

PRAECOGNITA

VNIVERSAE
ERVDITIONIS
GENERALIA

ET IN SPECIE

IVRISPRUDENTIAE
NATURALIS

TAM QVAM

POSITIVAE

IN VSVM

PRAELECTIONVM PVBLICARVM

ADORNATA

A

D. DAN. NETTELBLADT

POT. BOR. REGI A CONS. AVL. IVRIVMQVE IN
FRIDERICIANA PROF. PVBL. ORD.

HALAE MAGDEBVRGICAE

IN OFFICINA LIBRARIA RENGERRIANA

M DCC XLVII.

BRADSHAW

ALL 193

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

CLAY

POSTAGE

REVISED EDITION

D. BARNETT BLADT

[illegible]

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

PRÆFATIO.

Ad primum & præ-
cipuum docen-
tium officium merito re-
fertur, quod debeant eos
qui suae manuductioni se
committunt legitime prae-
parare ad studia, quid &
) 2 quo-

PRÆFATIO.

quomodo discendum, qui-
que in docendo obseruan-
dus modus, distincte expli-
cando. Ne itaque ego in
hac parte officio meo de-
sim, iam olim in publicis
praelectionibus MOSERI An-
leitung zu dem studio iuris
junger Standes- und ande-
rer Personen commenta-
tionibus meis illustravi.
Cum vero ad ductum hu-
ius libelli non omnia ea
quae dicenda erant dici
poterant, nec alius libellus
quem surrogare potuissem
aderat, ipse iam dudum de
edendo libello huic fini ex
asse

PRÆFATIO.

asse inferuiente cogitavi,
quem tamen ob varios alios
labores, iam demum ad fi-
nem perducere & publicae
luci exponere potui.
Quamuis vero mei officii
ratio non nisi id postulet,
vt studiosis iuris ostendam
iura studendi methodum,
nemo tamen mihi vitio
vertet quod simul genera-
lia vniuersae eruditionis
praecognita conscripse-
rim. Cum enim non solum
in praecognitis iurispru-
dentiae explicanda doctri-
na de nexu & limitibus in-
ter iurisprudentiam & reli-
) 3 quas

PRÆFATIO.

quas eruditionis partes, sicque quid sit eruditio & quibus constet partibus explicandum, sed & praeterea regulæ in docenda & discenda iurisprudentia observandae sint quoad maximam partem tam generales vt de omnibus eruditionis partibus valeant, hincque etsi voluissem tantum præcognita iurisprudentiae conscribere, pleraque tamen, quae iam præcognita eruditionis vniuersae constituunt, praetermittere non potuissem, placuit separare generalia præcognita vniuers-

PRÆFATIO.

uersae eruditionis a prae-
cognitis iurisprudentiae,
vt hic libellus & praelectio-
nes ad eius ductum haben-
dae omnium vsui inferuire
possint. Abs onum itaque est
si quis vellet ex hoc meo
instituto, si quid video, lau-
dabili argumentum ducere,
me velle adfectare polyhi-
storem, a qua vanitate sa-
ne quam maxime sum alie-
nus, & ne quidem hoc mo-
nerem, nisi scirem esse ho-
munciones, qui in hanc ma-
lam partem interpretantur,
hunc meum conatum.

Quae cum ita sint abunde

) (4 patet

PRÆFATIO.

patet me non sine sufficiente ratione calamum arripuisse, haecque praecognita conscripsisse. An vero hac in re quid praestiterim tuum, Lector Beneuole, esto iudicium. Dabam Halae d. IX. April. MDCCXLVII.

CON-

CONSPECTVS.

Discursus praeliminaris. p. 1.

Lib. I. Praecognita vniuersae
eruditionis generalia.

Sect. 1. De eruditione in ge-
nere.

Tit. 1. De veritate eiusque
variis speciebus 5

Tit. 2. De rationibus veri-
tatum. 7

Tit. 3. De cognitione ve-
ritatis. 8

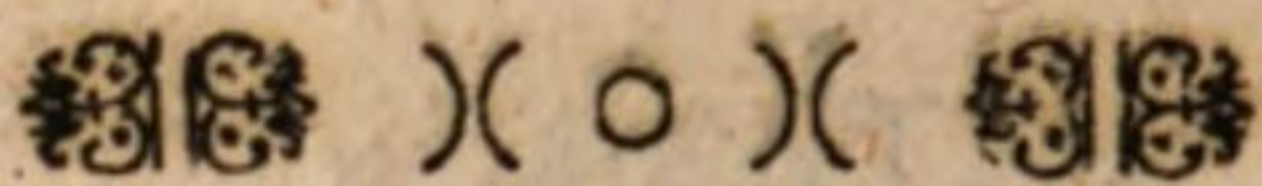
Tit. 4. De genuina eru-
ditionis notione. 9

Tit. 5. De eruditis eorum-
que speciebus. 11

Sect. 2. De partibus erudi-
tionis.

) 5

Tit.

- Tit. 1. De partibus eruditionis in genere. 15
- Tit. 2. De historia eiusque partibus. 18
- Tit. 3. De mathesi eiusque partibus. 33
- Tit. 4. De philosophia in specie sic dicta eiusque partibus. 44
- Tit. 5. De philologia eiusque partibus. 67
- Tit. 6. De theologia positiva eiusque partibus. 70
- Tit. 7. De iurisprudentia positiva eiusque partibus. 73
- Sect. 3. De methodo docendi

di & discendi eruditio-
nem.

Tit. 1. De methodo in ge-
nere. 81

Tit. 2. De methodo ma-
thematica 84

Tit. 3. De methodo do-
cendi in genere 86

Tit. 4. De methodo do-
cendi per scripta. 88

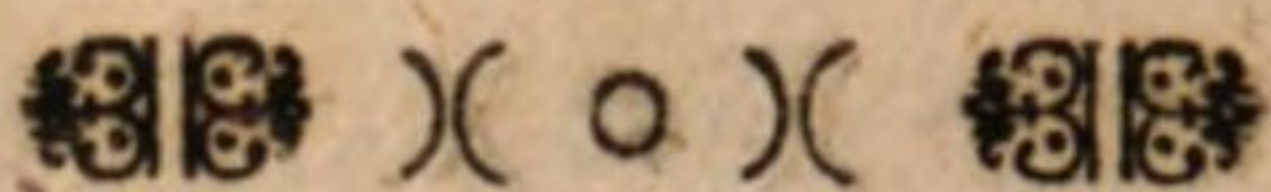
Tit. 5. De methodo do-
cendi viua voce 98

Tit. 6. De methodo di-
scendi in genere. 108

Tit. 7. De methodo di-
scendi in academiis. 107

Tit. 8. De methodo di-
discendi absolutis stu-
diis academicis. 115

Lib.

Lib. II. Praecognita iurispru-
dentiae naturalis.

Sect. I. De iurisprudentia na-
turali in genere.

Tit. I. De veritatibus ad
iurisprudentiam natu-
ralem pertinentibus,
earumque rationibus
& cognitione. 118

Tit. 2. De genuina iuris-
prudentiae naturalis
notione, & Ictis natu-
ralistis eorumque spe-
ciebus. 121

Tit. 3. De nexu & limiti-
tibus inter iurispruden-
tiam naturalem & re-
liquas eruditiones par-
tes. 123

Sect. 2. De singulis iurispru-
den-

dentiae naturalis partibus
figillatim.

Tit. 1. De philosophia pra-
ctica vniuersali theore-
tica 129

Tit. 2. De iurisprudentia
naturali theoretica &
quidem priuata poli-
tica. 135

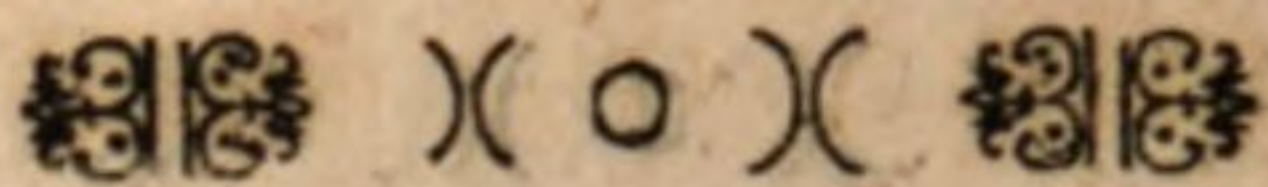
Tit. 3. De iurisprudentia
priuata ecclesiastica. 148

Tit. 4. De iurisprudentia
priuata feudali. 151

Tit. 5. De iurisprudentia
publica politica. 153

Tit. 6. De iurisprudentia
publica ecclesiastica &
feudali. 158

Tit.

Tit. 7. De iurisprudencia
gentium. 159

Tit. 8. De iurisprudencia
practica. 164

Tit. 9. De iurisprudencia
ad Imperantes applica-
ta. 168

Sect. 3. De methodo docen-
di & discendi iurispru-
dentiam naturalem

Tit. 1. De methodo do-
cendi iurisprudenciam
naturalem. 170

Tit. 2. De methodo di-
scendi iurisprudenciam
naturalem. 172

Lib. III. Praecognita iurispru-
dentiae positivae.

Sect.

Sect. 1. De iurisprudencia po-
sitiua in genere.

Tit. 1. De veritatibus ad
iurisprudenciam posi-
tiuam pertinentibus,
earumque rationibus
& cognitione. 175

Tit. 2. De genuina iuris-
prudenciae positiuae
notione & Ictis ciuili-
stis eorumque specie-
bus. 178

Tit. 3. De nexu & limiti-
bus inter iurispruden-
tiam positiuam & reli-
quas eruditionis par-
tes. 181

Sect. 2. De singulis iurispru-
denciae positiuae partibus
figillatim 184

Sect.

Sect. 3. De methodo docen-
di & discendi iurispru-
dentiam positivam.

Tit. 1. De methodo do-
cendi iurisprudentiam
positivam. 237

Tit. 2. De methodo di-
scendi iurisprudentiam
positivam. 245

Q. D. B. V.

PRAECOGNITA
ERVDITIONIS VNIVERSAE
GENERALIA
ET
IN SPECIE
JVRISPRVDENTIAE
NATVRALIS TAM QVAM
POSITIVAE.

DISCVRSVS PRAELIMINARIS.

§. 1.

P*raecognita* sunt tractatio, quae continet ea quae cognita esse debent, antequam alterius cognitionem acquirere operam dare incipimus.

A

§. 2.

§. 2.

Praecognita eruditionis uniuersae sunt tractatio, quae continet ea de uniuersa eruditione, quae cognita esse debent antequam huius vel illius eruditionis partis cognitionem acquirere operam dare incipimus; et tractatio quae continet ea de quadam eruditionis parte, quae cognita esse debent antequam eius cognitionem acquirere operam dare incipimus, *praecognita specialis cuiusdam eruditionis partis* constituit.

§. 3.

Praecognita uniuersae eruditionis continere debent 1) tractationem in qua quid eruditio sit distincte explicatur 2) tractationem in qua uniuersae eruditionis singulae partes definiuntur, et 3) tractationem de methodo docendi et discendi eruditionem (§. 2.).

§. 4.

Praecognita specialium eruditionis partium continere debent 1) tractationem de nexu et limitibus inter illam eruditionis partem cuius praecognita exponenda et reliquas eruditionis partes 2) tractationem de eius eruditionis partis singulis

lis partibus, et 3) tractationem de methodo docendi et discendi eam eruditionis partem (§. 2.).

§. 5.

Praecognita specialium eruditionis partium praesupponunt praecognita eruditionis uniuersae (§. 4. n. 1.).

§. 6.

Absolum est si quis ad discendum specialem quandam eruditionis partem se adcingit, antequam notitia specialium eius eruditionis partis praecognitorum, & uniuersae eruditionis praecognitorum est imbutus (§. 4, 5.).

§. 7.

Non desunt quidem scripta sua laude digna, in quibus tam eruditionis uniuersae praecognita, quam specialia huius vel illius eruditionis partis, & in specie iurisprudentiae tam naturalis quam positivae praecognita sunt exposita, in omnibus tamen varia desiderari possunt pro nostri instituti ratione.

§. 8.

Praesens nostrum institutum, in praelectionum publicarum usum praecognita

uniuersae eruditionis, & Jurisprudentiae naturalis tam quam positivae conscribendi, necessitas exigit, & utilitas commendat (§. 6, 7.).

§. 9.

Methodus qua in conscribendis his praecognitis sumus vfi, conuenit cum methodo qua in conscribendis systematibus nostris elementaribus, tam uniuersae iurisprudentiae naturalis, quam uniuersae iurisprudentiae positivae communis Imperii Rom. Germ. sumus vfi; ad quam methodum & in his praecognitis conscribendis retinendam instituti nostri ratio nos determinauit.

Dicatur de generali connexione uniuersae sequentis tractationis (§. 3, 4.).

LIBER I.
PRAECOGNITA VNIVERSAE
ERVDITIONIS GENERALIA.

SECT. I.

DE
ERVDITIONE IN GENERE.

TIT. I.

DE VERITATE EIVSQUE VARIIS
SPECIEBVS.

§. 10.

Veritas triplex est, *Metaphy-*
sica si ens habet essentiam
sibi debitam, *Moralis* seu
Ethica quae est conuenientia verborum
cum cogitationibus nostris, &, de qua
hic loquimur, *Logica* quae est consensus
iudicii nostri cum obiecto.

§. 11.

Logicae veritates dicuntur *vulgares*
si vel omnibus vel certi generis homi-

nibus per communem experientiam notae, cum quaa tales non sunt *non vulgares* appellentur.

§. 12.

Veritates de modo arma tractandi, mercaturam exercendi, artes manuarum peragendi, sunt veritates vulgares (§. 11.).

§. 13.

Sunt porro veritates vel *universales* seu *dogmata*, vel *singulares*, prout obiectum eorum vel genus aut species est, vel indiuiduum.

§. 14.

Veritatum universalium utilitas maior est utilitate veritatum singularium (§. 13.).

§. 15.

Veritates pragmaticae dicuntur, quae usum praestant in dirigendis hominum actionibus, cum *Foecundae* appellentur quae vel in cognoscendis vel in probandis aliis veritatibus usum praestant.

§. 16.

Veritates universales foecundiores sunt veritatibus singularibus, & veritatum

tum quae nec pragmaticae nec foecundae sunt cognitio est inutilis (§. 15.).

TIT. II.

DE RATIONIBVS VERITATVM.

§. 17.

Id vnde intelligi potest cur veritas talis potius sit quam non sit, dicitur *Ratio veritatis.*

§. 18.

Ratio veritatis duplex est, vel *necessaria* si ex ea ita intelligi potest cur veritas talis potius sit quam non sit, vt ita non esse contradictionem inuoluere simul intelligi possit, vel *arbitraria* si talis est vt ex ea non simul intelligi possit, ita non esse contradictionem inuoluere.

§. 19.

Veritates naturales appello, quae per ipsam rerum naturam & essentiam tales sunt, & *Positiuas* quae per voluntatem entis cuiusdam rationalis tales sunt; quod ens cum vel Deus vel Homo sit, positiuae veritates vel *Diuinae* vel *Humanae* sunt.

§. 20.

Omnes veritates naturales habent rationem necessariam; rationes vero veritatum positiuarum vel necessariae vel arbitrariae sunt.

TIT. III.

DE COGNITIONE VERITATIS.

§. 21.

Veritatum cognitio est triplex, *Historica* quae est nuda veritatum quae sunt cognitio, *Philosophica* quae est cognitio rationis (§. 17.) veritatum, *Mathematica* quae est cognitio quantitatis in veritatibus.

§. 22.

Omnis generis veritates historicam, philosophicam & mathematicam cognitionem admittunt (§. 21.).

§. 23.

Est porro veritatum cognitio vel distincta vel confusa, prout notiones veritatem ingredientibus vel distinctae, vel confusae sunt.

§. 24.

Principium cognoscendi veritatum naturalium est sana ratio; principium cognoscendi veritatum positiuarum vero est reuelatio (§. 19.).

§. 25.

§. 25.

Difficilius est veritatum positiuarum quam naturalium philosophicam acquirere cognitionem (§. 19.).

BILFINGER de triplici rerum cognitione.

TIT. IV.

DE GENVINA ERVDITIONIS NOTIONE.

§. 26.

Eruditionis vocabulum mox obiectiue, mox subiectiue sumitur. *Obiectiue* sumitur si complexum veritatum denotat, *subiectiue* vero, si cognitionem quae subiecto cuidam inest significat.

§. 27.

Subiectiue vero eruditio sumitur iterum vel *in abstracto*, si non respicitur quatenus cognitio huic vel illo subiecto inest, vel *in concreto*, si ad hoc vel illud subiectum respicitur.

§. 28.

Eruditio obiectiue sumta, est complexus veritatum logicarum (§. 10.) haud vulgarium (§. 11.).

A 5

§. 29.

§. 29.

Eruditio subiective sumta, est distincta cognitio (§. 23.) veritatum logicarum (§. 10.) haud vulgarium (§. 11.).

§. 30.

Si eruditio tanquam totum suis partibus constans consideratur, optime sumitur obiective; si vero *eruditio* tanquam res cuius cognitione animus imbuendus consideratur, optime sumitur subiective.

§. 31.

Eruditio ambitu suo quidem complectitur veritates quae nec pragmaticae nec foecundae sunt, sunt tamen eae negligendae (§. 28, 11, 16.).

§. 32.

Ars est habitus determinandi actum alicuius entis, suntque artes vel liberales vel illiberales seu manuariae vel mixtae, prout vel usu facultatum cognoscendi, vel manuum opera, vel utroque modo simul exercentur.

§. 33.

Dantur artes quae ad eruditionem pertinent, quamvis non omnes artes ad eruditionem pertineant.

TIT. V.

DE ERVDITIS EORVMQVE
SPECIEBVS.

§. 34.

E*ruditus* dicitur, qui distinctam eruditionis cognitionem habet.

§. 35.

Qui loqui vel scribere potest, nec tamen animi sui sensa exprimere, non est eruditus.

BAVMEISTER de eruditis qui animi sui sensa exprimere nesciunt von Gelehrten so es nicht können von sich geben.

§. 36.

Pro diuersitate partium eruditionis eruditi sunt *Theologi, Icti, Medici, Philosophi, Historici &c.*

§. 37.

Pro diuersitate multitudinis cognitionis, eruditi vel tales sunt qui non nisi certi cuiusdam generis veritatum ad eruditionem pertinentium cognitione instructi, vel tales qui omnium veritatum quas ambitu suo complectitur eruditio cognitionem adfectant, quales dicuntur *Polybistores.*

§. 38.

§. 38.

Pro diuersitate cognitionis qua imbuti, sunt eruditi vel *Empirici* qui non nisi historica cognitione instructi, vel *Rationales* qui philosophica & mathematica cognitione instructi (§. 21.).

§. 39.

Eruditi empirici ea quae cognoscunt memoria saltem comprehendunt, rationales vero intellectu, hincque rationales prae empiricis praecedentiam merentur (§. 21, 38.).

BAVMEISTER de eruditis qui memoriam quam iudicium diligentius colunt von den Gedächtniß gelehrten.

§. 40.

Pro diuersitate vitae generis quod sequuntur eruditi, vel tales sunt qui eruditione sua aliis inseruiunt, vel tales qui in otio litterario viuunt; & priores vel tales sunt qui docent, quales sunt *Professores, Concionatores, Didascali*, & communi nomine appellantur *Eruditi theoretici*, vel tales qui cognitionem quam habent ad casus obuios applicant, quales sunt *Iudices, Advocati, Medici, Consiliarii*,

liarii, Magistratus & communi nomine appellantur Eruditi practici.

Dicatur von gelehrten Handlangern.

§. 41.

Falsum est bonum eruditum theoreticum non esse bonum eruditum practicum (§. 40.).

§. 42.

Pro diuersitate modi quo vtuntur in veritatibus ab erroribus distinguendis, sunt eruditi vel *Sectatores* qui in veritatibus ab erroribus distinguendis alterius iudicium sequuntur, vel *Eclectici* qui in veritatibus ab erroribus distinguendis proprio vtuntur iudicio.

§. 43.

Sectator aliquid pro vero aut falso habet quoniam hic vel ille quem ob sapientiam vel aetatem veneratur id pro vero vel falso habet, eclecticus vero quoniam probari potest verum esse quod pro vero, falsum quod pro falso, habet (§. 42.).

§. 44.

Si quis talis eruditus est qui nihil gratis adsumit, sed omnia asserta sua rite probat, & in tradendis veritatibus methodum talem tanquam optimam praescribit

scribit secundum quam nil sine sufficiente probatione tanquam verum admittendum, eius sectatorem aliquem esse impossibile est (§. 43.).

Dicatur de quaestione: An dentur Wolfiani? pro diuersa huius vocabuli acceptance, prout vel denotat sectatorem Wolfii, vel eruditum qui habitu adserta sua demonstrandi pollet.

§. 45.

Qui omnes eruditi cuiusdam doctrinas tanquam veras adsumit easque defendit, ideo nondum est eius sectator (§. 43.).

§. 46.

Sunt etiam eruditi pro veritatum quarum cognitione instructi differentia, vel *Eruditi Pragmatici* (brauchbare Gelehrte) qui veritatum pragmaticarum (§. 15.) cognitione instructi, vel tales qui veritatum quidem, sed talium quae pragmaticae non sunt, cognitione instructi.

§. 47.

Tandem etiam eruditi diuiduntur in *eruditos primi ordinis* seu *Inuentores* qui habitu veritates adhuc latentes inueniendi

niendi pollent, & *eruditos secundi ordinis*, qui illo non pollent.

§. 48.

Cuiuscunque generis eruditi possunt esse inuentores.

§. 49.

Studere dicitur qui eruditionis cognitioni acquirendae operam dat, & is qui studet dicitur *Studiosus*; hincque *Studiosus* nondum *eruditus* est, sed talis fieri vult, & differunt *Studiosi* pro diuersitate partium eruditionis cuius cognitioni acquirendae operam dant.

SECT. II.

DE

PARTIBVS ERVDITIONIS.

TIT. I.

DE PARTIBVS ERVDITIONIS
IN GENERE.

§. 50.

Quaelibet eruditionis pars dicitur *disciplina*.

§. 51.

Diuisio eruditionis secundum quatuor sic dictas facultates in Theologiam, Iurispru-

risprudentiam, Medicinam & Philosophiam non est adaequata.

DIETERICVS de non adaequata eruditionis in quatuor facultates diuisione.

§. 52.

Adaequata etiam non est diuisio eruditionis secundum artium differentiam, prout vel liberales vel illiberales sunt (§. 32.).

§. 53.

Optima vero, & maxime adaequata, est eruditionis diuisio secundum veritatum quae ad eruditionem pertinent differentiam: ita vt pro ea veritatum differentia vi cuius vel singulares vel vniuersales sunt (§. 13.) duae generales totius eruditionis disciplinae constituentur HISTORIA & ERUDITIO DOGMATICA

§. 54.

Est vero *Historia* disciplina (§. 50.) quae continet veritates singulares (§. 13.), de cuius partibus (*Tit. 2.*) agendum.

§. 55.

Ei opposita *Eruditio dogmatica* est disciplina (§. 50.) quae continet veritates vniuersales (§. 13.).

§. 56.

§. 56.

Eruditio dogmatica iterum abit in duas disciplinas generales, quarum altera continet veritates de quantitate rerum & dicitur *MATHESIS*, (*Tit. 3.*) specialius pertractanda, altera vero veritates de ceteris rerum affectionibus præter quantitatem, & dicitur *PHILOSOPHIA IN SENSU LATIORI SIC DICTA*.

§. 57.

Philosophia in sensu latiori sic dicta duabus constat disciplinis *PHILOSOPHIA IN SPECIE SIC DICTA*, cuius specialior pertractatio (*Tit. 4.*) constituit, & *ERUDITIONE POSITIVA*; prout veritates quae ad philosophiam in sensu latiori sic dictam pertinent vel veritates naturales (§. 19.) sunt, vel veritates positiuae (§. 19.).

§. 58.

Positiua eruditio tribus absoluitur disciplinis *PHILOLOGIA*, *THEOLOGIA POSITIVA*, & *IURISPRUDENTIA POSITIVA*, quarum ista (*Tit. 5.*), illa (*Tit. 6.*), haec (*Tit. 7.*) sibi vindicabit.

TIT. II.

DE HISTORIA EIVSQUE PARTIBVS.

§. 59.

Factum dicitur in genere omnis actio agentis per quam aliquid extra se existentiae dat.

§. 60.

In quolibet facto a se inuicem distinguuntur, factum ipsum, & modus qui in agendo ab agente observatur, qui si determinatus est, doctrinae gratia eum Institutum appellare liceat.

§. 61.

Ritus sunt actiones determinato modo edendae, formula vero est oratio quoad ipsa verba determinata.

§. 62.

Ritus & formulae pertinent ad instituta (§. 61, 60.).

§. 63.

Antiquitates sunt complexus veritatum de institutis (§. 60.) quae non amplius in usu sunt.

§. 64

§. 64.

Historia ambitu suo continet facta, tam ipsa, quam instituta, eorumque speciem, antiquitates (§. 59, 13, 54, 63.).

§. 65.

Historia, quae vasto ambitu suo complectitur omnes singulares veritates quotquot earum ad eruditionem pertinent, duabus partibus generalibus constat, nimirum HISTORIA IN SPECIE SIC DICTA, & HISTORIA ANTIQVARIA.

§. 66.

Historia in specie sic dicta est pars historiae quae continet reliquas veritates singulares praeter antiquitates.

§. 67.

Historia antiquaria est pars historiae quae continet antiquitates (§. 63.).

§. 68.

Historia in specie sic dicta subdividitur in HISTORIAM ENTIVM SIMPLICIVM & HISTORIAM ENTIVM COMPOSITIVM seu CORPORVM, quarum illa

veritates singulares de entibus simplicibus, haec veritates singulares de corporibus continet.

§. 69.

Historia entium simplicium tot partibus constat, quot dantur diuersa entia simplicia, vnde oritur eius subdiuisio in HISTORIAM DEI, HISTORIAM ANIMARVM HVMANARVM, HISTORIAM ENTIVM RATIONALIVM PRAETER DEVM ET HOMINEM, & HISTORIAM ANIMARVM BRVTORVM.

§. 70.

Historia Dei est pars historiae quae continet actiones quarum auctor est Deus.

§. 71.

Historia animarum humanarum est pars historiae quae continet actiones quarum auctores sunt homines.

§. 72.

Historia entium rationalium praeter Deum & hominem est pars historiae quae continet actiones quarum auctores sunt entia

entia rationalia praeter Deum & hominem.

§. 73.

Historia animarum brutorum est pars historiae quae continet actiones quarum auctores sunt bruta.

§. 74.

Inter has historiae partes varias admittit subdivisiones historia animarum humanarum, quippe quae in PSYCHOLOGIAM EMPIRICAM & HISTORIAM SECUNDUM EXCELLENTIAM ITA DICTAM subdividitur.

§. 75.

Psychologia empirica est pars historiae quae continet actiones hominum internas.

§. 76.

Historia secundum excellentiam ita dicta est pars historiae quae continet actiones hominum externas.

§. 77.

Quamvis Psychologia empirica sit pars historiae, vitio tamen verti nequit

philosophis quod hanc arduam historiae partem ad suum traxerint forum.

§. 78.

Historia secundum excellentiam ita dicta iterum varias continet partes, quales sunt HISTORIA ECCLESIASTICA, HISTORIA CIVILIS, HISTORIA LITTERARIA, & HISTORIA ARTIVM, quae oriuntur determinando obiectum circa quod versantur actiones hominum externae.

§. 79.

Historia ecclesiastica est pars historiae secundum excellentiam ita dictae, quae continet veritates quae religionem ipsam concernunt.

Dicatur de differentia inter historiam sacram & ecclesiasticam, quam nonnulli tradunt.

§. 80.

Historia civilis est pars historiae secundum excellentiam sic dictae, quae continet veritates quae statum publicum rei-publicae tam internum quam externum concernunt.

§. 81.

§. 81.

Historia litteraria est pars historiae secundum excellentiam sic dictae, quae continet veritates quae eruditionem concernunt.

§. 82.

Historia artium est pars historiae secundum excellentiam sic dictae quae continet veritates quae artes (§. 32.), quotquot earum ad eruditionem non pertinent, concernunt.

Dicatur de diuisione historiae in vniuersalem & particularem.

§. 83.

Singulae historiae secundum excellentiam sic dictae partes iterum in partes possunt diuidi, quas omnes tamen recensere frustraneum esset, sicque de iis tantum hic specialius agendum erit, quae specialius expendi merentur.

§. 84.

Diuidi vero solet historia ecclesiastica in HISTORIAM ECCLESIASTICAM VETERIS TESTAMENTI, & HISTORIAM ECCLESIASTICAM NOVI TESTAMEN-

TI, cuius diuisionis sensus statim terminis auditis est manifestus.

§. 85.

Historia civilis autem ex diuersis diuidenti fundamentis in varias diuiditur partes, nimirum in HISTORIAM CIVILEM IN SPECIE SIC DICTAM, & NOTITIAM STATUS; vt & in HISTORIAM HISPANICAM, GERMANICAM, GALLICAM &c. quae vltima diuisio per se clara.

§. 86.

Est vero *historia civilis in specie sic dicta* ea pars historiae civilis quae continet facta (§. 59.), quae statum publicum tam internum quam externum concernunt; cum *Notitia status* sit ea pars historiae civilis quae continet reliquas veritates singulares quae statum publicum vel internum vel externum concernunt.

§. 87.

Solennitates quae in inaugurationibus Imperatorum seu Regum eorumque coniugum observantur, origo & progressus reipublicae, modus summum imperium admi-

administrandi, natura regionis, civium mores, membrorum reipublicae in classes diuisiones, omniaque instituta quotquot eorum adhuc in usu sunt, pertinent ad notitiam status (§. 86. 59. 13.).

§. 88.

Historia litteraria itidem ex diuersis diuidendi fundamentis in varias diuiditur partes, veluti in BIOGRAPHIAM, BIBLIOGRAPHIAM & HISTORIAM LITTERARIAM IN SPECIE SIC DICTAM, vt & in HISTORIAM LITTERARIAM THEOLOGICAM, PHILOSOPHICAM, HISTORICAM, IURIDICAM&c. de cuius vltimae diuisionis sensu statim terminis auditis constat.

§. 89.

Biographia est pars historiae litterariae, quae continet veritates de vita & meritis eruditorum.

§. 90.

Bibliographia est pars historiae litterariae, quae continet veritates de scriptis eruditorum.

§. 91.

Historia litteraria in specie sic dicta est pars historiae litterariae, quae continet veritates de ipsius eruditionis incrementis & decrementis.

§. 92.

Historia artium diuersis constat partibus secundum artium differentiam, & totuplex est quotuplices sunt artes, ad eamque etiam pertinet HISTORIA MACHINARVM, quae theatri machinarum nomine vulgo venit.

§. 93.

Est etiam pars quaedam historiae secundum excellentiam sic dictae quae appellatur HISTORIA IVRIS, & est pars quaedam historiae secundum excellentiam sic dictae quae pertinet ad historiam civilem, & quidem eam eius partem quam historiam civilem in specie sic dictam appellauimus (§. 80.).

Dicatur de differentia inter historiam litterariam iuridicam (§. 88.), historiam receptionis iuris peregrini, & historiam iuris; vt & diuisione historiae iuris in generalem & specialem.

§. 94.

§. 94.

Est vero *Historia iuris* pars historiae civilis in specie sic dictae, quae continet facta quibus leges originem & mutationes debent.

§. 95.

Historia iuris tot habet partes sunt diversae leges pro diversitate rerum publicarum in quibus latae, indeque est quod historia iuris diuidatur in HISTORIAM IVRIS GERMANICI, ROMANI, GALlici &c. quae partes specialiori explicatione non indigent.

§. 96.

Quamvis historia iuris sit pars historiae, Ictis tamen vitio verti nequit quod eam ad suum trahant forum.

§. 97.

Historiam entium simplicium de cuius partibus haecenus egimus excipit historia entium compositorum seu corporum (§. 68.), quae vel IPSA CORPORA RESPICIT vel EORVM QUALITATES.

§. 98.

Prima eius pars quae ipsa corpora respicit, continet HISTORIAM ELEMENTORVM CORPORVM, HISTORIAM FOSSILIVM, HISTORIAM PLANTARVM, & HISTORIAM ANIMALIVM.

§. 99.

Historia elementorum corporum est pars historiae corporum quae continet veritates descriptionem ignis, aquae, aeris, & terrae sistentes.

§. 100.

Historia fossilium est pars historiae corporum, quae continet veritates corporum motu interno destitutorum descriptionem sistentes.

§. 101.

Historia plantarum est pars historiae corporum quae continet veritates descriptionem corporum motu interno praeditorum, sensatione vero destitutorum, sistentes.

§. 102.

Historia animalium est pars historiae corporum

corporum, quae continet veritates corporum motu interno vna cum sensatione praedictorum descriptionem sistentes.

§. 103.

Historiae fossilium tot dantur partes quot sunt diuersae fossilium species, id quod etiam de plantarum & animalium historia valet.

§. 104.

Secunda historiae corporum pars quae continet eas veritates quae certas corporum qualitates respiciunt, continet sequentes partes GEOGRAPHIAM HISTORICAM, GENEALOGIAM, HERALDICAM HISTORICAM, ANATOMIAM, CHYMIAM, & PHYSICAM EXPERIMENTALEM.

§. 105.

Geographia historica est pars historiae corporum, quae continet veritates globi terraquei pro ratione partium in quas illum vel natura distribuit vel homines descriptionem sistentes.

§. 106.

Genealogia est pars historiae corporum, quae continet veritates de eorum ortu.

§. 107.

Heraldica historia est pars historiae corporum, quae continet veritates insignium quibus homines vtuntur descriptionem fidentes.

V. C. SCHMEIZEL de natura & indole artis heraldicae.

§. 108.

Anatomia est pars historiae corporum quae continet veritates de eorum structura.

§. 109.

Chymia est pars historiae corporum, quae continet veritates de eorum materia ex qua constant.

§. 110.

Physica experimentalis est pars historiae corporum, quae continet veritates de eorum affectionibus per experimenta stabilitis.

§. 111.

§. 111.

His partibus absoluitur historia in specie sic dicta, vnde iam progredimur ad historiam antiquariam secundam historiae partem generalem (§. 65.), quae in easdem dispesci optime potest partes, iisdem semper mutatis mutandis retentis definitionibus, in quas historia secundum excellentiam sic dicta (§. 87. seqq.) diuisa, ficque diuidenda in HISTORIAM ANTIQVARIAM ECCLESIASTICAM, CIVILEM, LITTERARIAM, & ARTIVM.

§. 112.

Historia antiquaria ecclesiastica iterum abit in HISTORIAM ANTIQVARIAM ECCLESIASTICAM VETERIS TESTAMENTI & NOVI TESTAMENTI; historia antiquaria civilis in HISTORIAM ANTIQVARIAM CIVILEM IN SPECIE SIC DICTAM, & HISTORIAM ANTIQVARIAM DE NOTITIA STATVS, VT & in HISTORIAM ANTIQVARIAM CIVILEM HISPANICAM, GERMANICAM, GALLICAM &c.; historia antiquaria litteraria vero non omnes historiae secundum excellentiam sic dictae litte-

litterariae partes admittit, sed potius non nisi pro eruditionis partium differentia in HISTORIAM ANTIQVARIAM LITTERARIAM THEOLOGICAM, JURIDICAM, MEDICAM, PHILOSOPHICAM &c. dispesci potest, quamvis historia antiquaria artium easdem admittat partes, & de ea valeat, quod supra (§. 92.) de historia secundum excellentiam sic dicta artium dictum.

§. 113.

Datur etiam peculiaris quaedam historiae antiquariae civilis & quidem in specie sic dictae pars HISTORIA ANTIQVARIA IVRIS dicta.

Dicatur de aliorum historiae antiquariae in suas partes distributione, praesertim ea cuius auctor est SPONIVS in *Praef. ad miscellanea eruditae antiquitatis*, qui octo historiae antiquariae partes constituit, nimirum Numismatographiam, Epigrammatographiam, Architectonographiam, Iconographiam, Glyptographiam, Toreumatographiam, Bibliographiam & Angeiographiam.

Dicatur etiam de inscriptionibus, annalibus, kalendariis, diplomatibus historiae
fonti-

fontibus cum ipsa historia non confundendis.

BIERLING de natura & usu studii antiquitatum.

TIT. III.

DE MATHESI EIVSQUE PARTIBVS.

§. 114.

Quantitas dicitur ea entis affectio, qua ei idem aliquoties inest.

§. 115.

Quantitas est vel *pura*, quae etiam dicitur *abstracta*, quo nomine venit si consideratur tanquam ens per se subsistens, vel *impura*, quae etiam dicitur *concreta*, quo nomine venit si consideratur tanquam ens aliis rebus inexistens.

§. 116.

Diuiditur porro quantitas in quantitatem *virtutis* seu *moralem*, quo nomine venit quantitas rerum immaterialium, & *quantitatem molis* seu *physicam*, quo nomine venit quantitas rerum materialium.

§. 117.

Phyfica quantitas iterum diuiditur in *discontinuum*, quae est quantitas phyfica quae rebus inest nulla habita extensionis ratione, & *continuum* quae est quantitas phyfica quae inest extensioni.

§. 118.

Quantitas discontinua dicitur *Multitudo*, continua dicitur *Magnitudo*.

§. 119.

Metiri idem est ac determinare quoties idem aliquod enti aliquo inest, & idem illud dicitur *mensura*.

§. 120.

Veritates de quantitate huius vel illius rei non pertinent ad mathesin sed potius ad historiam (§. 54, 13.).

§. 121.

Mathesis continet veritates regulas metiendi ad rerum quantitatem determinandam mensuras convenientes sistentes (§. 56, 13.).

§. 122.

§. 122.

Matheseos, quae iuxta superiora (§. 56.) est ea pars eruditionis dogmaticae, quae continet veritates de quantitate rerum, partes generales sunt MATHE-
SIS UNIVERSALIS & MATHE-
SIS SPECIALIS.

§. 123.

Mathesis universalis est pars mathe-
seos, quae continet veritates regulas me-
tiendi generales ad omnium quantitatum
determinandam mensuras sufficientes
sistentes.

§. 124.

Mathesis specialis est pars mathe-
seos, quae continet veritates regulas metiendi
speciales certarum rerum quantitatem
sistentes.

§. 125.

Mathesis specialis duabus generalibus
constat partibus, quarum altera MATHE-
SIS DYNAMICA, altera MATHE-
SIS PHYSICA audit.

§. 126.

Mathesis dinamica dicitur ea pars
mathe-
seos specialis, quae continet veri-
tates

tates regulas metiendi quantitatem virtutis seu moralem (§. 116.) sistentes.

§. 127.

Mathesis physica dicitur ea pars matheseos specialis, quae continet veritates regulas metiendi quantitatem molis seu physicam (§. 116.) sistentes.

§. 128.

Mathesis physica subdividenda est in duas partes generales, quarum una *MATHESES PURA* altera *MATHESES APPLICATA* dicitur.

§. 129.

Mathesis pura est pars matheseos physicae, quae continet veritates regulas metiendi quantitatem puram (§. 115.) sistentes.

§. 130.

Mathesis applicata dicatur ea pars matheseos physicae, quae continet veritates regulas metiendi quantitatem impuram (§. 115.) sistentes.

§. 131.

§. 131.

Matheseos purae partes sunt ARITHMETICA & GEOMETRIA.

Dicatur de Trigonometria.

§. 132.

Aritmetica est pars matheseos purae, quae continet veritates regulas metiendi quantitatem discontinuam (§. 117.) seu multitudinem (§. 118.) sistentes.

§. 133.

Geometria est pars matheseos purae, quae continet veritates regulas metiendi quantitatem continuam (§. 117.) seu magnitudinem (§. 118.) sistentes.

§. 134.

Aritmeticae partes sunt ARITHMETICA VULGARIS & ALGEBRA, Geometriae vero GEOMETRIA VULGARIS & SVBLIMIOR.

Dicatur de Rectimetria, Planimetria & Solidimetria.

§. 135.

Aritmetica vulgaris est pars arithmeticae, quae continet veritates regulas metien-

metiendi quantitatem discontinuam determinatam sistentes.

§. 136.

Algebra est pars arithmeticae, quae continet veritates regulas metiendi quantitatem discontinuam indeterminatam sistentes.

§. 137.

Geometria vulgaris est pars geometriae, quae continet veritates regulas metiendi quantitatem continuam in extensis rectilineis sistentes.

§. 138.

Geometria sublimior est pars geometriae, quae continet veritates regulas metiendi quantitatem continuam in extensis curvilineis sistentes.

§. 139.

Mathesis applicata tot constat partibus, quot dantur diuersae quantitatum impurarum species ad quae matheseos purae dogmata diuerso modo applicandae; inter quas nostro aevo praesertim excultae
MECHANICA, OPTICA, PYROTECHNIA,
HYDRO-

HYDRODYNAMICA, AEROMETRIA,
ASTRONOMIA, GEOGRAPHIA MATHE-
MATICA, CHRONOLOGIA, GNOMONI-
CA, PERSPECTIVA, ARCHITECTURA.

§. 140.

Mechanica est pars matheseos appli-
catae, quae continet veritates regulas
metiendi quantitatem quae inest motui
per machinas producto sistentes.

§. 141.

Optica est pars matheseos applicatae,
quae continet veritates regulas metiendi
quantitatem quae inest lumini sistentes.

§. 142.

Pyrotechnia est pars matheseos appli-
catae, quae continet veritates regulas
metiendi quantitatem quae inest motui
per ignem producto sistentes.

§. 143.

Hydrodynamica est pars matheseos
applicatae, quae continet veritates regu-
las metiendi quantitatem quae inest mo-
tui per aquam & reliqua corpora fluida
non elastica producto sistentes.

§. 144.

Aerometria est pars matheseos applicatae, quae continet veritates regulas metiendi quantitatem quae inest motui per aerem producto sistentes.

§. 145.

Astronomia est pars matheseos applicatae, quae continet veritates regulas metiendi quantitatem quae inest corporibus coelestibus sistentes.

§. 146.

Geographia mathematica est pars matheseos applicatae, quae continet veritates regulas metiendi quantitatem quae inest telluri sistentes.

§. 147.

Chronologia est pars matheseos applicatae, quae continet veritates regulas metiendi quantitatem quae inest tempori sistentes.

§. 148.

Gnomonica est pars matheseos applicatae, quae continet veritates regulas metiendi quantitatem temporis praesentis per horologium solare sistentes.

§. 149.

§. 149.

Perspectiva est pars matheseos applicatae, quae continet veritates regulas metiendi quantitatem rerum oculo apparentem in data distantia & in data altitudine sistentes.

§. 150.

Architectura est pars matheseos applicatae, quae continet veritates regulas metiendi quantitatem quatenus in aedificiorum exstruktionem considerata sistentes.

§. 151.

Ex his recensitis matheseos applicatae partibus nonnullae in partes subdividuntur, de quibus iam specialius agendum.

§. 152.

Optica constat tribus partibus OPTICA IN SPECIE SIC DICTA, CATOPTRICA & DIOPTRICA.

§. 153.

Optica in specie sic dicta est pars opticae, quae continet veritates regulas metiendi quantitatem motus quae inest luminis per se spectato sistentes.

C 5

§. 154.

§. 154.

Catoptrica est pars opticae, quae continet veritates regulas metiendi quantitatem motus quae inest lumini mediante reflexione sistentes.

§. 155.

Dioptrica est pars opticae, quae continet veritates regulas metiendi quantitatem motus quae inest lumini mediante refractione sistentes.

§. 156.

Hydrodynamica sub se tanquam partes continet HYDROSTATICAM & HYDRAULICAM.

§. 157.

Hydrostatica est pars hydrodynamicae, quae continet veritates regulas metiendi quantitatem motus qui inest aquae aliisque corporibus fluidis non elasticis extra fluxum constitutis sistentes.

§. 158.

Hydraulica est pars hydrodynamicae, quae continet veritates regulas metiendi quan-

quantitatem motus qui inest aquae aliisque corporibus fluidis non elasticis in fluxu constitutis sistentes.

§. 159.

Architectura in duas abit partes, ARCHITECTURAM CIVILEM & ARCHITECTURAM MILITAREM.

§. 160.

Architectura civilis est pars architecturae, quae continet veritates regulas metiendi quantitatem quatenus in aedificiorum habitationi vel oeconomiae destinatorum exstruktionem consideranda sistentes.

§. 161.

Architectura militaris est pars architecturae, quae continet veritates regulas metiendi quantitatem quatenus in aedificiorum defensionem contra hostilitates destinatorum exstruktionem consideranda sistentes.

§. 162.

Quamvis mathematici partibus matheseos applicatae varia admisceant quae
vel

vel ad historiam vel ad philosophiam in specie sic dictam pertinent, hoc tamen illis vitio verti nequit.

PROBESIVS de natura & constitutione
matheseos.

TIT. IV.

DE PHILOSOPHIA IN SPECIE SIC DICTA EIVSQUE PARTIBVS.

§. 163.

Philosophia in specie sic dicta, quae iuxta superiora (§. 52.) continet veritates naturales, duabus in genere constat partibus PHILOSOPHIA THEORETICA & PHILOSOPHIA PRACTICA.

§. 164.

Philosophia theoretica est pars philosophiae in specie sic dictae, quae continet reliquas veritates ad philosophiam in specie sic dictam spectantes, praeter eas quae actionum humanarum directionem concernunt.

§. 165.

Philosophia practica est pars philosophiae in specie sic dictae, quae continet
veri-

veritates actionum humanarum directionem concernentes.

§. 166.

Philosophiae theoreticae partes sunt METAPHYSICA & PHYSICA DOGMATICA.

§. 167.

Metaphysica est pars philosophiae theoreticae, quae continet veritates de ente & mundo in genere, ut & de rebus immaterialibus.

§. 168.

Physica est pars philosophiae theoreticae, quae continet veritates de rebus materialibus seu corporibus.

§. 169.

Metaphysica constat tribus partibus ONTOLOGIA, COSMOLOGIA TRANSCENDENTALI & PNEVMATOLOGIA.

§. 170.

Ontologia est pars metaphysicae, quae continet veritates de ente in genere.

§. 171.

§. 171.

Cosmologia transcendentalis est pars metaphysicae, quae continet veritates de mundo in genere.

§. 172.

Pneumatologia est pars metaphysicae, quae continet veritates de rebus immaterialibus.

§. 173.

Pneumatologia iterum in duas abit partes PSYCHOLOGIAM RATIONALEM & THEOLOGIAM NATURALEM.

§. 174.

Psychologia rationalis est pars pneumatologiae, quae continet veritates de anima.

§. 175.

Theologia naturalis est pars pneumatologiae, quae continet veritates de deo.

§. 176.

Phyfica diuiditur generatim in PHYSICAM GENERALEM & PHYSICAM SPECIALEM.

§. 177.

§. 177.

Physica generalis est pars physicae, quae continet veritates corpora in genere concernentes.

§. 178.

Physica specialis est pars physicae, quae continet veritates hanc vel illam corporum speciem concernentes.

§. 179.

Physicae specialis partes tot sunt, quot sunt diuersa corporum genera ex quibus nonnullae peculiaribus nominibus insigniuntur, quales sunt COSMOLOGIA, PHYSICA, ORYCTOLOGIA, PHYTHOLOGIA, PHYSIOLOGIA.

§. 180.

Cosmologia physica est pars physicae specialis, quae continet veritates elementa corporum concernentes (§. 99.).

§. 181.

Oryctologia est pars physicae specialis, quae continet veritates fossilia concernentes (§. 100.).

§. 182.

§. 182.

Phythologia est pars physicae specialis, quae continet veritates plantas concernentes (§. 101.).

§. 183.

Physiologia est pars physicae specialis, quae continet veritates corpora animata concernentes (§. 102.).

§. 184.

Cosmologia physica subdividitur in STOICHEIOGRAPHIAM & METEOROLOGIAM.

§. 185.

Stoicheiographia est pars cosmologiae physicae, quae continet veritates quatuor corporum elementa sigillatim considerata concernentes.

§. 186.

Meteorologia est pars cosmologiae physicae, quae continet veritates meteo-
ra, hoc est, corpora quae in atmosphaera generantur, concernentes.

§. 187.

§. 187.

Phytologia subdiuiditur in BOTANOLOGIAM & DENDROLOGIAM.

§. 188.

Botanologia est pars phytologiae, quae continet veritates herbas concernentes.

§. 189.

Dendrologia est pars phytologiae, quae continet veritates arbores concernentes.

§. 190.

Physiologiae partes constituuntur
PHYSIOLOGIA IN SPECIE SIC DICTA
& PATHOLOGIA.

§. 191.

Physiologia in specie sic dicta est pars physiologiae, quae continet veritates corpora animata quoad statum sanum concernentes.

§. 192.

Pathologia est pars physiologiae, quae continet veritates corpora animata quoad statum morbi concernentes.

D

§. 193.

§. 193.

Quamvis physiologia in specie sic dicta & Pathologia sint partes physicae ad medicinam non pertinentes, medicis tamen vitio verti nequit quod eas ad suum trahant forum.

§. 194.

Praeter has recensitas physicae partes adhuc duae aliae eruditionis partes ad physicae partes sunt referendae, nimirum
TELEOLOGIA & MEDICINA.

§. 195.

Teleologia est pars physicae, quae continet veritates in quibus fines rerum explicantur.

§. 196.

Medicina est pars physicae, quae continet veritates sanitatem corporis humani concernentes.

§. 197.

Medicinae partes duae sunt HYGIEINE
& THERAPEVTICA.

§. 198.

§. 198.

Hygieine est pars medicinae, quae continet veritates sanitatis praesentis conseruationem concernentes.

§. 199.

Therapeutica est pars medicinae, quae continet veritates sanitatis amissae restitutionem concernentes.

§. 200.

Hygieine constat duabus partibus HY-
GIEINE DIAETETICA & HYGIEINE
IN SPECIE SIC DICTA.

§. 201.

Hygieine diaetetica est pars hygieines, quae continet veritates sanitatis praesentis per diaetam conseruationem concernentes.

§. 202.

Hygieine in specie sic dicta est pars hygieines, quae continet veritates sanitatis praesentis per medicamenta conseruationem concernentes.

§. 203.

Therapeutica altera medicinae pars (§. 197.) quinque constat partibus, quae sunt METHODVS MEDENDI, MATERIA MEDICA, DIAETETICA THERAPEVTICA, CHIRVURGIA & SEMEIOTICA.

§. 204.

Methodus medendi est pars therapeuticae, quae continet veritates modum inueniendi ex morbo praesente id, quod rationem sufficientem continet eius, quod in corpore aegro mutari debet vt redeat sanitas.

§. 205.

Materia medica est pars therapeuticae, quae continet veritates medicamentorum facultates concernentes.

§. 206.

Diaetetica therapeutica est pars therapeuticae, quae continet veritates de facultatibus esculentorum potulentorumque, quatenus morbos corporis humani nec augent nec alunt sed potius depellunt.

§. 207.

Chirurgia est pars therapeuticae, quae continet veritates de modo sanitatem per morbos

morbos corporis partes externas adficien-
tes amissam restituendi.

§. 208.

Semeiotica est pars medicinae thera-
peuticae, quae continet veritates de signis
per quae diuersi morbi a se inuicem di-
stingui possunt.

§. 209.

Philosophiae in specie sic dictae secun-
da pars quae sub philosophiae practicae
nomine venit (§. 163.), duabus absolui-
tur partibus LOGICA & PHILOSOPHIA
PRACTICA IN SPECIE SIC DICTA.

§. 210.

Logica est pars philosophiae practicae,
quae continet veritates directionem fa-
cultatis animae cognoscitiuae concer-
nentes.

§. 211.

Philosophia practica in specie sic dicta
est pars philosophiae practicae, quae con-
tinet veritates directionem facultatis ap-
petitiuae concernentes.

§. 212.

Philosophia practica in specie sic dicta
IVRISPRVDENTIAM NATVRALEM,
PHILOSOPHIAM MORALEM & PHI-
LOSOPHIAM PRACTICAM VNIVER-
SALEM tanquam partes sub se continet.

§. 213.

Iurisprudentia naturalis est pars phi-
losophiae practicae in specie sic dictae,
quae continet veritates iura & obligatio-
nes concernentes.

§. 214.

Philosophia moralis est pars philoso-
phiae practicae in specie sic dictae, quae
continet veritates de modo efficiendi vt
actiones iuribus & obligationibus confor-
miter dirigantur.

§. 215.

Philosophia practica vniversalis est
pars philosophiae practicae in specie sic
dictae, quae continet veritates genera-
lissimas de directione facultatis appeti-
tiuae.

§. 216.

§. 216.

Iurisprudentiae naturalis partes sunt
IVRISPRVDENTIA NATVRALIS THEO-
RETICA, IVRISPRVDENTIA NATV-
RALIS PRACTICA & IVRISPRVDEN-
TIA NATVRALIS AD IMPERANTES
APPLICATA.

§. 217.

Iurisprudentia naturalis theoretica
est pars iurisprudentiae naturalis, quae
ipsa iura ipfasque obligationes continet.

§. 218.

Iurisprudentia naturalis practica est
pars iurisprudentiae naturalis, quae con-
tinet veritates de modo negotia quae
iura & obligationes concernunt expe-
diendi.

§. 219.

*Iurisprudentia naturalis ad impe-
rantes applicata* est pars iurisprudentiae
naturalis, quae continet veritates de pe-
culiaribus imperantium iuribus & obli-
gationibus.

§. 220.

Iurisprudentia naturalis theoretica tribus constat partibus IVRISPRVDENTIA NATVRALI PRIVATA, IVRISPRVDENTIA NATVRALI PVBLICA & IVRISPRVDENTIA NATVRALI GEN- TIVM.

§. 221.

Iurisprudentia naturalis priuata, quae etiam *iurisprudentia naturalis ethica* appellatur, est pars iurisprudentiae naturalis theoreticae, quae continet iura & obligationes hominum extra rem- publicam viuentium.

§. 222.

Iurisprudentia naturalis publica, quae etiam *iurisprudentia naturalis politica* vt & *iurisprudentia publica vniuersalis* appellatur, est pars iurisprudentiae natu- ralis, quae continet iura & obligationes inter subditum & superiorem.

§. 223.

Iurisprudentia gentium naturalis est pars iurisprudentiae naturalis theore- ticae,

ticae, quae continet iura & obligationes gentium inter se.

§. 224.

Iurisprudentiae naturalis priuatae tres sunt partes IVRISPRVDENTIA NATVRALIS PRIVATA POLITICA, IVRISPRVDENTIA NATVRALIS PRIVATA ECCLESIASTICA, IVRISPRVDENTIA NATVRALIS PRIVATA FEVDALIS.

§. 225.

Iurisprudentia naturalis priuata politica est pars iurisprudentiae naturalis priuatae, quae continet iura & obligationes hominum extra rempublicam viuentium, quae nec religionem nec feuda concernunt.

§. 226.

Iurisprudentia naturalis priuata ecclesiastica est pars iurisprudentiae naturalis priuatae, quae continet iura & obligationes hominum extra rempublicam viuentium, quae religionem concernunt.

§. 227.

Iurisprudentia naturalis priuata feudalis est pars iurisprudentiae naturalis priuatae, quae continet iura & obligationes hominum extra rempublicam viuentium quae feuda concernunt.

§. 228.

Iurisprudentia naturalis publica eandem quam priuata admittit subdiuisionem, hincque itidem eius partes sunt
 IURISPRVDENTIA NATVRALIS PVBLICA POLITICA, IURISPRVDENTIA NATVRALII PVBLICA ECCLESIASTICA, IURISPRVDENTIA NATVRALIS PVBLICA FEVDALIS.

§. 229.

Iurisprudentia naturalis publica politica est pars iurisprudentiae naturalis publicae, quae continet iura & obligationes inter subditum & superiorem quae nec religionem nec feuda concernunt.

§. 230.

Iurisprudentia naturalis publica ecclesiastica est pars iurisprudentiae naturalis

ralis publicae, quae continet iura & obligationes inter subditum & superiorem quae religionem concernunt.

§. 231.

Iurisprudentia naturalis publica feudalis est pars iurisprudentiae naturalis publicae, quae continet iura & obligationes inter subditum & superiorem quae feuda concernunt.

§. 232.

Eodem etiam modo iurisprudentia naturalis gentium in tres discesci potest partes, quae sunt *IVRISPRVDENTIA NATVRALIS GENTIVM POLITICA*, *IVRISPRVDENTIA NATVRALIS GENTIVM ECCLESIASTICA*, *IVRISPRVDENTIA NATVRALIS GENTIVM FEVDALIS*.

§. 233.

Iurisprudentia naturalis gentium politica est pars iurisprudentiae naturalis gentium, quae continet iura & obligationes gentium inter se, quae nec religionem nec feuda concernunt.

§. 234.

§. 234.

Iurisprudentia naturalis gentium ecclesiastica est pars iurisprudentiae naturalis gentium, quae continet iura & obligationes gentium inter se quae religionem concernunt.

§. 235.

*Iurisprudentia naturalis gentium feudal*is quae est pars iurisprudentiae gentium naturalis, quae continet iura & obligationes gentium inter se quae feuda concernunt.

§. 236.

Iurisprudentia naturalis practica, secunda iurisprudentiae naturalis pars generalis (§. 216.), duabus tota absoluitur partibus, videlicet *IURISPRUDENTIA NATURALI PRACTICA AMICABILI*, vel si mauis *PACIFICA*, & *IURISPRUDENTIA NATURALI PRACTICA HOSTILI*, seu si mauis *BELLICA*.

§. 237.

Iurisprudentia naturalis practica pacifica est pars iurisprudentiae naturalis practi-

practicae, quae continet veritates de modo quo negotia quae iura & obligationes concernunt sine vi vero peragenda, expedienda sunt.

§. 238.

Iurisprudentia naturalis practica bellica est pars iurisprudentiae naturalis practicae, quae continet veritates de modo quo negotia quae iura & obligationes concernunt & vi peragenda expedienda sunt.

§. 239.

Iurisprudentia naturalis ad imperantes applicata tot veritates non continet, ut illam in partes iterum distribui necesse sit.

§. 240.

Philosophiae moralis partes sunt ETHICA, POLITICA & SCIENTIA RATIONIS STATUS.

§. 241.

Ethica est pars philosophiae moralis, quae continet veritates de modo efficiendi ut homines extra rempublicam viuentes

uentes iuribus & obligationibus conformiter actiones suas dirigant.

§. 242.

Politica est pars philosophiae moralis, quae continet veritates de modo efficiendi ut subditus & superior actiones suas iuribus & obligationibus inter se conformiter dirigant.

§. 243.

Scientia rationis status est pars philosophiae moralis, quae continet veritates de modo efficiendi ut gentes iuribus & obligationibus inter se conformiter actiones suas dirigant.

§. 244.

Pertinet etiam ad philosophiam moralem ea eruditionis pars quae sub OECONOMIAE nomine venit, estque *Oeconomia* pars philosophiae moralis, quae continet veritates de modo quo efficiendum ut opibus instructi simus.

§. 245.

Veritates de opibus huius vel illius hominis aut reipublicae non pertinent ad

ad oeconomiam, sed ad historiam (§. 244, §. 56, 55, 54.).

§. 246.

Oeconomia versatur tam circa res naturales, quam industriales & artificiales; & agit de opum acquisitione tam, quam de earum conservatione & administratione (§. 244.).

§. 247.

Oeconomiae partes sunt OECONOMIA NATURALIS & OECONOMIA POLITICA.

§. 248.

Oeconomia naturalis est pars oeconomiae, quae continet veritates de modo quo efficiendum ut producantur res per quas opibus instructi fieri possumus.

§. 249.

Oeconomia politica est pars oeconomiae, quae continet veritates de modo quo efficiendum ut opibus instructi fiamus.

§. 250.

§. 250.

Oeconomia naturalis commode ad tres
reduci potest partes, OECONOMIAM RV-
STICAM, OECONOMIAM OPIFICIA-
RIAM & OECONOMIAM MERCATO-
RIAM.

§. 251.

Oeconomia rustica est pars oecono-
miae naturalis, quae continet veritates de
modo quo efficiendum ut per rem agra-
riam, pecuariam & rerum quas terra in
se continet ab ea separationem, produ-
cantur res per quas opibus instructi fieri
possumus.

§. 252.

Oeconomia opificiaria est pars oecono-
miae naturalis, quae continet verita-
tes de modo quo efficiendum ut per opi-
ficum operas res ita formentur prout in-
digentia humana requirit.

§. 253.

Oeconomia mercatoria est pars oecono-
miae naturalis, quae continet veritates
de modo quo efficiendum ut median-
tibus

tibus commerciis res praesto sint quibus homines indigent.

§. 254.

Oeconomia politica diuiditur in OECONOMIAM PRIVATAM & OECONOMIAM PVBLICAM.

§. 255.

Oeconomia priuata est pars oeconomiae politicae, quae continet veritates de modo quo efficiendum vt homines, quatenus eorum priuata conditio exigit, opibus instructi fiant.

§. 256.

Oeconomia publica quae etiam dicitur *Oeconomia cameralis* est pars oeconomiae politicae, quae continet veritates de modo quo efficiendum, vt respublica opibus instructa fiat.

§. 257.

Oeconomia priuata iterum in duas abit partes, quarum alteram OECONOMIAM PRIVATAM PRIVATORVM, alteram OECONOMIAM PRIVATAM PRINCIPIS appello.

§. 258.

Oeconomia priuata priuatorum est pars oeconomiae priuatae, quae continet veritates de modo quo efficiendum, vt priuati, quatenus eorum priuata conditio exigit, opibus instructi fiant.

§. 259.

Oeconomia priuata principis est pars oeconomiae priuatae, quae continet veritates de modo efficiendi vt princeps quoad priuatam suam conditionem opibus instructus fiat.

ANASTASII SINCERI Proiect der Oeconomie in Form einer Wissenschaft.

§. 260.

Philosophiae practicae vniuersalis partes sunt PHILOSOPHIA PRACTICA VNI-
VERSALIS THEORETICA & PHILOSO-
PHIA PRACTICA VNIVERSALIS PRA-
CTICA.

§. 261.

*Philosophia practica vniuersalis theore-
tica* est pars philosophiae practicae vni-
uersalis, quae continet principia genera-
lissima iurisprudentiae naturalis.

§. 262.

§. 262.

Philosophia practica uniuersalis practica est pars philosophiae practicae uniuersalis, quae continet principia generalissima philosophiae moralis.

TIT. V.

DE PHILOLOGIA EIVSQVE
PARTIBVS.

§. 263.

P*hilologia* est pars eruditionis positivae, quae continet veritates signa ab hominibus recepta concernentes.

§. 264.

Veritates de significato huius vel illius vocabuli, linguarum speciebus, earum origine, incrementis et decrementis et quae sunt similia, ut et veritates de natura vocabulorum et sermonis, non pertinent ad philologiam: sed potius priores ambitu suo complectitur historia (§. 54. 13.); posteriores vero philosophia in specie sic dicta (§. 57, 19.).

§. 265.

Tota philologia duabus absoluitur partibus, quarum alteram PHILOLOGIAM THEORETICAM, alteram ARTEM CRITICAM appello.

§. 266.

Philologia theoretica est pars philologiae, quae continet veritates de recto signorum usu.

§. 267.

Ars critica est pars philologiae, quae continet veritates de modo signa vera a falsis discernendi.

§. 268.

Philologiae theoreticae partes sunt PHILOLOGIA IN SPECIE SIC DICTA & HERALDICA DOGMATICA.

§. 269.

Philologia in specie sic dicta est pars philologiae theoreticae, quae versatur circa vocabula in sermone adhibenda.

§. 270.

§. 270.

Heraldica dogmatica est pars philologiae theoreticae, quae versatur circa insignia quibus homines utuntur.

§. 271.

Philologiae in specie sic dictae partes sunt GRAMMATICA, RHETORICA & ARS POETICA.

§. 272.

Grammatica est pars philologiae in specie sic dictae, quae continet veritates de recta vocabulorum flexione, & modo ex vocabulis orationem componendi.

§. 273.

Rhetorica est pars philologiae in specie sic dictae, quae continet veritates de modo apte & ornate orationes solutas componendi.

§. 274.

Ars poetica est pars philologiae in specie sic dictae, quae continet veritates de modo apte & ornate orationes ligatas componendi.

§. 275.

Peculiaris quaedam artis criticae pars est ARS DIPLOMATICA, quae continet veritates de modo diplomata falsa a spuris discernendi.

AYRMANNI idea philologiae & studii philologici.

TIT. VI.

DE THEOLOGIA POSITIVA EIVS-
QVE PARTIBVS.

§. 176.

Theologia *positiva* quae etiam appellatur *reuelata*, est pars eruditionis *positivae*, quae continet veritates de deo.

§. 277.

Theologia differt pro diuersitate religionum, ita vt tot dentur theologiae positivae diuersae species quot dantur diuersae religiones. Sunt tamen partes sequentes omnibus theologiae positivae speciebus communes.

§. 278.

§. 278.

Theologiae partes sunt THEOLOGIA
THEORETICA & THEOLOGIA PRA-
CTICA.

§. 279.

Theologia theoretica est pars theolo-
giae, quae ipsas de deo veritates con-
tinet.

§. 280.

Theologia practica est pars theolo-
giae, quae continet veritates de modo
quo membra ecclesiae de veritatibus ipsis
de deo instruenda.

§. 281.

Theologia theoretica tanquam partes
sub se continet THEOLOGIAM THETI-
CAM seu DOGMATICAM, THEOLO-
GIAM POLEMICAM, THEOLOGIAM
EXEGETICAM & THEOLOGIAM MO-
RALEM.

§. 282.

Theologia thetica seu *dogmatica* est
pars theologiae theoreticae, quae con-

tinet ipsas de deo veritates in se spectatas.

§. 283.

Theologia exegetica est pars theologiae theoreticae, quae continet veritates de modo per interpretationem scripturae sacrae, vel aliae reuelationis, veritates de deo ex ea eruendi.

§. 284.

Theologia polemica est pars theologiae theoreticae, quae continet resolutionem argumentorum quibus aduersarii impugnant veritates de deo.

§. 285.

Theologia moralis est pars theologiae theoreticae, quae continet veritates de modo quo efficiendum, vt homines per motiua a deo desumta actiones suas voluntati diuinae conformiter dirigant.

§. 286.

Practicae theologiae partes sunt THEOLOGIA HOMILETICA, & THEOLOGIA CATECHETICA.

§. 287.

§. 287.

Theologia homiletica est pars theologiae practicae, quae continet veritates de modo quo membris ecclesiae, in conventibus eum in finem institutis, ipsae de deo veritates proponendae.

§. 288.

Theologia catechetica est pars theologiae practicae, quae continet veritates de modo quo rudiores informandi elementis ipsarum de deo veritatum.

Dicatur de theologia symbolica & patristica.

TIT. VII.

DE IVRISPRVDENTIA POSITIVA
EIVSQUE PARTIBVS.

§. 289.

I*urisprudentia positiva* est pars eruditionis positivae, quae continet veritates iura & obligationes concernentes.

§. 290.

Ad iurisprudentiam positivam non omnia iura omnesque obligationes pertinent,

nent, sed tantum iura & obligationes quae voluntas entis rationalis constituit (§. praec. 57, 19.).

§. 291.

Non solum iura & obligationes quae in Imperio Romano-Germanico obtinent, sed etiam quae in aliis rebus publicis obtinent, ad iurisprudentiam positivam pertinent; unde oriuntur species iurisprudentiae positivae, prout vel hanc vel illam rem publicam ponis.

§. 292.

Iurisprudentia positiva Imperii Romano-Germanici, quae inter has species eminet, iterum in duas abit species, prout iura & obligationes quas continet vel per totum Imperium Romano-Germanicum obtinent, vel tantum in hac vel illa provincia Imperii Romano-Germanici, & prior species dicitur Iurisprudentia positiva Imperii Rom. Germ. communis, posterior vero Iurisprudentia positiva Imperii Rom. Germ. specialis.

Dicatur de usu huius divisionis quoad alias species iurisprudentiae positivae.

§. 293.

§. 293.

Etsi iurisprudencia positiua differat pro diuersitate rerumpublicarum, possunt tamen partes eius ita constitui, vt in qualibet iurisprudentiae positiuae specie partes tales locum habeant. Id quod ex nostra in sequentibus facta diuisione patebit.

§. 294.

Sunt vero partes iurisprudentiae positiuae
IURISPRVDENTIA POSITIVA
GENERALIS, IURISPRVDENTIA POSITIVA
THEORETICA, IURISPRVDENTIA POSITIVA
PRACTICA, & IURISPRVDENTIA POSITIVA
AD IMPERANTES APPLICATA.

§. 295.

Iurisprudencia positiua generalis est pars iurisprudentiae positiuae, quae continet veritates generalissimas de iuribus & obligationibus.

Dicatur de conuenientia & disconuenientia iurisprudentiae positiuae generalis & philosophiae practicae vniuersalis (§. 215.).

§. 296.

§. 296.

Iurisprudentia positiua theoretica est pars iurisprudentiae theoreticae, quae continet ipsa iura ipsasque obligationes.

§. 297.

Iurisprudentia positiua practica est pars iurisprudentiae positiuae, quae continet veritates de modo negotia quae iura & obligationes concernunt, expediendi.

§. 298.

Iurisprudentia positiua ad Imperantes applicata est pars iurisprudentiae positiuae, quae continet veritates de peculiaribus Imperantium iuribus & obligationibus.

§. 299.

Iurisprudentiae positiuae theoreticae partes sunt IVRISPRVDENTIA POSITIVA PRIVATA, IVRISPRVDENTIA POSITIVA PVBLICA & IVRISPRVDENTIA POSITIVA GENTIVM.

§. 300.

§. 300.

Iurisprudentia positiva priuata est pars iurisprudentiae positivae theoreticae, quae continet iura & obligationes subditorum inter se.

§. 301.

Iurisprudentia positiva publica est pars iurisprudentiae positivae theoreticae, quae continet iura & obligationes inter subditum & superiorem.

§. 302.

Iurisprudentia positiva gentium est pars iurisprudentiae positivae theoreticae, quae continet iura & obligationes gentium inter se.

§. 303.

Iurisprudentiae positivae priuatae & publicae partes conueniunt cum partibus iurisprudentiae naturalis priuatae & publicae de quibus supra (§. 224-231.) dictum; nisi de iurisprudentia positiva reipublicae talis in qua feuda ignorantur sit sermo, quo casu nec iurisprudentia

tia positiva priuata nec publica feudalís locum habet.

§. 304.

Iurisprudentia positiva gentium vero duabus coustat partibus, quae sunt IURISPRVDENTIA POSITIVA GENTIVM GENERALIS & IURISPRVDENTIA POSITIVA GENTIVM SPECIALIS.

§. 305.

Iurisprudentia positiva gentium generalis est pars iurisprudentiae gentium positivae, quae continet iura & obligationes quae inter omnes gentes moratas obtinent.

§. 306.

Iurisprudentia positiva gentium specialis est pars iurisprudentiae gentium positivae, quae continet iura & obligationes cuius genti proprias.

§. 307.

Iurisprudentiae positivae gentium specialis, tot dantur partes quot sunt gentes moratae, eiusque pars est iurisprudentia positiva gentis germanicae.

§. 308.

§. 308.

Tam iurisprudentia positiva gentium generalis quam specialis admittit partes easdem quas iurisprudentia naturalis gentium, de quibus (§. 232-235.) actum; nisi quod iurisprudentia positiva gentium feudalis, feudis gentium deficientibus, deficiat.

§. 309.

Iurisprudentiae positivae practicae partes sunt IURISPRUDENTIA POSITIVA PRACTICA IUDICIALIS & IURISPRUDENTIA POSITIVA PRACTICA EXTRAJUDICIALIS.

§. 310.

Iurisprudentia positiva practica iudicialis est pars iurisprudentiae positivae practicae, quae continet veritates de modo negotia quae iura & obligationes concernunt iudice concurrente vero expedienda, expediendi.

§. 311.

Iurisprudentia positiva practica extrajudicialis est pars iurisprudentiae positivae

tiuae practicae, quae continet veritates de modo negotia quae iura & obligationes concernunt sine iudicis concursu vero expedienda, expediendi.

§. 312.

Iurisprudentia positiva ad Imperantes applicata, in rebuspublicis in quibus tantum unus est imperans summo imperio gaudens, tota absoluitur iurisprudentia positiva priuata ad imperantem talem applicata; in rebuspublicis vero in quibus plures dantur imperantes qui imperio subordinato tantum gaudent, qualis respublica est Imperium Rom. Germ. tota iurisprudentia tam theoretica quam practica ad imperantes applicari potest, sicque in hoc casu partes iurisprudentiae positivae ad imperantes applicatae, conueniunt cum iam expositis iurisprudentiae partibus.

SECT. III.

DE

METHODO DOCENDI ET
DISCENDI ERVDITIONEM.

TIT. I.

DE METHODO IN GENERE.

§. 313.

M*ethodus* est determinatus modus
aliquid peragendi, & in specie *me-
thodus erudita* est determinatus
veritates, quas eruditio continet, tractan-
di modus.

§. 314.

*Ordo quo in tradendis veritatibus uti-
mur, & modus veritates illustrandi &
probandi pertinent ad methodum.*

§. 315.

Est vero ordo veritatum triplex, *ordo
scholae* quo ad idem subiectum spectantia
in eundem locum congeruntur, nulla ha-
bita ratione quomodo cognitio vnus
pendeat a cognitione alterius, *ordo na-
turalis*

F

turalis quo praemittuntur quae sequentibus intelligendis & demonstrandis inseruiunt, *ordo mixtus* quo ea quidem praemittuntur quae sequentibus intelligendis & demonstrandis inseruiunt, hoc tamen non obstante eodem loco pertractantur ad idem subiectum spectantia, quantum regula anterior permittit.

§. 316.

Perspicuitas est perfectio intellectus, qua distinctas notiones habemus, *profunditas* est perfectio intellectus, qua notiones distinctas in alias simplices continuo resolvere nouimus, *soliditas* est perfectio intellectus, qua asserta nostra connectere & firmis demonstrationibus corroborare nouimus.

§. 317.

Methodus diuiditur in *solidam* quae ducit ad perspicuitatem, profunditatem & soliditatem, & *superficiariam* quae nec ad perspicuitatem nec ad profunditatem nec ad soliditatem ducit.

§. 318.

Methodus dicitur *optima* quae ad maximam

ximam perspicuitatem profunditatem & soliditatem ducit.

§. 319.

Diuiditur porro methodus in *causalem* seu *ramisticam*, *dichotomicam*, *eromaticam* aliasque species, inter quas eminet *methodus mathematica*, quae etiam appellatur *demonstratiua*, *scientifica*, *naturalis* & in vernacula *die strenge Lehrart*, de qua titulo sequenti ex instituto agendum.

Dicatur de methodo auditoribus commoda.

§. 320.

Methodum esse arbitariam falsissimum est (§. 317, 318.).

§. 321.

Quamuis veritates hac vel alia methodo tradantur ipsae veritates tamen ideo non immutantur (§. 313.).

TIT. II.

DE METHODO MATHEMATICA.

§. 322.

D*emonstratio* est probatio quae con-
uictionem operatur, estque vel *hi-*
storica quae fit per indubitata testimonia,
vel *philosophica* quae fit per ratiocinia
concatenata.

§. 323.

Methodus mathematica dicitur is, se-
cundum quam non admittuntur termini
technici nisi accurate definiti, proposicio-
nes rite determinandae & demonstrandae,
& ea praenittenda vnde cetera intelli-
guntur & demonstrantur.

§. 324.

Sola methodus mathematica ducit ad
perspicuitatem profunditatem & solidi-
tatem (§. 323, 316.).

§. 325.

Sola methodus mathematica est me-
thodus solida & reliquae omnes sunt su-
perficiariae (§. 324, 317.).

§. 326.

§. 326.

Methodus mathematica ducit ad cognitionem philosophicam (§. 323, 21.).

§. 327.

Eruditus qui methodo mathematica utitur est eruditus rationalis (§. 326, 38.) nec potest esse sectator (§. 326, 42.).

§. 328.

Methodus mathematica inter omnes methodos quae fuerunt sunt & erunt est optima (§. 323, 318.), nec probabile est fore unquam tempus quo haec methodus in desuetudinem abiet.

§. 329.

Nulla est disciplina quae respuit methodum mathematicam, sed potius applicatio eius in omnibus disciplinis est possibilis, nec ipsa historia excepta.

§. 330.

Si methodus mathematica applicanda in historia non nisi demonstrationes historicae adhiberi possunt (§. 54, 13, 322.). Si vero in disciplina ad eruditionem

dogmaticam pertinente applicanda, quando est mathesis, non nisi demonstrationes philosophicae sunt adhibendae (§. 56, 13, 322.); quando vero est philosophia in sensu latiori sic dicta, & quidem in specie philosophia in specie sic dicta idem valet (§. 57, 19.), quod secus est quoad eruditionem positivam; in qua mox philosophicae mox historicae demonstrationes adhibendae, prout veritates demonstrandae vel rationes necessarias vel arbitrarias habent (§. 57, 19, 18.).

TIT. III.

DE METHODO DOCENDI IN
GENERE.

§. 331.

Qui alterum ad veritatum alteri incognitarum cognitionem perducere intendit, is alterum *docere* dicitur.

§. 332.

Duplici modo quis alterum docere potest, aut per *scripta*, aut per *verba viva voce prolata*.

§. 333.

§. 333.

Docens debet non nisi veritates pragmaticas & foecundas proponere (§. 16.), & quidem ita ut ii quos docet intelligant quae docet, & ad perspicuitatem profunditatem & soliditatem (§. 316.) perducantur.

§. 334.

Qui alterum docere vult dono perspicuitatis gaudeat, hincque is demum docere debet qui rem quam docet distinte intelligit.

§. 335.

Docens eos quos docet de veritate certos reddere debet, hincque is demum docere debuit qui demonstrare nouit.

§. 336.

Docens in docendo uti debet methodo mathematica (§. 328.), ita ut docens qui ea non utitur nec ad profundam nec ad certam cognitionem eos quos docet perducere possit (§. 324.).

§. 337.

Docens de nouis veritatibus inuenientis debet esse sollicitus, ut & curam habere ut noua aliorum eruditorum inuenta sibi innotescant, eaque examinare debet.

§. 338.

Tantum abest docentes in idoneos esse qui docendo discunt, modo requisitis docentis sint instructi, ut potius quilibet docens docendo discere debeat.

TIT. IV.

DE METHODO DOCENDI PER SCRIPTA.

§. 339.

Scripta, quotquot eorum dantur, ad nouam commode reduci possunt classes, dum sunt vel 1) COLLECTIONES FONTIVM, vel 2) COMMENTARII, vel 3) LEXICA, vel 4) SYNTAGMATA, vel 5) COMPENDIA, vel 6) TRACTATVS, vel 7) DISPUTATIONES, vel 8) DEDUCTIONES, vel 9) EPHEMERIDES.

§. 340.

§. 340.

Differunt etiam scripta pro diuersitate partium eruditionis, & tot dantur eorum species quot sunt eruditionis partes, vnde diuiduntur in *historica* & *dogmatica*, & ita porro (§. 53. seqq.).

§. 341.

Sunt porro scripta vel *scientifica* vel *vulgaria*, prout vel methodo mathematica conscripta, vel non. Et *systema*, quatenus denotat certam speciem scriptorum, est scriptum scientificum.

§. 342.

Methodus docendi per scripta differt pro diuersitate scriptorum (§. 339.) recensita, vnde de singulis speciebus hic sigillatim agendum.

§. 343.

Collectio fontium est collectio scriptorum, quae continent declarationem voluntatis entis rationalis veritates positivas (§. 19.) continentem.

§. 344.

Collectiones fontium ita conscribendae, ut 1) non nisi tales fontes inferantur quae pertinent ad eius generis collectionem, 2) fontes in lingua originaria exhibeantur, 3) sedulo caueatur ne ab originali discrepent.

§. 345.

Commentarius est scriptum, in quo aliud scriptum intrepretatur & illustratur.

§. 346.

Commentarius ita conscribendus, ut 1) scriptum commentario illustrandum ei inferatur, 2) ad singula scripti commentario illustrandi loca quae indigent ulteriori illustratione dirigatur, 3) eius quod obscurum & ambiguum verus sensus determinetur, & 4) sedulo caueatur, ne alia admisceantur, quam quae ad illustrationem scripti commentario illustrandi faciunt.

§. 347.

Lexica sunt scripta in quibus secundum ordinem alphabeticum termini aut explicantur

cantur tantum, aut simul ea quae de re termino indigitata nota recensentur; & in priori casu dicuntur *verbalia*, in posteriori vero *realia*, quae iterum vel *historica* vel *dogmatica* sunt, prout ea quae de re termino indigitata recensentur vel veritates vniuersales, seu singulares (§. 13.) sunt.

§. 348.

Lexicorum species etiam sunt sic dictae *Bibliothecae*, quae sunt lexica realia historica, quae bibliographiam (§. 90.) continent, & differunt pro diuersitate partium eruditionis (§. 53. seqq.).

§. 349.

Lexicorum verbalium requisita differunt, prout vel huius vel illius generis sunt, ita vt 1) lexica verbalia quae *technicos terminos* continent, genuinas notiones terminorum, per accuratas definitiones explicandas, exhibere debeant, & ipsa scriptorum loca ex quibus notiones genuinas esse probatur addi debeant: 2) lexica verbalia vero quae tantum *vulgares terminos* exhibent, genuinum eorum

rum significatum, per vocabula alterius linguae expressum, continere & ipsa scriptorum loca, ex quibus significatum genuinum esse probatur, si fieri potest, addi debeant.

§. 350.

Lexicorum realium tam historicorum quam dogmaticorum requisita sunt, sedulo praecauendum esse, ne 1) errores contineant, 2) inutilia admisceantur sed potius eo despiciendum ut veritatibus pragmaticis & foecundis (§. 15.) sint repleta, & quidem praesertim 3) iis quae memoria nostra facile excidunt.

§. 351.

Syntagma est scriptum, in quo integra quaedam disciplina tam quoad generales quam speciales veritates pertractatur, & est vel *historicum* vel *dogmaticum* prout disciplina in eo pertractanda vel ad historiam, vel ad eruditionem dogmaticam (§. 54, 55.) pertinet. *Syntagma* vero quod est scriptum scientificum, dicitur *systema completum* (§. 341.).

§. 352.

§. 352.

Syntagmata *historica* ita sunt conscribenda, vt 2) nulla veritas quae pragmatica est omittatur, 2) ordo chronologicus accurate obseruetur, 3) singula facta rite determinatis propositionibus includantur, 4) testimonia auctorum ex quibus demonstratio historica formanda, ipsis auctorum verbis expressis, allegentur, 5) tota tractatio secundum certas epochas apte diuidatur.

§. 353.

Syntagmata *dogmatica* vero ita sunt conscribenda, vt 1) quamlibet doctrinam, ad disciplinam in eo pertractandam pertinentem, contineant, 2) singulae doctrinae ita pertractentur vt non in generalibus subsistat auctor, sed ex generalibus principiis specialissimas conclusiones deducat, 3) sedulo caueatur tamen ne veritates quae nec pragmaticae nec foecundae sunt (§. 15.) admisceantur 4) ordo mixtus (§. 315.) obseruetur, sicque apte in tomos, partes, libros, sectiones, membra, capita, titulos diuidatur, & tandem 5) methodus mathematica, rite pro disciplinae

plinæ pertractandæ diuersitate applicanda (§. 330.), adhibeatur.

§. 354.

Compendium est scriptum in quo integra quaedam disciplina quidem, sed ita ut singularum doctrinarum præcipua capita tantum contineat, pertractatur, estque vel *enchiridium* vel *compendium academicum* (ein Lehrbuch) prout vel praelectionum academicarum vsui non destinatum, vel ei destinatum est. *Compendium academicum* vero quod est scriptum scientificum, dicitur *systema elementare* (§. 341.).

§. 355.

In enchiridiis conscribendis omne id obseruandum, quod in conscribendo syntagmate obseruandum esse vidimus (§. 352, 353.); nisi quod hic ea quæ in syntagmate prolixè pertractantur breuissimis tantum attingenda.

§. 356.

Compendia academica si sunt *dogmatica*, ut rite adornata esse dici possit, ita sunt

sunt conscribenda, vt 1) nulla ad disciplinam in eo pertractandam pertinens doctrina penitus omittatur, 2) omnes termini technici, omnesque diuisiones & distinctiones, accurate definiantur, 3) non nisi propositiones generales, pragmaticas & foecundas veritates continentes, inferantur & 4) quoad reliqua ea obseruentur quae de syntagmatibus (§. 353, n. 4. & 5.) dicta.

§. 357.

Compendia *historica* ita conscribenda, prout syntagmata *historica* (§. 352.) conscribenda sunt, obseruato tantum hoc discrimine quod omnia breuissimis pertractanda.

§. 358.

Disputatio est scriptum, de speciali quadam doctrina ex aliqua disciplina, in vsum actus disputatorii conscriptum; qui finis si non adest, tale scriptum dicitur *Tractatus*.

§. 359.

In conscribendis disputationibus tamquam tractatibus, obseruandum est:

1) in

1) in thematis electione praecauendum esse ne sit vulgare, vel nimis generale 2) thema ipsum ita pertractandum esse vt sedulo praecaueatur ne sine vrgente necessitate generales veritates, ad doctrinam ex qua thema speciale pertractandum pertinentes, admisceantur, sed potius 3) in iis quae ad thema pertractandum ipsum pertinent ad specialissima descendendum, & nec in his scriptis 5) aliam quam methodum mathematicam adhibendam esse.

§. 360.

Deductio est scriptum, quod continet demonstrationem iuris acquisiti alicui competentis.

§. 361.

Consilia & responsa iuridica pertinent ad deductiones.

§. 362.

In deductionibus conscribendis ad tria respiciendum: 1) veritas facti quo ius acquisitum euincenda, quae facta vel pertinent ad historiam *patentem* quae luci publicae exposita in libris historicis typis descri-

descriptis, vel ad historiam *arcanam* quae continetur in documentis in lucem nondum editis, qualia sunt quae adseruantur in archiuis principum, 2) tali facto tale ius adquiri posse demonstrandum, 3) formalia vsu recepta non negligenda sunt.

§. 363.

Ephemerides sunt scripta, quae facta recentissima recensent; suntque vel *politicae* vel *litterariae* prout facta quae recensent, vel ad historiam litterariam pertinent, vel non.

§. 364.

Ephemerides tam *politicas* quam *litterarias* conscripturus separare debet facta certa ab incertis, & notatu digna a vulgaribus; & *in specie ephemerides litterarias* conscripturus in recensendis scriptis editis obseruare debet 1) aliqualem auctoris si incognitus est notitiam esse inferendam, 2) locum & tempus impressionis cum plagarum numero esse annotandum, 2) contenta scripti, minimum quoad summa capita, & quidem praesertim ea quae ab aliis nondum tam distincte pertracta-

G

tracta-

tractata esse recensenda, 4) prudentiae esse iudicium futuro lectori relinqui.

TIT. V.

DE METHODO DOCENDI VIVA VOCE.

§. 365.

Officia docentium viua voce quoad docendi methodum, partim *generalia* sunt ab omnibus in quibuscunque praelectionibus obseruanda, partim *specialia* quae tantum sub certis circumstantiis obseruanda.

§. 366.

Specialia docentium officia differunt pro diuersitate collegiorum, quae sunt vel THEORETICA vel PRACTICA & practica sunt vel EXAMINATORIA vel DISPUTATORIA vel PRACTICA IN SPECIE SIC DICTA.

§. 367.

Prout docens in collegiis omnibus ad ductum

ductum compendii cuiusdam praelectiones suas instituere debet, ita tale semper eligere debet quod in suo genere optimum.

§. 368.

Docens instructus esse debet dono docendi, hoc est, facultate prompte, expedite & cum aliqua suauitate sensa animi exprimendi.

§. 369.

Male docet qui dictando in calamus auditores defatigat, intra terminum praelectionibus praestitutum eas ad finem non perducit, aut ad finem quidem perducit, sed aut horas multiplicando aut nimium festinando, terminis technicis utitur qui tanquam noti nondum possunt supponi dum demum in illis praelectionibus in sequentibus explicantur.

§. 370.

Quilibet docens omnes intendere debet nervos, ut praelectiones suae sint completae, id est, ut praelectiones ea omnia contineant quae requiruntur ut auditores propria industria omnia illa eruere possint, quae ad disciplinam in praelectionibus tradendam pertinent.

§. 371.

Specialia viua voce docentium officia quoad *collegia theoretica* sunt, quod debeant 1) si compendium defectibus laborat illud emendare, quae defunt addendo, quae minus recte posita mutando 2) definitiones resolvere in genus & differentiam specificam, singulasque quae hanc ingrediuntur notas sigillatim indicare, totamque definitionem exemplis illustrare, dum ad exempla definitionem applicant, sique forsan antea iam in compendio res quaedam definita, quae cum iam definienda similitudinem habet, convenientiam tam quam disconvenientiam indicant, 3) diuisiones ex suis fundamentis rite deducere, dum indicant quae in notione generis indeterminata relictæ, & quomodo vltèrius ea determinando species oriantur, 4) propositiones rite resolvere, resolutas exemplis illustrare, & tum demum demonstrationum vim distincte explicare pro demonstrationum diuersitate (§. 330.), 5) scholia si indigent illustratione eam addere, si non, silentio praetermittere, 6) dubia magni momenti resolvere.

§. 372.

§. 372.

Speciatim in collegiis theoreticis male docet, qui compendium non illustrat sed aut ex una lingua in alteram vertit aut tantum supplet, qui tempus consumit recensione variarum sententiarum, qui in resolutione argumentorum dissentientium nimius est.

§. 373.

Docentis specialia officia in collegiis practicis & quidem *examinatoriis* obseruanda, sunt, quod debeat quoad singulas doctrinas in examinatorio collegio pertractandas, sequentes formare quaestiones: 1) Quid? & quidem ita, vt audita responsione, quae tam demum adaequata si accuratam continet definitionem, vltius novas formare debeat quaestiones ad analysin tam quam resolutionem definitionum directas, quibus absolutis nonnunquam de cognatis rei definitae vltiores quaestiones sunt formandae, 2) Quotuplex? & quidem ita, vt facta responsione quae singulas diuisiones continere debet, quaestio quid? quoad singula diuisionis membra dicto modo repetatur,

tatur, 3) Quale? quae quaestio pro disciplinarum diuersitate mox hoc mox alio modo pertractanda, de qua itaque in specialibus cuiuslibet eruditionis partis praecognitis specialius agendum.

§. 374.

Specialia docentis officia in *collegiis practicis* & quidem *disputatoriis* sunt
 1) quod docens non solum respondente deficiente resolvere debeat opponentis dubia, sed etiam 2) si vel respondens vel opponens a regulis disputandi, quas logica praescribit, aberrant meliora eos docere debeat, quodque 3) potius ipsum potius compendium quo docens in *collegiis theoreticis* utitur in *collegiis disputatoriis* ad disputandum proponi debeat, quam theses aut a docente aut a respondente exhibitae.

§. 375.

Specialia docentium officia quoad *collegia practica*, & quidem *practica in specie sic dicta* maxime differunt pro diuersitate disciplinarum, prout etiam non nisi quoad sic dictas practicas disciplinas locum habent; vnde de methodo docendi in his *collegiis* in praecognitis specialibus

libus singularum disciplinarum agendum.

Dicatur de collegiis casualibus, analyticis, ut & theoretico-practicis.

§. 376.

Docentis est collegia sua ita subordinare ne doctrinae ad disciplinam iam pertractandam nondum pertinentes immisceantur, sicque materiae eadem plus simplici vice in diuersis collegiis pertractari debeant.

TIT. VI.

DE METHODO DISCENDI IN
GENERE.

§. 377.

D*iscere eruditionem idem est ac studere (§. 49.).*

§. 378.

Propositiones dicuntur connecti, si aliae per alias tanquam per principia demonstrantur.

§. 379.

Intellectus systematicus dicitur qui propositiones generales inter se connectit; qui vero eas inter se non connectit, sed singulas quasi cum ceteris nihil commune habentes intuetur, dicitur *intellectus non systematicus*.

§. 380.

Qui intellectum systematicum sibi acquirit ad perspicuitatem, profunditatem & soliditatem perducitur; quod secus quoad eum qui intellectum systematicam sibi non acquirit (§. 316, 379.).

L. B. de WOLF de differentia intellectus systematici & non systematici. *Hor. subs. A. 1729. Trim. Brum. n.3.*

§. 381.

Discentis prima & praecipua cura esse debet ut sibi acquirat intellectum systematicum (§. 380.).

§. 382.

Qui de eo sollicitus est ut sibi acquirat intellectum systematicum, studia sua ita dirigere debet, ut 1) systema quoddam ele-

systema elementare, quod discentis systema elementare continet.

§. 386.

Discens quilibet statim sub initio studiorum suorum, in qualibet eruditionis parte cuius cognitionem acquirere vult, manuali debet esse instructus.

§. 387.

Quamvis usus collectaneorum, in quibus discentes in subsidium memoriae secundum ordinem alphabeticum ea sibi annotare solent quae in aliorum scriptis notatu digna legunt, non prorsus contemnendus, variae tamen cautelae sunt observandae a discente, ne hoc instituto, per se utili omnino, abutatur.

§. 388.

Discens sollicitus esse debet ut bibliotheca fiat instructus, quae prudenter comparanda, & apte collocanda (§. 348, 339,).

§. 389.

Discentem credere oportere falsissimum est.

§. 390.

§. 390.

Quae de methodo discendi in antecedentibus dicta a quolibet discente sunt observanda, reliqua ad discendi methodum spectantia differunt, prout ii qui student, & generali nomine studiosi (§. 49.) dicuntur, vel adhuc in academiis discunt, vel studiis academicis absolutis studia sua continuant. Liceat itaque mihi in sequentibus brevitatis causa prioris generis studiosos appellare *Studiosos academicos*, posterioris generis vero *Candidatos*, ut de utrorumque diuerso studendi methodo distincte agere possim.

TIT. VII.

DE METHODO DISCENDI IN
ACADEMIIS.

§. 391.

Studiosus academicus quam primum talis esse incipit unam ex sic dictis facultatibus superioribus sibi eligere debet, nisi sit talis qui per eruditionem acquirendam quaestum facere non intendit.

§. 392.

§. 393.

In electione facultatis superioris, cui studiosus academicus nomen suum dare vult, maxima prudentia est adhibenda, nec facile semel electam facultatem iterum deferere & cum alia commutare debet.

§. 394.

Electa facultate, studiosi academici quoad methodum discendi officia redeunt ad sequentia summa capita: 1) studiorum subsidiariorum cum studio suo principali coniunctionem legitimam, 2) prudentem electionem eius ex docentium numero quo tanquam praeceptore uti vult, 3) ordinem in addiscendis variis disciplinis quarum cognitionem sibi acquirere vult observandum, 4) ea quae quoad collegia ipsa quae frequentat observanda, quae redeunt ad a) collegiorum numerum b) praeparationem c) ea quae in audientis praelectionibus observanda, & d) repetitionem collegiorum, de quibus singulis iam figillatim agendum.

§. 395.

§. 395.

Studia subsidiaria dicuntur disciplinae, quae addiscendae si quis in disciplina quadam alia felices facere vult progressus.

§. 396.

Omnes disciplinae, praeter philosophiam in specie sic dictam, certa studia subsidiaria praesupponunt.

§. 397.

Studia subsidiaria vel sunt generalia vel specialia, prout vel respectu omnium disciplinarum quae studia subsidiaria praesupponunt talia sunt, vel tantum respectu huius vel illius disciplinae.

§. 398.

Vna disciplina in alteram *influere* dicitur, si ei suppeditat principia ad veritates ad eam pertinentes explicandas stabilendas & supplendas, aut etiam si continet methodi in ea applicandae ideam exemplarem, & in priori casu influxus dicitur *materialis*, in posteriori vero *formalis*.

§. 399.

§. 399.

Quaelibet disciplina quae influit in aliam pertinet ad studia subsidiaria eius in quam influit (§. 398, 395.).

§. 400.

Philosophia in specie sic dicta, historia litteraria & Mathesis quoad methodum, sunt studia subsidiaria generalia.

§. 401.

Qui mathesin tanquam studium subsidiarium discere vult, talem in mathesi doctorem eligere debet qui eam ita tractat ut influat in reliquas disciplinas, quod facit is qui in docendo methodi quo mathematici utuntur rationem habet, illiusque applicationem ostendit; & magis de methodo quam de ipsis veritatibus mathematicis debet esse sollicitus.

§. 402.

Qui philosophiam in specie sic dictam tanquam studium subsidiarium discere vult, de tali philosophia addiscenda debet esse sollicitus quae influit in reliquas

*quas disciplinas, qualis est philosophia
Wolffiana.*

L. B. de WOLF de influxu philosophiae
authoris in facultates superiores *Hor. subs.*
A. 1731. Trim. Brum. n. 1.

§. 403.

*Subsidiariis studiis absolutis illa non
sunt plane negligenda, sed potius cum
studiis in quarum gratiam illarum co-
gnitio acquisita sunt coniungenda.*

§. 404.

*In electione eius ex docentium numero
quo tamquam praeceptore suo uti vult
studiosus academicus, non aliorum com-
militonum iudicio simpliciter inhaerere
debet, sed potius ipse antequam eligit
singulos audire debet, & quantum potest
secundum ea quae de officiis docentium
vina voce (§. 365. seqq.) dicta examinare,
quis inter eos optime docentis officia im-
pleat, his vero observatis reliqua fortunae
sunt committenda.*

§. 405.

*Bene sibi consulunt qui, quatenus fieri
potest, non nisi unico docente utuntur.*

§. 406.

§. 406.

Errant qui applausus, aut eius quod ad statum externum docentis pertinet, in eligendo rationem habent.

§. 407.

Ordo in addiscendis variis disciplinis, quarum cognitionem sibi acquirere vult studiosus academicus, obseruandus generatim hic est: quod debeat studia subsidaria praemittere, & quidem, quod attinet generalia studia subsidaria (§. 400.) Matheseos, Logicae & Metaphysicae studium combinari possunt, haec studia vero excipere debet philosophiae practicae in specie sic dictae studium, eo ordine vt Philosophia practica vniuersalis praemitatur, hancque Jurisprudentia naturalis sequatur, tumque Philosophia moralis addatur. Physices studium vero vltimum occupare potest locum, & historia litteraria optime combinatur cum disciplina qualibet, si vero ex instituto, quod vtile omnino, pertractatur, reliquis studiis finitis demum addenda.

§. 408.

Ordo in studio principali obseruandus differt pro diuersitate disciplinarum, de
quo

quo itaque in praecognitis specialibus singularum eruditionis partium agendum.

§. 409.

Quod horae collegiis destinandae a studioso academico, in genere determinari nequit.

§. 410.

Tota praeparatio ad collegia absoluitur lectione eius compendii academici pensae, quod a docente explicandum, in qua lectione attendendum ad ea quae in compendio videntur esse obscura.

§. 411.

In audiendis collegiis, studiosus academicus attentionem suam vnice dirigere debet in docentis verba, & ea quae docens notatu digna profert, quorum memoria vero facile ad repetitionem usque conseruari nequit, annotare.

§. 412.

Collegiorum repetitio non diu differenda, sed potius quam primum fieri potest instituenda, & quidem ita vt 1) sin-

H

gula

gula a docente dicta (§. 371.) in memoriam sibi reuocet, 2) notionum & demonstrationum analysin instituat, & 3) non tantum singulis diebus repetitionem eorum instituat quae docens ea die proposuit, sed & quoties tota quaedam doctrina absoluta ac coniunctim breuissimis repetat, & finito toto collegio totam disciplinam in eo expositam iterum cursorie repetat.

§. 413.

Studiosus academicus pro presenti rerum statu quidem in repetitione ad alia scripta praeter manuale suum confugere debet; quodsi vero compendia academica sine naevis essent, & docentes munere suo semper rite fungerentur, genuina discendi methodus non permetteret, studiosum academicum alia scripta, praeter manuale suum, in academiis legere (§. 385, 356, 371.)

§. 414.

Repetitionis usui maxime inserviunt tabulae mnemonicae rite constructae.

Dicatur de tabularum mnemonicarum constructione.

structione & usu. L. B. de wolf de
tabularum mnemonicarum constructione
& usu *Hor. subs. A.* 1730. *Trim. Aestiu. n.* 3.

§. 415.

Discens in repetitione non tantum memoriae mandare debet compendium suum, sed & meditari; sique dubia eum premant a docente resolutionem petere, & in practicis disciplinis ad casus quos sibi fingit, aut aliunde noti sunt, quae didicit applicare, eumque in finem collegia practica, examinatoria, disputatoria & practica in specie sic dicta non negligere, quae collegiis theoreticis absolutis demum frequentari consultius est.

TIT. VIII.

DE METHODO DISCENDI ABSOLVTIS STUDIIS ACADEMICIS.

§. 416.

Candidatus, qui studiis academicis absolutis, viua voce docente non amplius praeunte, ulteriores in studiis facere vult progressus, statim studiis academi-

demicis finitis omnia ea quae in academiis didicit iterum dicto modo (§. 412.) repetere debet.

§. 417.

Repetitione hac absoluta, studiis subsidiariis sepositis, studium suum principale continuare debet legendo tam quam meditando, &, si est practica disciplina cui se mancipavit, practicando.

§. 418.

Est vero lectio librorum a candidato instituenda duplex, cursoria qua sibi tantum notitiam eorum acquirit quae in scripto quodam continentur, illudque examinat, iuxta ea quae de methodo docendi per scripta (§. 339. seqq.) dicta, & specialis qua ipsa contenta scripti ita perlegit, ut ipsas doctrinas in scripto quodam propositas respiciat lectio.

§. 419.

Lectio cursoria scripti praecedere debet lectionem specialem, & in cursoria lectione praesertim praefatio & index consuli debent.

§. 420.

§. 420.

Lectio specialis scriptorum, quae sunt syntagmata, compendia, tractatus vel disputationes, differt prout vel scientifica vel vulgaria sunt. Quomodo vero utraque lectio peragenda, per ea quae (§. 382. n. 2.) dicta, determinatur.

§. 421.

Cum lectione a candidato coniungenda meditatio, quae quomodo rite instituenda in logica docetur.

§. 422.

Methodus quae observanda si cum theoria praxis coniungenda, differt pro disciplinarum diversitate; de quo itaque, non nisi in praecognitis specialibus cuiuslibet disciplinae, specialia tradi possunt.

LIB. II.

PRAECOGNITA IVRIS-
PRVDENTIAE NATVRALIS.

SECT. I.

DE

IVRISPRVDENTIA NATVRA-
LI IN GENERE.

TIT. I.

DE VERITATIBVS AD IVRIS-
PRVDENTIAM NATVRALEM
PERTINENTIBVS, EARVM
RATIONIBVS ET CO-
GNITIONE.

§. I.

*M*oraliter possibile dicitur, quic-
quid nullam inuoluit con-
tradictionem, cum regulis
secundum quas actiones nostrae deter-
minandae; quicquid vero cum his regu-
lis contradictionem inuoluit, dicitur *mo-
raliter impossibile*.

§. 2.

§. 2.

Facultas agendi est mera agendi possibilitas, quae dicitur *moralis* si possibilitas est moralis (§. 1.)

§. 3.

Necessitas agendi est impossibilitas aliter agendi, quae dicitur *moralis* si impossibilitas est moralis (§. 1.)

§. 4.

Ius, qui terminus hoc loco denotat id quod in vernacula appellare solemus *eine Befugniß*, est facultas agendi moralis (§. 2.)

§. 5.

Obligatio quae duplex est, dum alia *activa*, alia *passiva* appellatur, in priori casu est connexio motiui cum actione, in posteriori vero necessitas agendi moralis (§. 3.). Posterior significatus vero huius loci est, & semper sub obligationis simpliciter positae nomine venit.

§. 6.

Aliquid adesse per quod iura & obli-
H 4 *gatio-*

gationes constituuntur necesse est, & hoc vel rerum natura & essentia, vel voluntas entis rationalis est; sicque iura & obligationes differunt prout vel per rerum naturam & essentiam, vel per voluntatem entis rationalis constituuntur.

§. 7.

Iura & obligationes quae per rerum naturam & essentiam constituuntur, dicuntur iura naturalia & obligationes naturales; iura & obligationes vero quae per voluntatem entis rationalis constituuntur iura positiva & obligationes positivae appellantur.

§. 8.

Veritatum iura naturalia & obligationes naturales concernentium complexus, constituit iurisprudentiam naturalem (§. 213. Lib. I.).

§. 9.

*Omnes veritates ad iurisprudentiam naturalem pertinentes sunt veritates naturales (§. 8. 7. & §. 19. Lib. I.), omnes-
que*

que necessarias rationes habent. (§. 20. Lib. 1.)

§. 10.

Principium cognoscendi veritatum quas iurisprudentia naturalis continet est sana ratio (§. 9. & §. 24. Lit. 1.)

TIT. II.

DE GENVINA IURISPRUDENTIAE
NATURALIS NOTIONE, ET ICTIS
NATURALISTIS EORVMQVE
SPECIEBVS.

§. 11.

Iurisprudentiae vocabulum, prout in genere eruditionis vocabulum (§. 26. Lib. 1.), mox *obiective* mox *subiective* sumitur, & hoc casu itidem, prout eruditio *subiective* considerata (§. 27. Lib. 1.), vel in *abstracto* vel in *concreto* sumitur.

§. 12.

Est vero *iurisprudentia in genere obiective* sumta, complexus veritatum quae iura & obligationes (§. 4. 5.) concernunt; & *subiective* sumta, est distincta co-

gnitio veritatum iura & obligationes concernentium.

§. 13.

Iurisprudentia in genere duas disciplinas tanquam partes sub se continet, *iurisprudentiam naturalem* nimirum, (§. 213. Lib. 1.) definitam & in partes suas diuisam, & *iurisprudentiam positivam* (§. 289. seqq. Lib. 1.) itidem iam definitam, & in suas partes diuisam.

§. 14.

Ad iurisprudentiam naturalem non omnes veritates iura obligationesque concernentes, sed tantum eae quae iura naturalia & obligationes naturales concernunt, pertinent (§. 7. §. 213. 57. 19. Lib. 1.).

§. 15.

Ictus dicitur in genere is eruditus, qui callet iurisprudentiam; qui in specie *Naturalista* dicitur, si callet iurisprudentiam naturalem.

§. 16.

Quae supra (§. 37. - 49. Lib. 1.) *de eru-*

*eruditio in genere dicta, ea omnia ad
Ictos quos naturalistas appellauimus,
possunt applicari.*

§. 17.

Disciplina, quae ab aliis appellatur
iurisprudentia vniuersalis, ab aliis *iur-*
isprudentia diuina, ab aliis *ius natu-*
rae & gentium, est eadem illa disciplina,
quam nos cum aliis *iurisprudentiam na-*
turalem appellamus.

TIT. III.

DE NEXV ET LIMITIBVS INTER
IVRISPRVDENTIAM NATVRALEM
ET RELIQVAS ERVDITIO-
NIS PARTES.

§. 18.

Conuenientia diuersarum eruditionis
partium inter se, & vnius in alte-
ram influxus (§. 398. Lib. 1.), *nexum*
earum constituit.

§. 19.

*Inter omnes eruditionis partes est
quidam nexus, qui vero quoad nonnullas
laxior, quoad nonnullas arctior.*

§. 20.

§. 20.

Nexus inter iurisprudentiam naturalem & reliquas eruditionis partes, duplici modo considerandus, tam respectu *iurisprudentiae positivae*, quam respectu *reliquarum partium praeter iurisprudentiam positivam*.

§. 21.

Nexus inter *iurisprudentiam naturalem & positivam* est arctior nexu inter reliquas eruditionis partes; dum conveniunt inter se quoad obiectum, quod sunt veritates iura & obligationes concernentes, ambae eidem generi cui-dam specialiori quam eruditio est, nempe eruditioni dogmaticae, subsunt, & naturalis in positivam influit, materialiter tam quam formaliter.

§. 22.

Laxior quidem, sed tamen respectu reliquarum eruditionis partium arctissimus est nexus, inter *iurisprudentiam naturalem & reliquas philosophiae in specie sic dictae partes*, & quidem maior quod *philosophiae practicae in specie*
sic

sic dictae partes, quam quoad *reliquas philosophiae in specie sic dictae partes*; dum non solum eidem generi proximo, nimirum *philosophiae in specie sic dictae* cum iis subest, sed & materialiter in eas nimirum *Ethicam, Politicam & scientiam rationis status* influit, cum tamen *logica & philosophiae theorecticae partes* tantum ita connexae sint cum *iurisprudentia naturali*, quod eidem generi etiam subsint, non tamen earum principia contineat, sed tantum *Logica*, & nonnullae *philosophiae theorecticae partes*, veluti *Ontologia & Psychologia*, principia quaedam communia, *iurisprudentiae naturalis aliarumque eruditionis partium*, continneant.

§. 23.

Laxior adhuc est nexus inter *iurisprudentiam naturalem*, & *reliquas praeter iam recensitas eruditionis partes, Mathesin* nimirum, *Philologiam, Theologiam positivam, & Historiam*; dum quod attinet *Mathesin*, cum ea eidem generi non adeo remoto, nimirum *eruditioni dogmaticae*,
sub-

subest, & praeterea cum ea per influxum formalem est connexa (§.400.Lib. 1.); & quod attinet *Philologiam* & *Theologiam positivam*, nonnisi ita hae eruditionis partes cum iurisprudentia naturali connexae sunt, quod eidem generi non adeo remoto ac eruditio, nimirum philosophiae in specie sic dictae, subsint; quoad *Historiam* vero nexus est laxior eo qui inter reliquas eruditionis partes est, dum cum ea iurisprudentia naturalis nonnisi eatenus connexa, quam quod eidem generi summo, eruditioni nimirum, subsint.

§. 24.

Id ultra quod nihil amplius tanquam ad quandam eruditionis partem perti-
nens concipi potest, constituit *limites* di-
versarum eruditionis partium.

§. 25.

Limites inter iurisprudentiam natura-
turalem & reliquas eruditionis partes, du-
plici itidem modo sunt considerandi,
tam respectu *iurisprudentiae positivae*,
quam respectu *reliquarum eruditionis*
par-

*partium praeter iurisprudentiam positi-
uiam.*

§. 26.

Limites inter *iurisprudentiam natu-
ralem & positiuam* sunt hi; quod verita-
tes quae iura obligationesque continent,
si sunt naturalia iura naturalesque obli-
gationes (§. 7.) ad naturalem, si vero
sunt positiua iura positiuaeque obligatio-
nes (§. 7.) ad iurisprudentiam positi-
uam pertineant: vt itaque iura & obli-
gationes quae rationes necessarias (§.
18. Lib. 1.) quidem habent, sed tales
quae insunt veritatibus positiuis (§. 19.
Lib. 1.), ad iurisprudentiam naturalem
potius quam ad positiuam referri debeant.

§. 27.

Limites inter *iurisprudentiam natu-
ralem & reliquas philosophiae in specie
sic dictae partes*, quod attinet philoso-
phiam moralem, in eo consistunt quod
veritates ita directionem facultatis appe-
titivae concernentes, vt in quo iura tam
quam obligationes consistant contineant,
ad

ad iurisprudentiam naturalem, reliquae ad philosophiam moralem pertineant, ut itaque iurisprudentia naturalis contineat theoriam, & philosophia moralis eius praxin; quod attinet *logicam*, veritates omnes directionem facultatis cognoscitiuae concernentes e iurisprudentia naturali exulent & potius logica sibi eas vindicat; quod attinet omnes *philosophiae theoreticae* partes veritates naturales directionem actionum humanarum concernentes, & non concernentes, limites inter eam & iurisprudentiam naturalem determinant.

§. 28.

Limites inter *Iurisprudentiam naturalem* & *Philologiam* tam quam *Theologiam positivam* ut & *Mathesin* & *Historiam* constituuntur, quoad *historiam* per veritatum singularium & uniuersalium differentiam, quoad *mathesin* per veritatum uniuersalium quantitates concernentium, & quae tales non sunt, differentiam, & quoad *Philologiam* & *Theologiam positivam* per veritatum naturalium & positivarum differentiam.

SECT. II.

DE

SINGVLIS IVRISPRVDENTIAE
NATVRALIS PARTIBVS
SIGILLATIM.

TIT. I.

DE PHILOSOPHIA PRACTICA
VNIVERSALITHEO-
RETICA.

§. 29.

Philosophia practica vniuersalis, quam-
uis sit pars separatae eruditionis par-
tis a iurisprudentia naturali, philosophiae
nimirum practicae vniuersalis (§. 260.
Lib. 1.); recte tamen, ne labores aca-
demici praeter necessitatem multiplicen-
tur, simul cum partibus iurisprudentiae
naturalis in systemate iurisprudentiae
naturalis elementari pertractatur.

§. 30.

Philosophia practica vniuersalis theo-
retica partibus iurisprudentiae naturalis
praemittenda est, sicque in systemate ele-
mentari vniuersae iurisprudentiae natu-
I ralis

ralis primam tractationem constituit, sub rubro:

TOM. I.

*PHILOSOPHIA PRACTICA VNI-
VERSALIS THEORETICA.*

§. 31.

Cum philosophia practica vniuersalis theoretica continere debeat principia generalissima iurisprudentiae naturalis (§. 261. Lib. 1.), omnium generalissima principia disciplinae quae continet veritates iura & obligationes concernentes vero, qualis est iurisprudentia naturalis (§. 213. Lib. 1.), contineat tractatio generalis de actionum humanarum natura & indole, quae quamuis ad psychologiam proprie pertineat (§. 174. Lib. 1.), & inde tanquam cognita supponi possit, tamen hic plane praetermitti nequit, cum in psychologia non omnia, quae de actionum humanarum natura & indole in usum omnis iurisprudentiae scitu necessaria, tradi soleant, indeque quatenus actionum humanarum natura & indoles iuridicae considerationis est, de ea in philosophia practica vniuersali agendum.

Cum

Cum vero talis tractatio praeter generalia quaedam de liberarum actionum *natura & indole*, veluti earum participatione, aliaque, praesertim redeat ad actionum humanarum *moralitatem* earumque *rectitudinem*, patet cur tres priores tituli philosophiae practicae vniuersalis theoreticae, sint hi:

TIT. I. De actionum humanarum, quatenus iuridicae considerationis sunt, *natura & indole* in genere.

TIT. II. De actionum humanarum *moralitate*.

TIT. III. De actionum humanarum *rectitudine*.

§. 32.

Pertinent vero itidem ad generalissimas iurisprudentiae naturalis, quippe quae versatur circa iura & obligationes, veritates, generalis tractatio de *iuribus & obligationibus*, quae intelligi potest, quamuis quis cognitione reliquarum ad philosophiam practicam vniuersalem theoreticam pertinentium veritatum adhuc sit destitutus, vnde sequitur:

TIT. IV. De iuribus & obligationibus.

§. 33.

Iurium & obligationum naturalium duo sunt fontes, *lex* nimirum, & *actus* quos appello *iuridicos*, & definitio quod sint tales qui iura & obligationes concernunt. Fontium iurium & obligationum pertractatio vero, principia generalissima iurisprudentiae naturalis continet, sicque ea ad philosophiam practicam vniuersalem theoreticam pertinet (§. 261. Lib. 1.), cumque alias veritates non praesupponat, quam quae TIT. IV. iam tradita, merito eum sequitur tractatio de fontibus iurium & obligationum, sub rubris:

TIT. V. De legibus

TIT. VI. De actibus iuridicis.

§. 34.

Actuum iuridicorum dantur accessoria, vt & alia circa illos obueniunt, quoad iura & obligationes quae ex actibus iuridicis veniunt differentiam operantia.

rantia. Ad priorem classem refero *dies, conditiones, modos, iuramenta promissoria, poenas conuentionales & ceremonias*, ad posteriorem vero, *ignorantiam, errorem, dolum, culpam, casum*; vnde noui oriuntur tituli:

TIT. VII. De die, conditione, modo, iuramento promissorio, poena conuentionali, & ceremoniis.

TIT. VIII. De ignorantia, errore, dolo, culpa, casu.

§. 35.

Fontibus cognitis, de modo ex his fontibus eruendi veritates iura & obligationes concernentes, qui itidem ad generalia iurisprudentiae naturalis principia pertinet, est agendum. Cumque huc faciant, *principii iuris naturalis cognitio, interpretatio & applicatio iuris ad factum*, quae doctrinam de imputatione sub se continet, iam agendum

TIT. IX. De principio iuris naturalis.

TIT. X. De interpretatione.

TIT. XI. De applicatione iuris ad factum.

§. 36.

Doctrina de obiecto iurium & obligationum pertinet itidem ad generalia principia iurisprudentiae naturalis, hincque in philosophia practica vniuersali theoretica est pertractanda. Sunt vero iurium & obligationum obiectum *res* & *personae*, vnde de his generaliter agendum in sequentibus titulis:

TIT. XII. De rebus iuridicis.

TIT. XIII. De personis.

§. 37.

Dantur etiam certi actus qui circa iura & obligationes versantur, & quoad omnia iura omnesque obligationes locum habent, quales sunt: *iurium & obligationum acquisitio*, quae est actus quo quis iuris vel obligationis particeps fit, *conseruatio* quae est actus quo efficitur iura & obligationes manere in eo statu in quo nunc sunt, *amissio* quae est actus quo efficitur iura & obligationes non manere

manere in eo statu in quo nunc sunt, cuius praecipua species, praesertim notanda, est *expletio* quae est praestatio eius quod praestandum. Cum itaque haec tractatio itidem generalia principia iurisprudentiae contineat, philosophiae practicae vniuersali theoreticae inferenda, sub rubris :

TIT. XIV. De acquisitione iurium & obligationum.

TIT. XV. De conseruatione iurium & obligationum.

TIT. XVI. De amissione iurium & obligationum.

TIT. XVII. De expletione iurium & obligationum.

TIT. II.

DE IURISPRVDENTIA NATVRALI
THEORETICA, ET QVIDEM PRI-
VATA POLITICA,

§. 38.

Philosophiam practicam vniuersalem theoreticam, excipit iurisprudentia theoretica, quae reliquis partibus praemittenda, sub rubro:

TOM. II.

*IURISPRVDENTIA NATV-
RALIS THEORETICA.*

§. 39.

Est vero iurisprudentia naturalis theoretica, secundam tres quas continet partes (§. 200. Lib. 1.), ita pertractanda, vt priuata praemittatur, & quidem priuata politica primo loco ponenda, indeque iurisprudentia naturalis theoretica ita distribuenda:

PARS I.

*IURISPRVDENTIA NATVRALIS
THEORETICA PRIVATA*

LIB. I.

*IURISPRVDENTIA PRIVATA
POLITICA.*

§. 40.

Iurisprudentia priuata politica continet iura & obligationes hominum extrarepublicam viuentium (§. 225. Lib. 1.) quae nec religionem nec feuda concernant (§. cit. Lib. 1.) haec vero in genere redeunt ad officia erga nos & officia
erga

erga alios, hincque duabus sectionibus includi possunt ea, quae in hoc libro pertractanda, vnde

SECTIO I.

**DE OFFICIIS HOMINUM ERGA SE
IPSUM, ET CUM IIS CONNE-
XIS IURIBVS.**

§. 41.

Hominum erga se ipsum officia vero redeunt ad tria summa capita, & pro obiecti, quod est *anima*, *corpus* vel *status externus*, diuersitate differunt, hinc prima sectio continet

TIT. I. De officiis hominis erga se ipsum in genere

TIT. II. De officiis hominis erga se ipsum quoad animam.

TIT. III. De officiis hominis erga se ipsum quoad corpus.

TIT. IV. De officiis hominum erga se ipsum quoad statum externum.

§. 42.

Hanc doctrinam excipit ea de officiis erga alios (§. 40.), quae sunt partim *absoluta*, partim *hypothetica*, unde

SECTIO II.

**DE OFFICIIS HOMINVM ERGA
ALIOS, ET CVM IIS CONNE-
XIS IVRIBVS.**

CAPVT I.

DE OFFICIIS ERGA ALIOS AB-
SOLVTIS.

§. 43.

Absoluta erga alios officia conueniunt cum officiis erga nos quoad obiectum, unde eodem modo pertractari possunt, ita:

TIT. I. De officiis erga alios in genere.

TIT. II. De officiis erga alios absolutis quoad animam.

TIT. III. De officiis erga alios absolutis quoad corpus.

TIT. IV. De officiis erga alios absolutis quoad statum externum.

§. 44.

§. 44.

Absolutis erga alios officiis opponuntur hypothetica (§. 42.), unde:

CAPVT II.

DE OFFICIIS ERGA ALIOS HYPOTHETICIS.

§. 45.

Cum officia erga alios hypotheca sint talia, quae non nisi certa quadam facti humani conditione supposita in homines cadunt, & facta ista vel talia sint quae producant certas qualitates hominum a quibus iura & obligationes dependent, vel alia facta; iura & obligationes quae ad officia hominum erga alios pertinent, vel a qualitatibus dependent quae iuridice *status* appellantur, quarumque complexus *ius personarum* dicitur, vel non, quarumque complexus *ius rerum* dicitur, quorum hoc illi praemitendum. Iura vero & obligationes quae *ius rerum* constituunt, partim sunt eius indolis quod cum rebus, partim eius, quod cum personis sint connexae, & priores *ius in re*, posteriores *ius ad rem* constituunt, hincque constabit de sequenti ulteriori systematis iurisprudentiae naturalis theoreticae priuatae distributione:

MEM.

MEMBRUM I.

*DE IVRE RERVM, ET QVIDEM IN
SPECIE IVRE IN RE.*

§. 46.

De numero specierum iuris in re, quamvis non conueniant inter se ICti, manifestum tamen est tres dari eius species seu potius summa genera: nimirum ius proprium de re quadam pro suo arbitrio disponendi, *Dominium* dictum, ius vi cuius quis ad successionem est admit-tendus, *ius hereditarium* dictum, & ius quod ex possessione oritur, *ius possessionis* dictum. Inter haec iura dominium latissimum habet campum, & tam de eo tanquam introducendo, quam tanquam introducto agendum, vnde sequentibus membri primi titulis sua constat ratio:

TIT. I. De iure rerum & in specie
iure in re in genere

TIT. II. De communione rerum &
dominio in genere.

TIT. III. De iure residuo ex com-
munionem primaeua introductis re-
rum dominiis.

TIT.

TIT. IV. De acquisitione domini
originaria.

TIT. V. De accessione.

TIT. VI. De iuribus in dominio con-
contentis.

TIT. VII. De dominio pleno & mi-
nus pleno in genere

TIT. VIII. De variis domini minus
pleni speciebus, praesertim seruitu-
tibus & iure pignoris

TIT. IX. De acquisitione domini
deriuatiua.

TIT. X. De domini conseruatione,
iurium & obligationum ex dominio
expletione, & domini amissione.

TIT. XI. De iure hereditario

TIT. XII. De iure possessionis.

§. 47.

Iuri in re opponitur ius ad rem (§.
46.), vnde ius rerum per tractationem
iuris ad rem continuandum. Potest ve-
ro ius ad rem ad duo summa capita re-
duci,

duci, dum facta ex quibus iura & obligationes quae ius ad rem constituunt oriuntur, vel aliunde quam ex delictis oriuntur, vel ex delictis, & prior iuris ad rem pars dicitur *ius ad rem civile*, posterior vero *ius ad rem criminale*, indeque iam sequitur:

MEMBRUM II.

DE IVRE AD REM, ET QUIDEM IN SPECIE CIVILI.

§. 48.

Ius ad rem civile continet iura & obligationes quae aliunde quam ex delictis oriuntur (§. 47.) aliunde quam ex delictis vero oriuntur iura & obligationes quae vel ex pactis, vel ex factis quae nec pacta nec delicta sunt oriuntur. In hoc membro itaque tam de pactis, quam de aliis factis praeter pacta & delicta, quae tamen iura personalia & obligationes personales producant, agendum. Doctrina de pactis vero non solum generalia quaedam de pactis continet, sed & his cognitis de obiecto pactorum agendum ut praecipuarum specierum pactorum fundamentum patefiat de quibus speciebus

bus singulis etiam agendum. Cumque secundum ius naturae acquisitio, conservatio, amissio, & expletio iurium & obligationum ex pactis pro pactorum diversitate non multum differant, quid hic iustum sit quoad omnes pactorum species coniunctim tradi potest, & hinc hoc membrum sequentibus titulis includi potest:

TIT. I. De iure ad rem & pactis in genere.

TIT. II. De obiecto pactorum.

TIT. III. De pactis simplicibus beneficis.

TIT. IV. De pactis simplicibus onerosis, & quidem talibus quae aleam non continent.

TIT. V. De pactis simplicibus onerosis quae aleam continent.

TIT. VI. De pactis mixtis.

TIT. VII. De acquisitione iurium & obligationum ex pactis.

TIT.

TIT. VIII. De conseruatione, amissione & expletione iurium & obligationum ex pactis.

TIT. IX. De iuribus & obligationibus personalibus quae producuntur mediantibus factis praeter pacta & delicta.

§. 49.

Iuri ad rem ciuili opponitur ius ad rem criminale (§. 48.), vnde absoluta theoria iuris ad rem ciuilis sequitur:

MEMBRVM III.

DE IVRE AD REM CRIMINALI.

§. 50.

Ius ad rem criminale continet iura & obligationes quae oriuntur ex delictis, vnde in doctrina de iure ad rem criminali tam delictorum natura & indoles in genere explicanda, quam de iuribus quae non nisi posito delicto locum habent, defensionis iure nimirum, & iure puniendi agendum, tumque singulae delictorum species explicandae, addita tractatione de

de acquisitione, conseruatione, expletione & amissione iurium & obligationum ex delictis, vnde sequentes oriuntur tituli:

TIT. I. De delictis in genere.

TIT. II. De iure defensionis.

TIT. III. De iure puniendi.

TIT. IV. De delictis quibus alii quoad bona laeduntur.

TIT. V. De delictis quibus alii quoad corpus laeduntur.

TIT. VI. De delictis quibus alii quoad existimationem laeduntur.

TIT. VII. De acquisitione, conseruatione, amissione & expletione iurium & obligationum ex delictis.

§. 51.

Absoluto iure rerum, superest adhuc in iurisprudencia priuata politica ius personarum (§. 45.), cuius tractatio sibi vindicat

MEMBRUM IV.

DE IURE PERSONARUM.

§. 52.

Cum ius personarum contineat iura & obligationes quae a statu dependent (§. 45.), statum vero Icti diuidant in naturalem & civilem, eo sensu, ut physicae qualitates a qua iuribus & obligationes dependent *naturalem*, morales vero *civilem* constituent, tam de naturali quam civili hic agendum; quatenus nimirum, quod attinet status civiles, tales sunt qui inter homines extra rempublicam viuentes locum habere possunt, nec tamen vel religionem vel feuda concernunt. Hi & illi enim potius ad iurisprudentiam ecclesiasticam & feudalem, isti vero ad publicam referri debent. Status civiles vero, a quo secundum leges naturales iura peculiariora & peculiariae obligationes dependet, sunt potissimum ii qui oriuntur ex reliquis societatibus praeter rempublicam, unde in iure personarum pars quaedam, ab aliis sic dicti iuris socialis, pertractanda, dum non solum de societatibus in genere, sed & potioribus spe-

speciebus earum praeter rempublicam agendum. Ex his dictis constabit, cur ius personarum, in iurisprudentia naturali priuata politica pertractandum, sequentes contineat titulos:

TIT. I. De iure personarum in genere.

TIT. II. De statu naturali hominum.

TIT. III. De statu ciuili & societate in genere.

TIT. IV. De directorio societatis & eius conclusis.

TIT. V. De liberatione a societate.

TIT. VI. De societate coniugali.

TIT. VII. De societate paterna.

TIT. VIII. De societate herili.

TIT. IX. De societate domestica siue familia.

TIT. X. De vniuersitate.

TIT. XI. De statu tutoris & pupilli.

TIT. XII. De statu cognationis.

TIT. XIII. De statu successoris praesertim heredis.

TIT. III.

DE IVRISPRVDENTIA' PRIVATA ECCLESIASTICA.

§. 53.

Iura & obligationes religionem concernentes sunt obiectum iurisprudentiae ecclesiasticae, & quidem priuatae, quatenus sunt inter homines extra rempublicam viuentes (§. 226. Lib. I.) Homines extra rempublicam viuentes vero, vel extra ecclesiam, vel in ecclesia viuunt, indeque hominum extra rempublicam viuentium iura & obligationes circa religionem duplicis generis sunt, nimirum vel eius vt iam extra ecclesiam locum habeant, vel eius vt demum posita ecclesia locum habeant, & priorum complexus iurisprudentiam ecclesiasticam *absolutam*, posteriorum *socialem* con-

constituit. Hinc tota iurisprudentia naturalis priuata ecclesiastica includi potest duabus sectionibus. En primam :

LIB. II.

IVRISPRVDENTIA PRIVATA
ECCLESIASTICA,

SECTIO I.

*IVRISPRVDENTIA PRIVATA EC-
CLESIASTICA ABSOLVTA.*

§. 54.

Cum religio absoluator determinato modo deum colendi, & iurisprudentia priuata ecclesiastica absoluta contineat iura & obligationes circa religionem hominum extra ecclesiam viuentium, omnia hic redeunt ad generalia de cultu diuino & religione, & in specie duas cultus diuini species, internum nimirum & externum; hincque haec sectio sequentes continet titulos:

TIT. I. De cultu diuino & religione
in genere.

TIT. II. De cultu diuino interno.

TIT. III. De cultu diuino externo.

§. 55.

Primam sectionem, iurisprudentiam priuatam ecclesiasticam sistentem, excipit sectio altera quae continet socialem (§. 53.);

SECTIO II.

*IURISPRUDENTIA PRIVATA ECCLE-
SIASTICA SOCIALIS.*

§. 56.

Cum iurisprudentia ecclesiastica socialis ecclesiam praesupponat, quid ecclesia sit distincte exponi necesse est. Ecclesia vero solet esse instructa rebus quae cultui diuino vel mediate vel immediate inseruiunt *ecclesiasticis* dictis, prout etiam constat ex certis personis, quae peculiaribus gaudent iuribus & obligationibus, & ab eo quod ecclesiae membra sint *personae ecclesasticae* dicuntur. Dantur etiam hominum actiones quae religionem, & eius colendae gratia confociatam ecclesiam respiciunt, & partim *liturgiam*, si licitae, partim *delicta ecclesiastica*, si illicitae sunt, constituunt. Vnde & doctrinae de liturgia & de ecclesiasticis

cis delictis, cum reliquis recensitis ad hanc sectionem pertinent, omnesque ita possunt in ordine quo se inuicem subsequuntur tradi, prout sequentes titulorum, quos haec sectio continet, inscriptiones docent.

TIT. I. De ecclesia in genere.

TIT. II. De liturgia.

TIT. III. De rebus ecclesiasticis.

TIT. IV. De personis ecclesiasticis.

TIT. V. De delictis ecclesiasticis.

TIT. IV.

DE IURISPRVDENTIA PRIVATA FEVDALI.

§. 57.

Cum feuda sint iuris naturalis, & in iurisprudencia positiua Imperii R. G., cum fere tota Germania feudalis, prolixè de feudis agendum, nec in systemate iurisprudentiae naturalis doctrina de feudis vel plane praetermittenda, vel tantum incidenter tractanda, vnde

LIB. III.

IVRISPRVDENTIA PRIVATA
FEVDALIS,

§. 58.

In hac tractatione vero merito prae-
mittendum in quo feudorum natura &
indoles consistat, vnde

TIT. I. De feudo in genere.

§. 59.

Ipsa iura, ipsaeque obligationes vero
circa feuda partim respiciunt actus qui
circa feuda obueniunt, partim ipsum feu-
dum. Inter actus qui circa feuda ob-
ueniunt primo loco is considerandus
quo ex allodio fit feudum, quem *Infeu-
dationem* appello, & postea is quo quis
dominii feudi fit particeps, quem *Feudi
acquisitionem* appello, vnde:

TIT. II. De infeudatione.

TIT. III. De feudi acquisitione.

§. 60.

Absolutis doctrinis ad infeudationem
& feudi acquisitionem pertinentibus, co-
gnosci possunt iura & obligationes circa
ipsum feudum, quae sunt iura & obliga-
tiones

tiones domini feudi & vasalli. His cognitis quid circa tertium actum feuda respicientem, feudi nimirum *amissionem*, quae est domini feudi priuatio, iustum sit demonstrari potest; unde anteriores titulos excipiunt

TIT. IV. De iuribus & obligationibus domini feudi & vasalli.

TIT. V. De feudi amissione.

TIT. V.

DE IURISPRVDENTIA PV-
BLICA POLITICA.

§. 61.

Veritates de iuribus & obligationibus inter subsiditum & superiorem, quae constituunt iurisprudentiam publicam (Lib. I. §. 222.), & quidem politicam, quatenus nec religionem nec feuda concernunt (L. I. §. 229.), redeunt ad tria summa capita; nimirum cum superior & subditi sine re publica concipi nequeant, *tractationem de constitutione reipublicae*, cumque ius quod superiori in subditos competit sit imperium ciuile, iura vero in eo contenta iura maiestatica appellentur *tractationem de iuribus maiestaticis*, & subditi

tam quam superior tales fieri debeant, & esse desinere possint, certisque instructi esse debeant qualitatibus, *tractationem de modis, quibus subditi & superior tales fiunt, esse desinunt, eorumque qualitatibus.* Vnde oriuntur hae generales partitiones.

PARS II.

IVRISPRVDENTIA PVBLICA.

LIB. I.

IVRISPRVDENTIA PVBLICA POLITICA.

SECTIO I.

DE CONSTITVTIONE REIPVBLICAE.

§. 62.

Rempublicam constituunt tria, *imperium ciuile, membra reipublicae & territorium*; hincque in hac sectione, praemissis quibusdam de republica in genere generalibus, de his agendum, vnde:

TIT. I. De republica in genere.

TIT. II. De imperio ciuili eiusque partibus & speciebus.

TIT. III. De membris reipublicae.

TIT. IV. De territorio reipublicae.

§. 63.

§. 63.

Hanc tractationem sequitur iuxta ea quae (§. 61.) dicta, doctrina de iuribus maiestaticis. In hac doctrina vero tam quaenam fit illa iura quae maiestatica dicuntur explicandum quam de modo ea exercendi agendum. Inde est sectionem secundam sequenti modo pertractari.

SECTIO II.

DE IURIBVS MAIESTATICIS.

CAPVT I.

DE IURIBVS MAIESTATICIS IPSIS.

TIT. I. De iuribus maiestaticis circa administrationem iustitiae.

TIT. II. De iuribus maiestaticis circa politiam.

TIT. III. De iuribus maiestaticis circa bellum, foedera & legationes.

TIT. IV. De iuribus maiestaticis circa personas.

TIT.

TIT. V. De iuribus maiestaticis circa res.

TIT. VI. De officiis subditorum erga superiorem.

CAPVT II.

DE MODO QVO IURA MAIESTATICA EXERCENTVR.

TIT. I. De modo quo iura maiestatica exercentur in monarchia.

TIT. II. De modo quo iura maiestatica exercentur in democratia & aristocratia.

TIT. III. De modo quo iura maiestatica in formis rerumpublicarum irregularibus, & systemate rerumpublicarum exercentur.

§. 64.

Per ea quae (§. 61.) dicta patet, his praemissis de modis quibus superior & subditi tales fiunt, esse desinunt, eorumque qualitatibus agendum esse. Cumque non semper statim finito vnus regimine

mine adfit iterum aliquis qui in eius locum succedit, tumque interregnum oritur, & haec doctrina huc pertinet. Sequitur itaque iam

SECTIO III.

*DE MODO QVO SUPERIOR ET SUB-
SIDITI TALES FIVNT, ESSE DESI-
NVNT, EORVMQVE QVALITA-
TIBVS, VT ET DE INTER-
REGNO.*

TIT. I. De modo quo superior talis fit, esse definit, eiusque qualitatibus.

TIT. II. De modo quo subditi tales fiunt, esse desinunt, eorumque qualitatibus.

TIT. III. De interregno.

TIT.

TIT. VI.

DE IVRISPRVDENTIA PVBLI-
CA ECCLESIASTICA ET
FEVDALI.

§. 65.

Iura & obligationes quae sunt inter subditum & superiorem intuitu religionis, quarum tractatio iurisprudentiam publicam ecclesiasticam constituit (§. 230. Lib. I.), differunt pro diuersitate relationis ecclesiae ad rempublicam quae est vel collegium aequale vel hierarchia, ita vt in priori casu ius principis circa sacra, in posteriori vero imperium papale locum habeat. Quae cum ita sint tota iurisprudentia publica ecclesiastica sequenti modo pertractari potest.

LIB. II.

IVRISPRVDENTIA PVBLICA
ECCLESIASTICA.

TIT. I. De relatione ecclesiae ad rempublicam.

TIT. II. De iure principis circa sacra in genere.

TIT.

TIT. III. De iuribus principis circa
sacra maiestaticis.

TIT. IV. De imperio papali.

§. 66.

Iurisprudentia publica feudalis non
tam prolixa est, vt eam sub specialibus
rubris tractari necesse sit, hincque tota
traditur sub rubro generali:

LIB. III.

IVRISPRVDENTIA PVBLICA
FEVDALIS.

TIT. VII.

DE IVRISPRVDENTIA GENTIVM.

§. 67.

Absolutis iuribus & obligationibus in-
ter homines extra rempublicam viuentes,
& inter subditum & superiorum in repu-
blica, sequuntur iura & obligationes gen-
tium inter se, vnde;

PARS III.

IVRISPRVDENTIA GENTIVM.

§. 68.

Gentium iura & obligationes inter se partim religionem, partim feuda, partim netrum horum concernunt, vnde tres oriuntur eius partes, quarum primam hic recensitam sistit;

LIB. I.

IVRISPRVDENTIA GENTIVM POLITICA.

§. 69.

Priusquam ipsa iura & obligationes inter gentes cognosci possunt, varia generalia praemittenda, quae sistit

SECTIO I.

DE GENTE ET IVRISPRVDENTIA GENTIVM IN GENERE.

TIT. I. De gentis notione & speciebus.

TIT. II. De fundamentis iurium & obligationum inter gentes.

TIT.

TIT. III. De iurium & obligationum gentium inter se diuersitate, indeque fluente iurisprudentiae gentium diuersitate.

§. 70.

Ipsa iura & obligationes inter gentes vero, cum gentes repraesentent indiuidua humana extra rempublicam viuentia; eodem modo, quo supra singulorum hominum extra rempublicam viuentium iura & obligationes tradi posse docuimus, mutatis mutandis pertractari possunt. Inde patebit, cur vltior iurisprudentiae gentium tractatio sequenti modo instituenda:

SECTIO II.

DE IPSIS IVRIBVS ET OBLIGATIONIBVS GENTIVM INTER SE.

CAPVT I.

DE OFFICIIS GENTIVM INTER SE ABSOLVTIS ET CVM IIS CONNEXIS IVRIBVS.

CAPVT. II.

DE OFFICIIS GENTIVM INTER SE HYPOTHE-
TICIS ET CVM IIS CONNEXIS IVRIBVS.

MEMBRUM I.

*DE IVRE RERVM, ET IN SPECIE
IVRE IN RE.*

TIT. I. De dominio gentium in genere, & in specie dominio gentium proprio.

TIT. II. De dominio gentium communi seu vulgari.

TIT. III. De iure hereditario & iure possessionis.

MEMBRUM II.

*DE IVRE AD REM, ET QUIDEM IN
SPECIE CIVILI.*

TIT. I. De iure ad rem & foederibus in genere.

TIT. II. De foederibus belli offensivis & defensivis.

TIT. III. De foedere neutralitatis.

TIT. IV. De induciis & foederibus dedititiis.

TIT. V. De pace.

MEMBRVM III.

DE IVRE AD REM CRIMINALI.

MEMBRVM IV.

DE IVRE PERSONARVM.

TIT. I. De statu superioris gentis.

TIT. II. De statu legatorum & in specie variis eorum speciebus.

TIT. III. De receptione & reiectione legatorum.

TIT. IV. De inuiolabilitate, sanctitate & reliquis legatorum iuribus.

TIT. V. De statu peregrinorum.

§. 71.

Iurisprudencia gentium, ecclesiastica tam quam feudalís, non continent tot doctrinas vt illas separari opus sit, vnde omnes coniungi possunt sub rubris generalibus;

LIB. II.

IVRISPRVDENTIA GENTIVM
ECCLESIASTICA.

LIB. III.

IVRISPRVDENTIA GENTIVM
FEVDALIS.

TIT. VIII.

DE IVRISPRVDENTIA
PRACTICA.

§. 72.

Absoluta iurisprudentia theoretica sequitur practica, quae docet modum expediendi negotia quae iura & obligationes concernunt, haecque tractatio constituit:

TOM. II.

IVRISPRVDENTIA PRACTICA.

§. 73.

Iurisprudentia practica vero constat iuxta superiora (§. 236. Lib. I.) duabus partibus, quarum alteram bellicam, alteram pacificam appello. A bellica, quippe quae iam in statu naturali locum habet, initium facio.

PARS I.

IVRISPRVDENTIA PRACTICA BELLICA.

§. 74.

Cum vero iurisprudentia practica bellica versetur circa vim, quae exercetur aut per repressalia aut per bellum, de his doctrinis in hac prima parte agendum ita :

TIT. I. De iis qui mediis violentis vti possunt, eorumque speciebus.

TIT. II. De repressaliis.

TIT. III. De modo bella gerendi, & quidem quoad actus qui hostilitates antecedunt.

TIT. IV. De hostilitatibus ipsis.

TIT. V. De iis quae hostilitates subsequuntur.

TIT. VI. De postliminio in bello.

§. 75.

Iurisprudentiae practicae secunda pars est iurisprudentia practica pacifica (§. 73.), vnde absoluta iurisprudentia practica bellica ea sequitur.

PARS II.

IVRISPRVDENTIA PRACTICA PACIFICA.

§. 76.

Modus sine vi expediendi negotia quae iura & obligationes concernunt, differt prout homines vel adhuc extra rempublicam constituti sunt, vel in re, publica viuunt; vnde haec a se inuicem diuersa themata separanda sunt. Differunt vero porro inter se negotia prout vel litigiosa sunt vel non, quoad homines extra rempublicam viuentes, & prout vel iudicialia vel extraiudicialia, & iudicialia vel litigiosa sicque contentiosae iurisdictionis, vel non litigiosa, sicque voluntariae iurisdictionis, sunt, quoad homines in republica viuentes. Hinc tota iurisprudentia practica naturalis pacifica, sequenti modo tradi potest:

LIB. I.

IVRISPRVDENTIA PRACTICA PACI-
FICA QVOAD NEGOTIA HOMI-
NVM EXTRA REMPVBLICAM
VIVENTIVM.

TIT. I. De iurisprudentia practica
pacifica hominum extra rempubli-
cam viuentium in genere.

TIT. II. De negotiis non litigiosis.

TIT. III. De negotiis litigiosis.

LIB. II.

IVRISPRVDENTIA PRACTICA
PACIFICA IN NEGOTIIS HO-
MINVM IN REPVBLICA
VIVENTIVM.

TIT. I. De iis quae ad administra-
tionem iustitiae in republica requi-
runtur.

TIT. II. De negotiis extraiudiciali-
bus.

TIT. III. De negotiis iudicialibus in
genere, & in specie iis quae sunt
voluntariae iurisdictionis.

TIT. IV. De actibus contentiosae iurisdictionis, & in specie processu.

TIT. V. De actibus in processu obuenientibus.

TIT. VI. De processu ipso, & quidem priuato.

TIT. VII. De processu publico.

TIT. IX.

DE IVRISPRVDENTIA AD IMPE-
RANTES ADPLICATA.

§. 77.

Vltimum in systematae iurisprudentiae occupat locum iurisprudentia ad Imperantes adplicata (§. 219. Lib. I.), cuius tractatio constituit

TOM. III.

IVRISPRVDENTIA AD IMPE-
RANTES ADPLICATA.

§. 78.

Differunt vero Imperantium iura & obligationes prout vel summo, vel non
nisi

nisi subordinato imperio gaudent, hincque praemissis quibusdam generalibus, in specialiori tractatione hi a se invicem separandi, & haec pars ita absolui potest.

TIT. I. De iurisprudentia ad Imperantes adplicata in genere.

TIT. II. De iurisprudentia ad Imperantes qui summo imperio gaudent adplicata.

TIT. III. De iurisprudentia ad Imperantes qui non nisi subordinato imperio gaudent adplicata.

§. 78.

Haec quam exhibui systematis iurisprudentiae naturalis delineatio, continet ideam systematis elementaris uniuersae iurisprudentiae naturalis MSR. a me ante annum & quod excurrit elaborati, in vsum mearum praelectionum.

SECT. III.

DE

METHODO DOCENDI ET DIS-
CENDI IVRISPRVDENTIAM
NATVRALEM.

TIT. I.

DE METHODO DOCENDI IVRIS-
PRVDENTIAM NATVRALEM.

§. 79.

Quae (Lib. 1. Sect. 3. Tit. 3, 4. & 5.)
de methodo docendi in genere dicta, in
docenda iurisprudencia naturali etiam
locum habent, vnde hoc loco tantum
specialia quaedam methodum docendi
iurisprudenciam naturalem respicientia
addenda.

§. 80.

*Docens iurisprudenciam naturalem
praesertim limites inter Methaphysicam
& Iurisprudenciam naturalem, ut &
inter Ethicam Politicam & Iurispru-
denciam naturalem, nec non inter iu-
risprudenciam positivam & natura-
lem*

lem observare debet, quippe qui saepe negligi solent.

§. 81.

Prout quilibet docens in docendo uti debet methodo demonstrativa (§. 336. Lib. I.), ita etiam docens iurisprudentiam naturalem ea uti debet, & non nisi demonstrationes philosophicae in docenda iurisprudentia naturali sunt adhibendae (§. 330. Lib. I.).

§. 82.

Docens iurisprudentiam naturalem ordinem talem in tradendis veritatibus ad iurisprudentiam naturalem pertinentibus observare debet, qui etiam in tradendis veritatibus ad iurisprudentiam positivam pertinentibus applicari potest.

§. 83.

Docens iurisprudentiam naturalem terminis uti debet in eo significato quem Icti in suis scholis iis tribuunt.

§. 84.

§. 84.

Qui iurisprudentiam naturalem in usum iurisprudentiae positivae docet, praesertim ea iurisprudentiae naturalis capita enucleare debet, quae in iurisprudentia positiva addiscenda usum habent.

TIT. II.

DE METHODO DISCENDI IURIS-
PRUDENTIAM NATURALEM.

§. 85.

Discens iurisprudentiam naturalem ea quae de methodo discendi (Lib. I. Sect. 3. Tit. 6. 7. 8.) dicta observare debet, quibus iam specialia quaedam addenda.

§. 86.

Studia subsidiaria specialia iurisprudentiae naturalis non dantur, sed potius generalia, quae sunt Mathesis, Philosophiae in specie sic dictae reliquae partes, & Historia litteraria iurisprudentiae naturalis (§. 400. Lib. I.) sufficiunt.

§. 87.

§. 87.

Constat vero historia litteraria iurisprudentiae naturalis, prout in genere historia litteraria (§. 88. seqq. Lib. I.), tribus partibus, *Bibliographia*, *Biographia* & *Historia litteraria iurisprudentiae naturalis in specie sic dicta*.

§. 88.

In addiscenda historia litteraria iurisprudentiae naturalis quinque constituendae sunt Epochae:

EPOCHAE. I. A tempore quo iurisprudentiam naturalem eruditi excolere coeperunt usque ad Grotium.

EPOCHAE. II. A Grotio usque ad Puffendorhium.

EPOCHAE. III. A Puffendorffio usque ad Thomafium.

EPOCHAE. IV. A Thomasio usque ad Wolfium.

EPOCHÆ. V. A Wolfio vsque ad
nostra tempora.

§. 89.

Ordo in addiscenda Iurisprudentia naturali obseruandus, hic est: praemissa philosophia practica vniuersali theoretica iurisprudentia naturalis theoretica primo loco addiscenda, & quidem a priuata initium faciendum, eam sequi debet publica, hanc excipere debet iurisprudentia gentium, tumque practica, & post eam Iurisprudentia ad imperantes adplicata addenda.

§. 90.

Studium iurisprudentiae naturalis a studio iurisprudentiae positivae est inseparabile.

LIB. III.

PRAECOGNITA IVRIS- PRVDENTIAE POSI- TIVAE.

SECTIO I.

DE

IVRISPRVDENTIA POSITIVA IN GENERE.

TIT. I.

DE VERITATIBVS AD IVRIS- PRVDENTIAM POSITIVAM PERTINENTIBVS, EARVM- QVE RATIONIBVS ET CO- GNITIONE.

§. 1.

Iura positiua & obligationes positiuae
(§. 7. Lib. 2.) duplici modo per vo-
luntatem entis rationalis possunt consti-
tui; vel per leges quas superior subiectis
praescribit, vel tales quas aequales pa-
cto inter se constituunt.

§. 2.

§. 2.

Non omnes veritates quae corpora iuris continent, ideo ad iurisprudentiam positivam pertinent.

§. 3.

Veritatum iura positiua & obligationes positivae concernentium complexus constituit iurisprudentiam positivam. (§. 289. Lib. 1.)

§. 4.

Veritates ad iurisprudentiam positivam pertinentes sunt veritates positivae. (§. 3. §. 7. Lib. 2. & §. 9. Lib. 1.)

§. 5.

Non omnes veritates ad iurisprudentiam positivam pertinentes rationes necessarias habent, sed potius earum rationes mox necessariae mox arbitrariae sunt (§. 20. Lib. 1. & §. 4.).

§. 6.

Mere civile seu mere positivum dicitur, quod non nisi ratione quadam arbitraria nititur.

§. 7.

§. 7.

Sunt porro rationes veritatum ad iurisprudentiam positivam pertinentium, prout ipsarum legum rationes, vel *morales* vel *legales* vel *historicae*, & hae dicuntur quae desumuntur a facto, illae quae desumuntur ex alia lege, istae quae desumuntur a rectitudine actionis.

§. 8.

Quamvis omnes veritates ad iurisprudentiam positivam pertinentes suas habeant rationes, non tamen omnium dari ratio potest.

§. 9.

Principium cognoscendi veritates ad iurisprudentiam positivam pertinentes est revelatio (§. 4. & §. 24. Lib. 1.).

§. 10.

Datur triplex veritatum ad iurisprudentiam positivam pertinentium cognitio, historica, philosophica & mathematica.

TIT. II.

DE GENVINA IURISPRVDENTIAE POSITIVAE NOTIONE,
ET ICTIS CIVILISTIS EORVMQVE SPECIEBVS.

§. II.

Iurisprudentiae positivae, quae etiam appellatur, civilis, die bürgerliche Rechtsgelahrtheit, vocabulum, prout in genere eruditio, mox obiectiue mox subiectiue sumitur, & hoc casu prout eruditio subiectiue considerata vel in abstracto vel in concreto sumitur (§. 27. Lib. I.). Est vero obiectiue sumta pars quaedam iurisprudentiae obiectiue sumtae (§. 12. Lib. 2.), & quidem ea quae non nisi iura positiua & obligationes positiuas continet (§. 7. Lib. 2.)

In legibus duae definitiones legales iurisprudentiae traduntur, quarum vna haec est: *Iurisprudentia est rerum diuinorum & humanarum notitia, iusti atque iniusti scientia* l. 10. §. 2. ff. de I. & I. §. 1. l. de I. & I. altera vero: *Ius est ars acqui & boni* l. 1. pr. ff. de I. & I. Doctrinalis iurisprudentiae definitio fere communis autem haec est: *Iurisprudentia*

tia est habitus practicus, leges recte interpretandi applicandique rite quibusvis casibus obuenientibus.

§. 12.

Sunt qui iurisprudentiam in legislatariam, consultariam & iudiciariam diuidunt, & per *legislatoriam* intelligunt scientiam leges ita ferendi vt salus & securitas publica per eas promoueatur, per *consultariam* scientiam de mediis promouendi vtilitatem in actibus iura & obligationes concernentibus, per *iudiciariam* scientiam prudenter adplicandi leges latas ad casus obuenientes, est vero haec diuisio falsa.

§. 13.

Qui iuris peritiam, iurisscientiam & iurisprudentiam, tanquam tres species a se inuicem distinctas, ponunt, & per *iurisperitiam* intelligunt cognitionem iurisprudentiae historicam, per *iurisscientiam* cognitionem iurisprudentiae philosophicam & per *iurisprudentiam* habitum leges rite ad factum applicandi, entia praeter necessitatem multiplicant.

§. 14.

Prout ICtum qui callet iurisprudentiam naturalem Naturalistam adpellauimus (§. 15. Lib. 2.), ita eum qui callet iurisprudentiam positiuam *Ciuiлистam* adpellamus, qui etiam secundum excellentiam *ICtus*, seu *Iurista* appellatur

Dicatur de Feudistis, Decretistis seu Canonistis, Publicistis & Ciuiлистis in specie sic dictis.

§. 15.

ICtus instructus esse debet habitu leges recte interpretandi, & ad casus obuenientes rite adplicandi.

§. 16.

Leguleius dicitur qui leges non rite interpretatur, *Rabula* vero qui eas non rite adplicat.

§. 17.

Quae (§. 37-49. seqq. Lib. 1.) de eruditis in genere dicta ea omnia ad ICtos possunt adplicari.

§. 18.

§. 18.

Finis iurisprudentiae positiuae est iustitia, & quidem non *externa* vt aiunt solum, per quam intelligunt conformitatem actionum externarum cum lege, sed & *interna*, qualem Vlpianus l. 10. ff. de I. & I. definit, per constantem & perpetuam voluntatem ius suum cuique tribuendi, quamuis Ictus acquiescat, si actiones externae legibus sint conformes, nec ideo tota doctrina de iustitia, ad philosophiam practicam pertinens, iurisprudentiae positiuae tractationi inferenda.

CONRADI de iustitia interna a fine iurisprudentiae ciuilis non separanda. GEBAUER de iustitia & iure.

TIT. III.

DE NEXV ET LIMITIBVS INTER IURISPRVDENTIAM POSITIVAM ET RELIQVAS ERVDITIONIS PARTES.

§. 19.

Nexus inter iurisprudentiam positiuam & reliquas eruditionis partes duplici modo considerari potest, vel respectu

iurisprudentiae naturalis, vel respectu *reliquarum eruditionis partium praeter iurisprudentiam naturalem*. Cumque de priori nexu iam supra (§. 21. Lib. 2.) actum, de posteriori hic tantum agendum.

§. 20.

Est vero iurisprudentia positiua in arctissimo nexu cum *philologia & theologia positiua*; dum non solum sub eodem genere proximo continetur cum his disciplinis, sed & praeterea materialiter influunt hae disciplinae in iurisprudentiam positiuam.

§. 21.

Nexus inter iurisprudentiam positiuam & *reliquas philosophiae in specie sic dictae partes praeter iurisprudentiam naturalem* talis est, quod omnes quidem philosophiae in specie sic dictae praeter iurisprudentiam naturalem partes sub vno genere, nimirum philosophia in sensu latiori sic dicta contineantur, est tamen specialior adhuc nexus respectu ontologiae & psychologiae quae praeterea per

per materiale influxum connexae cum iurisprudencia positiua.

§. 22.

Laxior vero est nexus inter iurisprudentiam positivam & *mathesin*, qui idem est qui est inter iurisprudentiam naturalem & *mathesin* (§. 23. Lib. 2.). Nexus vero inter iurisprudentiam positivam & *historiam* ideo arctior est, quoniam historia in iurisprudentiam positivam materialiter influit.

§. 23.

Limites inter iurisprudentiam positivam & reliquas eruditionis partes conveniunt cum limitibus inter iurisprudentiam naturalem & reliquas eruditionis partes (§. 24. seqq. Lib. 2.)

Diff. nr. epist : De limitibus inter philosophiam & iurisprudentiam.

SECT. II.

DE SINGVLIS IVRISPRVDEN-
TIAE POSITIVAE PARTI-
BVS SIGILLATIM.

§. 24.

Cum iam supra (Lib. 2. Sect. 2.) de ordine in singulis iurisprudentiae naturalis partibus obseruando actum, idem ordo vero in genere etiam in tradenda iurisprudentia positiua merito obseruari debeat, & a me in systemate meo elementari vniuersae iurisprudentiae positiuae communis Imp. R. G. quod itidem iam elaboratum, obseruatus; non opus erit vt quae in antecedentibus iam dicta repetam. Et quamuis hinc inde tituli quidam defint qui in systemate iurisprudentiae naturalis exstant, & hinc inde alii adsint qui in systemate iurisprudentiae naturalis defunt, quilibet tamen vnde hae differentiae oriantur ex diuersa natura & indole harum diuersarum iurisprudentiae partium facile, vel me non monente, perspicere potest. Vt itaque breuitati studeam sine vlteriori explicatione subiicio:

SCIAGRAPHIAM
SYSTEMATIS ELEMEN-
TARIS VNIVERSAE IURISPRV-
DENTIAE POSITIVAE COM-
MVNIS IMP. R. G.

TOM. I.

*IURISPRVDENTIA POSI-
TIVA GENERALIS.*

TIT. I. De iuribus & obligationibus
in genere.

TIT. II. De legibus positivis in ge-
nere.

TIT. III. De consuetudine.

TIT. IV. De actibus iuridicis in ge-
nere.

TIT. V. De die, conditione, modo,
iuramento promissorio, & poena
conventionali.

TIT. VI. De ignorantia, errore, me-
tu, dolo, culpa, casu.

TIT. VII. De interpretatione iuridica.

TIT. VIII. De adplicatione legum ad facta.

TIT. IX. De personis.

TIT. X. De rebus iuridicis.

TIT. XI. De acquisitione iurium & obligationum.

TIT. XII. De probatione iurium & obligationum.

TIT. XIII. De conseruatione iurium & obligationum.

TIT. XIV. De amissione iurium & obligationum.

TIT. XV. De expletione iurium & obligationum.

TIT. XVI. De chronologia iuridica.

TIT. XVII. De variis terminis technicis iuridicis generalibus & characteribus iuridicis.

TIT.

de singul. iurispr. pos. part. sigillat. 187

TIT. XVIII. De computatione gra-
dum.

TOM. II.

IVRISPRVDENTIA THEO-
RETICA.

PARS I.

IVRISPRVDENTIA PRIVATA.

LIB. I.

IVRISPRVDENTIA PRIVA-
TA POLITICA.

PROLEGOMENA.

DE FONTIBVS ET SVBSIDIIS IV-
RISPRVDENTIAE PRIVA-
TAE POLITICAE.

SECTIO I.

DE IVRE RERVM.

CAPVT I.

DE IVRE IN RE.

MEMBRVM I.

DE DOMINIO.

TIT.

TIT. I. Generalia de iure rerum & dominio.

TIT. II. De dominio pleno & minus pleno.

TIT. III. De condominio siue bonorum communione.

TIT. IV. De singularibus quibusdam dominii minus pleni speciebus.

TIT. V. De servitutibus in genere.

TIT. VI. De servitutibus realibus.

TIT. VII. De servitutibus personali-
bus.

TIT. VIII. De iuribus & obligationibus inter eum cui servitus competit & praedii serviensis dominum.

TIT. IX. De iure pignoris.

TIT. X. De speciebus dominii.

TIT. XI. De acquisitione dominii.

TIT. XII. De conuersione domini & expletione iurium & obligationum ex dominio.

TIT. XIII. De amissione domini.

MEMBRUM II.

DE IURE HEREDITARIO.

TIT. I. De iure hereditario in genere.

TIT. II. De iure hereditario pactitio.

TIT. III. De iure hereditario testamentario.

TIT. IV. De iure hereditario legali.

TIT. V. De iure hereditario praetorio siue bonorum possessione.

TIT. VI. De acquisitione iuris hereditarii.

TIT. VII. De conseruatione & expletione iuris hereditarii.

TIT. VIII. De amissione iuris hereditarii.

MEMBRVM III.

DE IVRE POSSESSIONIS.

TIT. I. De iure possessionis in genere.

TIT. II. De iure possessionis affirmatiuo.

TIT. III. De iure possessionis negatiuo.

TIT. IV. De acquisitione iuris possessionis.

TIT. V. De conseruatione & expletione iuris possessionis.

TIT. VI. De amissione iuris possessionis.

CAPVT. II.

DE IVRE AD REM.

MEMBRVM I.

DE IVRE AD REM CIVILEM.

TIT. I. De iure ad rem & pactis in genere.

TIT.

TIT. II. De pactis legitimis.

TIT. III. De contractibus in genere.

TIT. IV. De contractibus realibus.

TIT. V. De contractibus verbalibus
& litteralibus.

TIT. VI. De contractibus consensua-
libus.

TIT. VII. De contractibus innomi-
natis.

TIT. VIII. De quasi contractibus.

TIT. IX. De pactis adiectis.

TIT. X. De singularibus quibusdam
pactorum speciebus.

TIT. XI. De quibusdam pluribus pa-
ctis communibus.

TIT. XII. De pollicitationibus.

TIT. XIII. De iuribus & obligatio-
nibus immediatis ad ius ad rem ci-
uile pertinentibus.

MEMBRUM II.

DE IVRE AD REM CRIMINALI.

TIT. I. De delictis in genere.

TIT. II. De poenis in genere.

TIT. III. De delictis quae sunt contra officia erga nos.

TIT. IV. De delictis quae sunt contra officia erga alios, in specie iis quibus alii quoad bona sua laeduntur.

TIT. V. De delictis quibus alii quoad corpus laeduntur.

TIT. VI. De delictis quibus alii quoad existimationem laeduntur.

TIT. VII. De reliquis delictis ad iurisprudentiam priuatam politicam pertinentibus.

TIT. VIII. De acquisitione conseruatione expletionem & amissione iurium & obligationum ex delictis.

SECTIO II.

DE IVRE PERSONARVM.

CAPVT I.

DE IVRE PERSONARVM SECVNDVM STA-
TVM NATVRALEM.

TIT. I. De iure personarum in ge-
nere.

TIT. II. De statu nasciturorum.

TIT. III. De statu partus illegitimi.

TIT. IV. De statu sexus.

TIT. V. De statu aetatis.

TIT. VI. De statu vitio animae vel
corporis laborantium.

CAPVT II.

DE IVRE PERSONARVM SECVNDVM
STATVM CIVILEM.

MEMBRVM I.

DE IVRE PERSONARVM SECVNDVM STATVM
CIVILEM VVLGAREM.

TIT. I. De statu nobilium.

TIT. II. De statu plebeiorum.

TIT. III. De statu militum.

TIT. IV. De statu litteratorum.

TIT. V. De statu mercatorum.

TIT. VI. De statu opificum.

TIT. VII. De statu peregrinantium,
hospitatorum & vectorum.

TIT. VIII. De statu cognationis.

TIT. IX. De statu famae.

TIT. X. De statu tutoris & pupilli.

TIT. XI. De statu successoris, prae-
fertim heredis.

MEMBRUM II.

DE IVRE PERSONARVM SECVNDVM
STATVM CIVILEM IN SPECIE
SIC DICTVM.

TIT. I. De statu libertatis.

TIT. II. De statu ciuitatis.

TIT. III. De statu familiae, & in specie statu coniugali.

TIT. IV. De statu paternitatis & filiationis.

TIT. V. De actionibus praeiudicialibus.

LIB. II.

IVRISPRVDENTIA PRIVATA ECCLESIASTICA.

PROLEGOMENA.

DE ECCLESIA IN GENERE, ET
IVRISPRVDENTIAE PRIVATAE
ECCLESIASTICAE FONTIBVS
ATQVE SVBSIDIIS.

SECTIO I.
DE LITVRGIA.

TIT. I. De liturgia in genere.

TIT. II. De interpretatione voluntatis diuinae, & connexis.

TIT. III. De consecrationibus, dedicationibus & canonisationibus.

N 2

TIT.

TIT. IV. De sacramentis in genere,
& in specie de baptismo & confir-
matione.

TIT. V. De poenitentia & eucha-
ristia.

TIT. VI. De extrema vnctione, or-
dine & coniugio.

SECTIO II.

DE REBUS ECCLESIASTICIS.

TIT. I. De rebus ecclesiasticis in ge-
nere.

TIT. II. De templis eorumque per-
tinentiis.

TIT. III. De coemeteriis.

TIT. IV. De bonis ecclesiasticis.

TIT. V. De iuribus specialibus re-
rum ecclesiasticarum.

SECTIO III.

DE PERSONIS ECCLESIASTICIS.

CAPVT I.

DE PERSONARVM ECCLESIASTICARVM FUNCTIONIBVS, ORDINATIONE ET VITA.

TIT. I. De personis ecclesiasticis in genere.

TIT. II. De clericis minorum ordinum.

TIT. III. De Diaconis & subdiaconis.

TIT. IV. De Presbyteris.

TIT. V. De Episcopis quatenus sunt sacerdotes.

TIT. VI. De Archipresbyteris & Chor-Episcopis.

TIT. VII. De Monachis.

TIT. VIII. De Canonicis & sacris ordinibus equestribus.

TIT. IX. De amissione & acquisitione status ecclesiastici.

TIT. X. De vita & honestate clericorum.

CAPVT II.

**DE CLERICORVM BENEFICIIS, BONIS ET
IURIBVS SPECIALIBVS.**

TIT. I. De beneficiis in genere.

TIT. II. De collatione beneficiorum.

TIT. III. De oneribus beneficiorum.

TIT. IV. De beneficiorum pluralitate.

TIT. V. De singulis beneficiorum speciebus.

TIT. VI. De bonis clericorum.

TIT. VII. De specialibus clericorum iuribus.

SECTIO IV.

**DE DELICTIS ET POENIS
ECCLESIASTICIS.**

TIT. I. De delictis & poenis eccle-
siasticis in genere.

TIT. II. De poenis clericorum pro-
priis.

TIT. III. De poenis ecclesiasticis
communibus.

TIT. IV. De delictis clericorum pro-
priis.

TIT. V. De delictis ecclesiasticis
communibus.

LIB. III.

IVRISPRVDENTIA PRI-
VATA FEVDALIS.

PROLEGOMENA.

DE FEVDO IN GENERE, ET
IVRISPRVDENTIAE PRIVA-
TAE FEVDALIS FONTI-
BVS ET SVBSIDIIS.

SECTIO I.

DE INFEDATIONE.

TIT. I. De actibus quibus infeuda-
tio absoluitur.

TIT. II. De rebus quae possunt in-
feudari.

TIT. III. De personis quae possunt
infeudare.

SECTIO II.

DE FEVDI ADQVISITIONE.

TIT. I. De feudi acquisitione in ge-
nere, & personis quae feudum ac-
quirere possunt.

TIT.

TIT. II. De successione feudali.

TIT. III. De acquisitione feudi per praescriptionem.

TIT. IV. De acquisitione feudi per pactum.

SECTIO III.

DE IURIBVS ET OBLIGATIONIBVS DOMINI FEVDI ET VASALLI.

CAPVT I.

DE IURIBVS ET OBLIGATIONIBVS INTER DOMINVM FEVDI ET VASALLVM.

TIT. I. De iuribus domini & obligationibus vasalli quoad renouationem inuestiturae.

TIT. II. De iuribus domini feudi & obligationibus vasalli circa personam vasalli.

TIT. III. De iuribus domini feudi & obligationibus vasalli circa ipsum feudum.

TIT. IV. De iuribus vasalli & obligationibus domini, tam quoad personam domini, quam quoad feudum ipsum.

CAPVT. II.

**DE IVRIBVS ET OBLIGATIONIBVS
DOMINI FEVDI ET VASALLI RE-
SPECTV ALIORVM.**

TIT. I. De iuribus obligationibus domini feudi & vasalli respectu descendendum a primo acquirente.

TIT. II. De iuribus & obligationibus domini feudi & vasalli respectu extraneorum.

SECTIO IV.

DE FEVDI AMISSIONE.

TIT. I. De feudi amissione in genere, & in specie amissione ex aliis causis quam propter delicta.

TIT. II. De feudi propter delictum amissione.

PARS I.

IVRISPRVDENTIA PVBLICA.

LIB. I.

IVRISPRVDENTIA PVBLI-
CA POLITICA.

PROLEGOMENA.

DE IVRISPRVDENTIA PV-
BLICA IN GENERE, ET IV-
RISPRVDENTIAE PVBLICAE
POLITICAE FONTIBVS
ET SPECIEBVS.

SECTIO I.

DE CONSTITVTIONE IMPERII R. G.

CAPVT I.

DE TERRITORIO IMP. R. G.

TIT. I. De Imp. R. G. eiusque ter-
ritorio in genere.

TIT. II. De territorii Imp. R. G. in
prouincias diuisione.

TIT. III. De territorii Imp. R. G. in
circulos diuisione.

CAPVT II.

DE MEMBRIS IMP. R. G.

MEMBRVM I.

DE SINGVLIS MEMBRIS IMP. R. G.

TIT. I. De membris Imp. R. G. in genere.

TIT. II. De Imperantibus Imp. R. G.

TIT. III. De statibus Imp. R. G.

TIT. IV. De reliquis membris Imp. R. G. quae non sunt status.

TIT. V. De officialibus Imp. R. G. palatinis.

MEMBRVM II.

DE SOCIETATIBVS MEMBRORVM IMP. R. G. INTER SE.

TIT. I. De collegiis statuum Imp. R. G.

TIT. II. De collegiis nobilium imperii immediatorum.

TIT. III. De circulis imperii.

CAPVT III.

DE IMPERII CIVILIS IN IMP. R. G. PARTIBVS ET SPECIEBVS.

SECTIO II.

DE IVRIBVS MAIESTATICIS IN
IMPERIO SUMMO IMP. R. G.
CONTENTIS.

CAPVT I:

DE IVRIBVS MAIESTATICIS IPSIS.

TIT. I. De iuribus maiestaticis circa
administrationem iustitiae.

TIT. II. De iuribus maiestaticis circa
politiam.

TIT. III. De iuribus maiestaticis circa
bellum, foedera & legationes.

TIT. IV. De iuribus maiestaticis circa
persona.

TIT. V. De iuribus maiestaticis circa
res.

TIT. VI. De iure Regis Romanorum
& Vicariorum circa iura maiesta-
tica.

CAPVT II.

DE MODO QVO IVRA MAIESTATICA
EXERCENTVR.

TIT. I. De comitiis imperii vniuersalibus.

TIT. II. De comitiis imperii particularibus.

TIT. III. De comitiis circularibus.

TIT. IV. De comitiis collegialibus.

SECTIO III.

DE MODO QVO IMPERANTES IMPE-
RII R. G. ET STATUS IMP. R. G. TA-
LES FIUNT, ESSE DESINUNT, EORVM-
QUE QUALITATIBVS.

TIT. I. De inauguratione imperato-
ris, eius qualitatibus & modo quo
talis esse definit.

TIT. II. De inauguratione Regis
Romanorum, modis quibus talis esse
definit, eiusque qualitatibus.

TIT. III. De modis quibus status im-
perii tales fiunt, esse desinunt, eo-
rumque qualitatibus.

LIB. II.

**IURISPRVDENTIA PVBLI-
CA ECCLESIASTICA.**

PROLEGOMENA.

**DE ECCLESIAE PONTIFICIAE ET
PROTESTANTIVM AD REMPVBLI-
CAM RELATIONE, ET IURISPRV-
DENTIAE PVBLICAE ECCLESIA-
STICAE FONTIBVS ATQVE
SVBSIDIIS.**

SECTIO I.

**IURISPRVDENTIA PVBLICA ECCLESIA-
STICA ECCLESIAE PONTIFICIAE.**

CAPVT I.

DE MEMBRIS ECCLESIAE PONTIFICIAE.

**TIT. I. De membris ecclesiae pon-
tificiae in genere, & in specie Ponti-
fice Romano & Cardinalibus.**

**TIT. II. De episcopis eorumque va-
riis ordinibus.**

**TIT. III. De monachorum superio-
ribus.**

CAPVT

CAPVT II.

DE IURIBVS MAIESTATICIS.

TIT. I. De iuribus maiestaticis ipsis.

TIT. II. De modo quo iura maiestatica in ecclesia pontificia exercentur.

CAPVT III.

DE MODO QVO IMPERANTES ECCLESIAE PONTIFICIAE TALES FIUNT, ESSE DESINUNT, EORVMQVE QUALITATIBVS.

TIT. II. De inauguratione pontificis, eius qualitatibus, & modis quibus talis esse definit.

TIT. II. De modis quibus Cardinales tales fiunt, esse desinunt, eorumque qualitatibus.

SECTIO II.

IURISPRVDENTIA PVBLICA ECCLESIASTICA ECCLESIAE PROTESTANTIVM.

SECTIO III.

DE RESERVATIS IMPERATORIS IN SACRIS.

LIB. III.

IVRISPRVDENTIA PVBLI-
CA FEVDALIS,

PROLEGOMENA.

DE ORIGINE ET DEFINITIONE
FEVDORVM IMPERII, ET IVRIS-
PRVDENTIAE PVBLICAE FEV-
DALIS FONTIBVS ET SVB-
SIDIIS.

TIT. I. De infeudatione feudorum
imperii.

TIT. II. De acquisitione feudorum
imperii.

TIT. III. De iuribus & obligationi-
bus domini directi & vasalli in feu-
dis imperii.

TIT. IV. De amissione feudorum
imperii.

PARS III.

IVRISPRVDENTIA GENTIVM.

LIB. I.

IVRISPRVDENTIA GENTIVM
POLITICA.

PROLEGOMENA.

DE IVRISPRVDENTIA GENTIVM
POSITIVA GERMANICA IN GE-
NERE, ET POLITICAE FON-
TIBVS ET SVBSIDIIS.

SECTIO I.

DE IVRE RERV.

TIT. I. De rebuspublicis cum Ger-
mania coniunctis.

TIT. II. De praetensionibus actiuis
gentis germanicae.

TIT. III. De praetensionibus passi-
uis gentis germanicae.

TIT. IV. De finibus Germaniae.

TIT. V. De nonnullis foederibus
specialibus gentis germanicae.

SECTIO

SECTIO II.

DE IVRE PERSONARVM.

TIT. I. De iuribus exterarum gentium circa inaugurationem Imperatoris, & gentis germanicae circa inaugurationem superiorum aliarum gentium iuribus.

TIT. II. De praerogatiuis Imperantium Imp. R. G. prae reliquis.

TIT. III. De legatis exteris ad Germanos missis.

TIT. IV. De indigenatu in Germania.

LIB. II.

IVRISPRVDENTIA GENTIVM
ECCLESIASTICA.

PROLEGOMENA.

DE IVRISPRVDENTIAE GENTIVM
POSITIVAE GERMANICAE
ECCLESIASTICAE FONTIBVS
ET SVBSIDIIS.

SECTIO I.

*DE IVRIBVS ET OBLIGATIONIBVS IN-
TER IMPERIVM R. G. ET SE-
DEM APOSTOLICAM.*

TIT. I. De iuribus & obligationi-
bus inter Imp. R. G. & Sedem
apostolicam circa, personas ecclesia-
sticas pontificias.

TIT. II. De iuribus & obligationi-
bus inter Imp. R. G. & Sedem apo-
stolicam circa res ecclesiasticas ec-
clesiae pontificiae.

TIT. III. De iuribus & obligationi-
bus inter Imp. R. G. & sedem apo-
stolicam, quoad ecclesias protestan-
tium.

SECTIO II.

*DE IVRIBVS ET OBLIGATIONIBVS DI-
VERSARVM ECCLESIARVM IN GER-
MANIA INTER SE.*

CAPVT I.

*DE IVRIBVS ET OBLIGATIONIBVS IN-
TER ECCLESIAM PONTIFICIAM
ET PROTESTANTIVM,*

MEMBRUM I.

*DE TOLERANTIA RELIGIOSA IN GENERE, ET IN
SPECIE EIVS EFFECTIBVS IN NEGOTIIS
POLITICIS ET FEVDALIBVS.*

TIT. I. De tolerantia religiosa in
genere.

TIT. II. De effectibus tolerantiae
religiosae in negotiis politicis &
feudalibus priuatis.

TIT. III. De effectibus tolerantiae
religiosae in negotiis politicis &
feudalibus publicis, & quidem in
specie de statuum imperii inde de-
pendentibus diuisionibus.

TIT. IV. De effectibus tolerantiae
religiosae in negotiis comitialibus,
tam in comitiis vniuersalibus quam
particularibus.

MEMBRUM II.

*DE EFFECTIBVS TOLERANTIAE RELIGIOSAE
IN NEGOTIIS ECCLESIASTICIS.*

TIT. I. De effectibus tolerantiae re-
ligio-

ligiosae quoad exercitium religionis.

TIT. II. De effectibus tolerantiae religiosae quoad liturgiam.

TIT. III. De effectibus tolerantiae religiosae quoad res ecclesiasticas.

TIT. IV. De effectibus tolerantiae religiosae quoad personas ecclesiasticas.

TIT. V. De effectibus tolerantiae religiosae quoad delicta ecclesiastica.

CAPVT II.

**DE IVRIBVS ET OBLIGATIONIBVS ECCLESIA-
RVM PROTESTANTIVM INTER SE.**

LIB. III.

**IVRISPRVDENTIA GENTIVM
FEVDALIS.**

PROLEGOMENA.

**DE FEVDIS GENTIVM IN GENE-
RE,**

RE, ET IVRISPRVDENTIAE GEN-
TIVM POSITIVAE GERMANICAE
FEVDALIS FONTIBVS ET
SVBSIDIIS.

TIT. I. De feudis Italicis.

TIT. II. De reliquis feudis gentis
germanicae.

TIT. III. De iuribus obligationibus
domini feudi & vasalli, quoad feu-
da gentis germanicae.

TIT. IV. De acquisitione, conserua-
tione, expletione & amissione iu-
rium, & obligationum ad iurispru-
dentiam gentium positivam germa-
nicam pertinentium.

TOM. II.

IVRISPRVDENTIA PRACTICA.

PROLEGOMENA.

DE IVRISPRVDENTIA PRACTICA
IN GENERE EIVSQVE FONTI-
BVS ET SVBSIDIIS.

PARS I.

IVRISPRVDENTIA PRACTI-
CA IVDICIALIS.

LIB. I.

DE ADMINISTRATIONE IVSTITIAE
IN GENERE.

TIT. I. De caussis.

TIT. II. De iurisdictione.

TIT. IV. De iudice, eius qualitati-
bus & officio.TIT. V. De commissariis & vicariis
alienae iurisdictionis.TIT. V. De assessoribus, actuariis &
apparitoribus.

TIT. VI. De iudiciis.

TIT. VII. De foro.

TIT. VIII. De instantiis, fori con-
cursu & praeuentione.

TIT. IX De actis.

TIT.

TIT. X. De Archiuis, Cancellariis
& sigillis authenticis.

TIT. XI. De expensis litis.

LIB. II.

DE ACTIBVS VOLVNTARIAE IV-
RISDICTIONIS.

TIT. I. De actibus iurisdictionis, &
actibus voluntariae iurisdictionis in
genere.

TIT. II. De sequestratione & deposi-
to iuris.

TIT. III. De subhastatione.

TIT. IV. De obsignatione, resigna-
tione & inuentario iudiciali.

TIT. V. De arresto.

TIT. VI. De immiffione.

TIT. VII. De hypothecis & testa-
mentis iudicialibus, vt & iudicis
circa tutelam officio.

TIT. VIII. De vnione prolium, ado-
ptionibus & emancipationibus.

TIT.

TIT. IX. De concursu credito-
rum.

LIB. III.

DE ACTIBVS CONTENTIOSAE
IVRISDICTIONIS.

SECTIO I.

DE PERSONIS LITIGANTIBVS.

TIT. I. De actore & reo.

TIT. II. De aduocatis.

TIT. III. De procuratoribus.

TIT. IV. De syndicis actoribus &
defensoribus.

SECTIO II.

DE PROCESSV.

MEMBRVM I.

DE SPECIEBVS PROCESSVS.

TIT. I. De processu in genere.

TIT. II. De processu legali, arbitra-
rio & conuentionali.

TIT.

TIT. III. De processu ciuili, criminali & mixto.

TIT. IV. De processu communi & particulari.

MEMBRUM II.

DE ACTIBVS IN PROCESSV OBVENIENTIBVS.

CAPVT I.

DE ACTIBVS IN PROCESSV CIVILI OBVENIENTIBVS QVIBVS STATUS CONTROVERSIAE DETERMINATUR.

TIT. I. De editione actionis.

TIT. II. De litis contestatione.

TIT. III. De oppositione exceptionum.

TIT. IV. De positionibus.

CAPVT II.

DE ACTIBVS IN PROCESSV CIVILI OBVENIENTIBVS PROBATIONEM CONCERNENTIBVS.

TIT. I. De probatione in genere.

TIT.

TIT. II. De probatione per instrumenta.

TIT. III. De probatione per testes.

TIT. IV. De probationis iniunctione.

TIT. V. De reprobatione.

TIT. VI. De examine testium, rotulo testium & publicatione attestatorum.

CAPVT III.

DE ACTIBVS IN PROCESSV CIVILI OBVENIENTIBVS QVI AD SENTENTIAM PERTINENT.

TIT. I. De conclusione in caussa.

TIT. II. De inrotulatione & transmissione actorum.

TIT. III. De sententia ipsa.

TIT. IV. De declaratione sententiae.

TIT. V. De remediis contra sententiam in genere.

TIT.

TIT. VI. De appellatione.

TIT. VII. De reliquis remediis contra sententiam.

TIT. VIII. De executione sententiae.

CAPVT IV.

DE ACTIBVS QVIBVSDAM MISCELLANEIS IN
PROCESSV CIVILI OBVENIENTIBVS.

TIT. I. De litis denunciatione.

TIT. II. De nominatione auctoris.

TIT. III. De interuentione.

TIT. IV. De litis reassumptione & reconuentione.

TIT. V. De citatione.

TIT. VI. De litteris requisitorialibus.

TIT. VII. De contumacia.

TIT. VIII. De cautione & legitimatione litigantium.

TIT.

TIT. IX. De tentatione amicabilis
compositionis & disceptatione liti-
gantium.

CAPVT V.

DE ACTIBVS IN PROCESSV CRIMINALI
OBVENIENTIBVS.

TIT. I. De inuestigatione corporis
& auctoris delicti.

TIT. II. De delatione criminum.

TIT. III. De captura delinquentis.

TIT. IV. De examine delinquen-
tium.

TIT. V. De probatione delictorum.

TIT. VI. De sententia criminali.

TIT. VII. De defensione delinquen-
tium.

MEMBRUM II.

DE SINGVLIS PROCESSVS SPECIEBVS.

CAPVT I.

DE PROCESSV LEGALI COMMVNI.

TIT. I. De processu ciuili petitorio ordinario.

TIT. II. De processu petitorio sum-
mario in specie sic dicto.

TIT. III. De processu executiuo.

TIT. IV. De processu consistoriali.

TIT. V. De processu feudali.

TIT. VI. De processu militari.

TIT. VII. De processu cambiali.

TIT. VIII. De processu prouocato-
rio.

TIT. IX. De processu concursus cre-
ditorum.

TIT. X. De processu arresti.

TIT.

TIT. XI. De processu possessorio
tam summario quam ordinario.

TIT. XII. De processu criminali in-
quisitorio.

CAPVT. II.

DE PROCESSV LEGALI PARTICVLARI.

TIT. I. De processu iudicii imperia-
lis aulici.

TIT. II. De processu camerali.

SECTIO III.

DE ARTE RELATORIA.

TIT. I. De arte relatoria in ge-
nere.

TIT. II. De lectione actorum.

TIT. III. De modo acta excerpendi
& extrahendi.

TIT. IV. De relatione ipsa.

PARS II.

IVRISPRVDENTIA PRACTICA
EXTRAIVDICIALIS.

LIB. I.

IVRISPRVDENTIA PRACTICA EX-
TRAIVDICIALIS CONTENTIOSA.

TIT. I. De iurisprudentia practica
extraiudiciali in genere, & in spe-
cie contentiosa.

TIT. II. De transactione.

TIT. III. De compromisso.

LIB. II.

IVRISPRVDENTIA PRACTICA EX-
TRAIVDICIALIS VOLVNTARIA.

SECTIO I.

GENERALIA DE EXPEDITIONE CAUSA-
RVM NON LITIGIOSARVM EX-
TRAIVDICIALI.

TIT. I. De personis quarum opera
in expeditione causarum non liti-
P giosarum

giosarum extraiudicialium utimur.

TIT. II. De exemplificatione instrumentorum.

TIT. III. De variis clausulis & formulis generalibus.

TIT. IV. De cessionibus, assignationibus, protestationibus & reservationibus.

TIT. V. De apochis & renunciationibus.

TIT. VI. De chartis blancis, litteris reuersalibus & attestatis.

SECTIO II.

*DE EXPEDITIONE CAUSSARVM EXTRA-
IUDICIALIVM PRIVATARVM.*

TIT. I. De vltimis voluntatibus ordinandis.

TIT. II. De instrumentis pacta continentibus.

TIT.

de singul. iurispr. pos. part. sigillat. 227

TIT. III. De instrumentis status con-
cernentibus.

SECTIO III.

DE EXPEDITIONE CAUSSARVM
PVBLICARVM.

SECTIO IV.

DE EXPEDITIONE CAUSSA-
RVM GENTIVM.

TOM. III.

IVRISPRVDENTIA AD IMPE-
RANTES ADPLICATA.

PROLEGOMENA.

DE IVRISPRVDENTIA AD IMPE-
RANTES ADPLICATA IN GENE-
RE, EIVSQUE FONTIBVS
ET SVBSIDIIS.

PARS I.

IVRISPRVDENTIA THEO-
RETICA AD IMPERAN-
TES ADPLICATA.

LIB. I.

IVRISPRVDENTIA PRIVATA AD IM-
PERANTES ADPLICATA.

SECTIO I.

IVRISPRVDENTIA PRIVATA POLITICA
AD IMPERANTES ADPLICATA.

CAPVT I.

DE IVRE RERVM.

TIT. I. De iure in re.

TIT. II. De iure ad rem ciuili.

TIT. III. De iure ad rem criminali.

CAPVT II.

DE IVRE PERSONARVM.

TIT. I. De iure personarum secun-
dum statum naturalem.

TIT. II. De statu coniugali.

TIT. III. De imperatrice & regina
Romanorum.

TIT.

TIT. IV. De statu paternitatis & filiationis personarum illustrium.

TIT. V. De statu tutoris & pupilli illustris.

TIT. VI. De statu viduarum illustrium.

SECTIO II.

IURISPRVDENTIA PRIVATA ECCLESIASTICA AD IMPERANTES APPLICATA.

SECTIO III.

IURISPRVDENTIA PRIVATA FEVDALIS AD IMPERANTES ADPLICATA.

LIB. II.

IURISPRVDENTIA PVBLICA AD IMPERANTES ADPLICATA.

SECTIO I.

IURISPRVDENTIA PVBLICA POLITICA AD IMPERANTES ADPLICATA.

CAPVT I.

DE CONSTITVTIONE PROVINCIA-
RVM IMP. R. G.

TIT. I. De territorio Prouinciarum
Imp. R. G.

TIT. II. De membris Prouinciarum
Imp. R. G.

TIT. III. De superioritate territoria-
li, eiusque partibus & speciebus.

CAPVT II.

DE IVRIBVS SVPERIORITATIS TER-
RITORIALIS.

MEMBRVM I.

DE IVRIBVS SVPERIORITATIS TERRI-
TORIALIS IPSIS.

TIT. I. De iuribus superioritatis ter-
ritorialis circa administrationem iu-
stitiae.

TIT. II. De iuribus superioritatis ter-
ritorialis circa politiam.

TIT. III. De iuribus superioritatis
terri-

territorialis circa bellum, foedera &
& legationes.

TIT. IV. De iuribus superioritatis
territorialis circa personas.

TIT. V. De iuribus superioritatis
territorialis circa res.

MEMBRUM II.

*DE MODO QVO IVRA SUPERIORITATIS TER-
RITORIALIS EXERCENTVR.*

TIT. I. De comitiis prouincialibus.

TIT. II. De ministris imperantium
in prou. Imp. R. G.

TIT. III. De senatibus & iudiciis
prouincialibus.

TIT. IV. De magistratibus in vrbi-
bus municipalibus & praefectis in
praefecturis.

TIT. V. De delictis publicis Impe-
rantium prou. Imp. R. G.

MEMBRUM III.

DE IURIBVS ET OBLIGATIONIBVS SUB-
DITORVM CIRCA IVRA SUPERIORI-
TATIS TERRITORIALIS.

TIT. I. De eo quod iustum est circa
acquisitionem & amissionem iu-
rium superioritatis territorialis re-
spectu subditorum.

TIT. II. De iuribus & obligationi-
bus subditorum circa singula iura
superioritatis territorialis.

CAPVT III.

DE MODIS QVIBVS IMPERANTES IN PROVIN-
CIIS IMP. R. G. TALES FIUNT, ESSE DESI-
NVNT, EORVMQVE QUALITATIBVS.

TIT. I. De modis quibus Imperan-
tes in prouinciis Imp. R. S. tales
fiunt, eorumque qualitatibus.

TIT. II. De modis quibus Imperan-
tes in prouinciis Imp. R. G. tales
esse desinunt.

TIT. III. De apanagiatis.

TIT. IV. De tutela publica.

SECTIO II.

**IVRISPRVDENTIA PVBLICA ECCLESIA-
STICA AD IMPERANTES IN PROVINCIIS
ET PRAELATVRIS IMP. R. G.
ADPLICATA.**

CAPVT I.

**IVRISPRVDENTIA PVBLICA ECCLESIASTICA
ECCLESIAE PONTIFICIAE AD PRAE-
LATOS ADPLICATA.**

MEMBRVM I.

**DE CONSTITVTIONE PROVINCIAE
ECCLESIASTICAE.**

**TIT. I. De territorio prouinciae ec-
clesiasticae.**

**TIT. II. De membris prouinciae ec-
clesiasticae.**

**TIT. III. De imperii sacri in prouin-
ciis ecclesiasticis, seu iuris dioecesa-
ni, partibus & speciebus.**

MEMBRUM II.

*DE IURIBVS IN IURE DIOECESANO
CONTENTIS.*

TIT. I. De iuribus ipsis in iure dioe-
cesano contentis.

TIT. II. De modo quo iura in iure
dioecesano contenta exercentur in
genere.

TIT. III. De archidiaconis & paro-
chis.

TIT. IV. De patronis.

MEMBRUM III.

*DE MODO, QVO PRAELATI TALES FIUNT, ESSE
DESINUNT, EORVMQVE QUALITATIBVS.*

TIT. I. De modo quo praelati tales
fiunt, eorumque qualitatibus.

TIT. II. De modo quo praelati tales
esse desinunt.

TIT. III. De sede vacante.

CAPVT. II.

IVRISPRVDENTIA PVBLICA ECCLESIAE PON-
TIFICIAE AD IMPERANTES QVI SVNT
LAICI ADPLICATA.

CAPVT III.

IVRISPRVDENTIA PVBLICA ECCLE-
SIAE PROTESTANTIVM AD IMPE-
RANTES ADPLICATA.

TIT. I. De praelatis euangelicis.

TIT. II. De iure circa sacra imperan-
tium prou. Imp. R. G. protestan-
tium.

SECTIO III.

IVRISPRVDENTIA PVBLICA FEVDALIS
AD IMPERANTES ADPLICATA.

LIB. III.

IVRISPRVDENTIA GENTIVM AD
IMPERANTES ADPLICATA.

TIT. I. De iurisprudentia gentium
ad imperantes adplicata in genere.

TIT. II. De iurisprudentia gentium
politica ad imperantes adplicata.

TIT.

TIT. III. De iurisprudentia gentium
ecclesiastica ad imperantes adpli-
cata.

TIT. IV. De iurisprudentia gentium
feudalis ad imperantes adplicata.

PARS II.

**IURISPRVDENTIA PRACTI-
CA AD IMPERANTES
ADPLICATA.**

TIT. I. De retorsionibus iurium, re-
pressaliis & bello.

TIT. II. De iudicio austregarum.

TIT. III. De foro personarum illu-
strium.

TIT. IV. De iurisprudentia practica
iudiciali ad imperantes adplicata.

TIT. V. De iurisprudentia practica
extraiudiciali ad imperantes adpli-
cata.

SECT. III.

DE METHODO DOCENDI ET
DISCENDI IURISPRVDEN-
TIAM POSITIVAM.

TIT. I.

DE METHODO DOCENDI IV-
RISPRVDENTIAM PO-
SITIVAM.

§. 25.

Quae de methodo docendi in genere
(Lib. 1. Sect. 3. Tit. 3. 4. & 5.) dicta,
etiam in docenda iurisprudentia positi-
ua debent obseruari, quibus iam specia-
lia quaedam de methodo docendi iuris-
prudentiam positivam addenda.

§. 26.

Methodus docendi iurisprudentiam
positivam *alius olim in usu fuit, alius
adhuc hodie in usu est, alius introdu-
cendus esset*, vt studiosi iuris ad solidam
& pragmaticam iurisprudentiae positivae
cognitionem perducantur.

§. 27.

Docendi iurisprudentiam positivam methodus qui olim in usu fuit, differt pro diuersitate specierum iurisprudentiae positivae (§. 291. Lib. 1.). Et quod in specie attinet Romanos, alia methodo docendi iurisprudentiam romanam sunt vfi *ante Iustinianum*, alia post *Iustinianum*; Germani vero olim plane neglexerunt studium iurisprudentiae positivae, donec tandem institutis academicis, receptisque peregrinis iuribus, studium iurisprudentiae positivae in germania florere coepit, & alii hac, alii alia methodo sunt vfi.

Dicatur de diuersis studiosorum iuris nominibus, quibus olim apud Romanos, ex annis quibus in academia commorabantur, quatuor olim, deinde quinque distinguebantur, & primo anno *Dupondii* olim, postea *Iustiniani noui*, secundo *Edictales*, tertio *Papinianistae*, quarto *Lytae*, & qui quinto adhuc aderant *Prolytae* appellabantur.

§. 28.

Methodus docendi iurisprudentiam qui fuit apud Romanos in usu, in docenda iurisprudentia positiva Imperii Rom. Germ. nullum habet usum.

§. 29.

§. 29.

Methodus qua hodie Icti vtuntur in tradenda iurisprudencia positiua Imp. R. G. quam maxime differt, quae differentiae vero generatim redeunt ad diuersitatem in constituendis partibus iurisprudenciae positiuae Imp. R. G., diuersum ordinem quem obseruant in veritatibus tradendis, & diuersam methodum quam in ipsa tractatione singularum doctrinarum adhibent, dum alii ramistica alii dichotomica, alii eromatica, alii mathematica, alii methodo auditoribus comoda, alii nescio qua, vtuntur.

SENCKENBERG de iurisprudencia certa methodo tradenda.

§. 30.

Pro diuersitate methodi, respectu ordinis quo in tradendis veritatibus vtuntur, Icti solent eam diuidere in vulgarem & systematicam, & dicitur *vulgaris* si pro regula ordinis secundum quam veritates se inuicem subsequuntur ponitur series titulorum in collectionibus legum obuia, *systematica* vero si ista series non attenditur.

§. 31.

§. 31.

Differt etiam hoc respectu methodus pro diuersitate regulae secundum quam veritates iuxta se inuicem collocantur, dum aut singula diuersa iura separatim tractantur, aut omnia diuersa iura coniunctim; quae prior methodus *pura*, posterior methodus *per differentias* appellari potest.

§. 32.

Qui methodo vulgari utitur non potest accurate diuersas partes iurisprudentiae a se inuicem separare, nec doctrinas cohaerentes uno loco tradere, saepe debet repetere easdem doctrinas, discentes ad solidam, perspicuam & profundam cognitionem perducere nequit, methodum mathematicam quae optima docendi methodus adhibere nequit, studium iurisprudentiae taediosum reddit illis qui distinctam & solidam cognitionem amant.

Dicatur de argumentis quibus methodus vulgaris defendi solet.

§. 33.

Qui methodo systematica utitur quidem, sed tamen ita ut singula iura separatim tractet, sicque methodum puram
simul

simul adhibet, itidem non potest accurate diuersas partes iurisprudentiae a se inuicem separare, & repetere etiam saepe debet easdem doctrinas.

§. 34.

Iurisprudentiam positivam docturo incumbit, ut totam iurisprudentiam in suas partes apte diuidat, in singulis partibus veritates ad eas pertinentes exponat, nec eas alibi repetat.

§. 35.

In docenda iurisprudentia positiva non methodus vulgaris sed systematica, non methodus pura sed methodus per differentias adhibenda, & singulae doctrinae methodo demonstratiua explicandae. (§. 336. Lib. 1.)

L. B. de CRAMER de optima iurisprudentiam docendi methodo.

§. 36.

Methodus docendi iurisprudentiam priuatam politicam secundum seriem titulorum in Institutionibus & Pandectis, & iurisprudentiam ecclesiasticam secundam seriem titulorum in Decretalibus deferri potest & debet.

§. 37.

Definitiones iuridicae, quo nomine veniunt definitiones terminorum technicorum iuridicorum. sunt vel *legales* vel *doctrinales*, prout vel tales sunt quae in ipsis legibus obviae, vel tales quae a Ictis excogitatae.

§. 38.

Docens iurisprudentiam positivam potest & debet definitiones legales falsas reiicere, & loco earum magis accuratas doctrinales substituere, modo non temere immutetur in legibus aut in scholis Ictorum receptus significatus.

§. 39.

Veritates iuridicae debent & possunt propositionibus rite determinatis includi & demonstrari, sed non semper demonstrationes philosophicae locum habent, cum potius saepissime historicae sint adhibendae (§. 330. Lib. I.)

§. 40.

Demonstrationes historicae propositionum iuridicarum differunt, prout propositiones aut concernunt ea quae leges dispenunt, aut quaestionem an in praxi
lex

lex quaedam obtineat, seu sic dictum
vsum hodiernum; ita vt in priori casu per
legum probantium allegationem & si
obscurae sunt explicationem, in poste-
riori casu vero per testimonia DD. qui
de praxi testari possunt, demonstratio fa-
cienda.

§. 41.

Demonstrationes philosophicae, aut
per conclusiones ex legibus tanquam
principiis deductas, aut per similitudinem
quae est inter casus in legibus expresse
decisos & in iis expresse non decisos, for-
mandae.

Obseru. nr. von rechter Anwendung der De-
monstrativischen Lehrart in der bürgerli-
chen Rechtsgelahrtheit Diurnis Hallensi-
bus A. 1746. n. 41. 42. 43. inserta.

§. 42.

*Iurisprudentiam positivam methodo
demonstratiua doceri possibile est. (§. 36.
38. 39.)*

L. B. de CRAMER Ungerund der Beschwer-
den des Herrn Cankler von Ludwigs
über den methodum demonstratiuam in
iure. V. C. CLAPROHT Bertheidi-
gung der mathematischen Lehrart in der
Rechtsgelahrtheit, in der Sammlung von

iuristisch-philosophisch- und critischer Ab-
handlungen P. 2. n. 2.

§. 43.

Si iuris prudentia positiva methodo demonstrativa docetur, ea ab incertitudine, obscuritate & confusione liberatur; prout etiam intra breuius temporis spatium disci potest, si demonstrativa methodo doceatur.

§. 44.

Viua voce iura docens generalia docentis viua voce officia obseruare (Lib. 1. Sect. 3. Tit. 5.) & praesertim leges probantes auditoribus distincte explicare, debet.

Progr. nr. von rechter Einrichtung des mündlichen Vortrages eines Lehrers der Rechten.

§. 45.

Quoad collegia iuridica practica examinatoria docens debet, praeter ea quae de his collegiis supra (§. 313. Lib. 1.) dicta, quoad quaestionem quale? selectos casus auditoribus proponere vt eos vel decident, vel remedia in tali casu adhibenda indicent.

§. 46.

§. 46.

Quoad *collegia iuridica practica in specie sic dicta* docentis est, auditoribus omnis generis elaborationes quae in praxi obuenire possunt iniungere, elaborationes sedulo examinare & commissos errores indicare, vt & quoad negotia quae solennitatibus vel viua voce peragenda auditores exercere per viuam praxin.

TIT. II.

DE METHODO DISCENDI IURISPRUDENTIAM POSITIVAM.

§. 47.

Discens iurisprudentiam positiuam, praeter ea quae de methodo discendi in genere dicta (Lib. 1. Sect. 3. Tit. 6. 7. 8.), obseruare debet quasdam speciales regulas de quibus hic agendum.

§. 48.

Studia subsidiaria specialia iurisprudentiae positivae, sunt partim talia quae quoad omnes partes iurisprudentiae positivae talia sunt, partim huius tantum vel illius partis specialis iurisprudentiae positivae studia subsidiaria, sicque iterum vel *generalia* vel *specialia* sunt.

§. 49.

Generalia studia subsidiaria iurisprudentiae positivae sunt, Mathesis, Historiæ & Philosophia.

§. 50.

Mathesis non influit materialiter, sed tantum formaliter, in iurisprudentiam positivam, hincque a studioso iuris in matheseos studio ea observanda quae (§. 401. Lib. I.) docuimus.

Dicatur de mathesi forensi. POLAC. Mathesis forensis. VNGER. Beiträge zur mathesi forensi.

§. 51.

Quamvis tota philosophia merito ad studia subsidiaria iurisprudentiae positivae referatur, ne quidem Philosophia morali & Physica excepta, tamen Logicae, Ontologiae, Psychologiae empiricae & Iurisprudentiae naturalis studium praesertim studioso iuris utile est.

§. 52.

Prout philosophia Wolfiana in genere influit in omnes eruditionis partes (§. 402. Lib. I.), ita & in specie influit in iurisprudentiam positivam, tam materialiter quam formaliter.

L. B.

L. B. de CRAMER Specimina de usu philosophiae Wolfianae in iure.

§. 53.

In addiscenda historia studiosus iuris sollicitus esse debet de addiscendis iis factis a quibus iura & obligationes dependent.

§. 54.

Partes historiae Icto maxime necessariae sunt *Historia iuris & Historia litteraria iurisprudentiae positivae*, quoad tres suas partes *Bibliographiam, Biographiam & Historiam litterariam iurisprudentiae positivae in specie sic dictam.*

§. 55.

In addiscenda historia litteraria iurisprudentiae positivae diuersae iurisprudentiae partes a se inuicem seiungendae.

§. 56.

Medicinae sic dictae forensis seu legalis studium non pertinet ad studia subsidiaria iurisprudentiae positivae.

§. 57.

Ordo in addiscenda iurisprudentia positiva observandus conuenit cum ordine
in

in addiscenda iurisprudentia naturali obseruando. (§. 89. Lib. 2.)

§. 58.

Quod speciatim attinet methodum studendi finitis studiis academicis, candidatus iuris cum studio iuris communis combinare studium iuris specialis eius loci vbi fortunarum suarum sedem figere vult, & legendo consilia, responsa & deductiones, vt & actorum lectione, ad praxin se habilitare debet; si quidem practicam vitam eligere vult & operam dare praxi, quam omnibus Dn. Auditoribus, in quorum gratiam haec scripsi praecognita, auream adprecor.

Nettelblatt, Daniel

Unvorgreiffliche Gedanken von dem heutigen Zustand der bürgerlichen und natürlichen Rechtsgelahrtheit in Deutschland derer nöthigen Verbesserung und dazu dienlichen Mitteln Als eine Einleitung zu seinen Lehrbegriffen der bürgerlichen und natürlichen Rechtsgelahrtheit

Halle im Magdeburgischen 1749

Augsburg, Staats- und Stadtbibliothek -- Th H 1605#(Beibd.

urn:nbn:de:bvb:12-bsb11286657-7

VD18 10792449-ddd